

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUNN

FÖR · KVINNAN · OCH · HEMMET

GRUNDLAGD AV
FRITHIOF HELLBERG

UTGIVARE:
BEYRON CARLSSON

UPPLAGA **A**

N:o **47**

DEN 23 NOV. 1924

PRIS: 35 ÖRE

REDAKTÖR
EVA BERGSTRÖM

Ellen Key
fyller den 11 dec. 75 år. Från när
och fjärran bringas henne i detta
nummer av Idun en hyllning
till högtidsdagen. (Foto:
A. Hamfeldt, Vad-
siena.)

K R Ö N I K A

I BOKMARKNADENS SVÄLLANDE julflod fiskar jag upp några godbitar till halstring. Henning Berger har stått upp igen i en bok där en del författare ge mer eller mindre träffande karaktäristiker av honom. Eftersom emellertid ingen kvinna skrivit med i Boken om Henning Berger är den naturligtvis ensidig och halv. Nästa bok om Berger om vi få be!

Ossiannilsson klagar i boken över att Berger aldrig blev i livstiden tillräckligt högt värderad, han tillhörde inte Kötteriet. Vad menar Ossian, skulle man rentav valt in Berger i Svenska Akademien. Ett verkligt dåraktigt tal. Se på Ellen Key hon har ännu inte kommit dit därför att hon är för ung för detta välaktade ålderdomshem. Om tre år när hon alltså blivit 78 år som professor Kock kan hon hoppas ha uppnått tillräckligt mogen ålder. Numera sedan vi fått Kruschensaltet till hjälp behöver man inte misströsta om någonting. Låt se, när kan Ossiannilsson själv vara mogen för en stol bland De 18? 1958 ungefär. Det är god tid.

Gunnar Wennerberg som lyckades bli hågkommen av Akademien skildras i en nyutkommen samling Minnesanteckningar som skrivits av den kända djurmålaren Johan Arsenius, en kvick karl med både penna och ritstift. Tack vare dem har han lika frikostigt som Dardel nästan skildrat sina samtida bland annat Gluntarnas skald, som redan i tidiga år var så ryktbar att exempelvis en morgon när Wennerberg höll på att klä sig knackade det på dörren och in kom en hög gestalt med gråsprängt hår och halvtrakade mustascher.

Jag är Crusenstolpe, sade han och kommer för att få se, hur skalden och tonsättaren Wennerberg ser ut.

Jaså, sade W. utan att genera sig, var god och sitt ner och se på hur jag rakar mig då!

Konversationen blev ganska torr och kall och Crusenstolpe gick efter några minuter.

Att Wennerberg gärna vistades i ett glatt lag behöver man inte berätta, att han ej var någon kostföraktare, knappast heller, men till ledning för unga poeter må meddelas att Wennerberg aldrig drack brännvin. Och när man därtill får höra att hans goda vän Svante Hedin varken drack brännvin eller konjak men ändå var en sprudlande kvick karl så torde denna lilla nykterhetspredikan inte varit förgäves. Nå en bättre karl lystrar ju numera till Sy-racks ord: drick, men sällan och med måtta.

Jämte Arsenius bok rekommenderas en där konung Oscar II:s forne adjutant, friherre G. Peyron ger Hågkomster från femtio år av sitt liv. Sven Lagerberg, hela Stockholms populära general Sven invigde honom redan första dagen i adjutantskapets förpliktelser och sade på sitt som vanligt betydligt kryddade språk:

»Jag vill bara säga honom, att han skall

vara försiktig där uppe, ty han får höra en d—a massa..., men låt det gå in genom ena örat och ut genom det andra och framför allt, akta sig för spinsidan, där sladdras så f—t.»

Lagerberg skrädde aldrig orden och hade sitt personliga sätt att se på tingen, såsom då några officerare uppträtt mindre lämpligt på en maskerad i Hälsingborg och som det hette hållt för mycket champagne i en dam av societeten. Dåvarande statsminister Boström beivrade saken mycket strängt men Lagerberg tog saken betydligt lugnare och sade när han hörde talas om rabaldret: var f—n skulle man skoja om inte på maskerad?

General Svens anropande av mörkrets speciella potentat var känt och till och med ärkebiskop Sundberg som själv hade samma ovana kände sig ibland något stött över kraftorden. Peyron hörde en gång Sundberg säga till generalen: svär inte så f—t, käre Sven, man kan tro det är ärkebiskopen! General Sven var förresten alltid fulladdad med historier när han kom upp på slottet. En dag påstod han att han kvällen förut vid 12-tiden i hörnet av Fredsgatan och Gustaf Adolfs torg blivit attackerad av sju gatans nymfer, som kallade honom för farbror och ville följa honom hem.

I samma stund inträdde överståthållaren

Iduns dukade bord på utställningen i Linköping.

På den nyligen avslutade hemutställningen i Linköping hade Idun arrangerat en uppmärksam tävling. Husmödrarna voro nämligen inbjudna att åstadkomma dukning av vackra och originella bord. Inalles var det 14 stycken bord som bedömdes och som voro dukade i två omgångar. Varje deltagare i dukningen erhöll pris skänkta delvis av Idun, dels av arrangörerna och utställande firmor. Första pris i första tävlingen tilldelades ett vackert middagsbord dukat av fru Maja Sundberg, Linköping. Priset var ett vackert brödfat av hamrat tenn. Första pris i andra tävlingen, en vacker Dirigold-skål gavs åt ett av fröken Helma Ede, Stockholm, arrangerat supébord i svart och rött. Bland de mera lyckade arrangemangen kunna för övrigt nämnas ett påskbord, ett födelsedagsbord och ett konstnärbord i bohème-genre. Det senare bordet dukat av ciselören fröken Karin Boström, Vetlanda, erhöll andra priset, en tennskål.

Meningen med dena borddukning var att ge idéer till vackra och även originella borddukningar, och att med enkla medel åstadkomma ett smakfullt och inbjudande bord utan att behöva använda massor av dyrbara dekorationer, kristall, silver, etc. Där fanns ett bord som särskilt väckte beundran: hemslojdsduk i grått linne, servisen vit med en bruntonad rand, samt glas i en brun ton. Detta gav en särdeles lugn färgverkan. För övrigt var bordet dekorerat med enkla röda blommor, servisen fajans från Gävle, glasen Orrefors och bordbesticket Dirigold.

Pris till utställningen ha skänkts av juvelraren Sam Pettersson, Linköping och firman Alfred Ahlström, Norrköping.

friherre Tamm och fick då förebråelser av generalen, därför att sådana där mamseller finga vara ute efter ett bestämt klockslag. Överståthållaren replikerade att detta var nog riktigt, men att det var med dem, som med gardisterna — när man väl stängt in dem, smeto de ut igen.

Den gången blev general Sven svarslös. Till ritualen för adjutantens tjänstgöring hörde bland annat att bjuda Lagerberg på cigarr, då han på måndagarna var uppe för att avlämna veckorapport från garnisonen. Första gången Peyron tjänstgjorde följde han också anvisningen, men generalen inföll genast: »Vem har lärt honom det här? Det har naturligtvis Falkman, men hälsa honom då från mig, att han en annan gång skall lära honom bjuda mig på havanna och inte den där f—e smörjan —.» Peyron hade bjudit generalen en förmiddagscigarr, vilket han naturligtvis ej skulle ha gjort.

På konung Oscars tid hade Stockholm bland andra framstående gäster även kejsar Wilhelm. Han var bland annat intresserad av att se de dyrbara samlingarna på Skokloster och brast i gapskratt när F. U. Wrangel som var hans ciceron sade att det var allt vad Sverige räddat från 30-åriga kriget. Sista middagen på Hohenzollern ropade kejsaren vid middagsbordet till Peyron och ville dricka med honom. Han hörde det inte men Moltke knuffade till honom så han for upp som en raket. Varpå kejsaren hördes spydigt säga: man ser mycket väl att Peyron är i generalstaben han tänker för mycket.

Konung Oscar själv reste gärna och isynnerhet sommartiden ner till västkusten. Hade han fattat tillgivenhet för någon så tog han också sina vänner i försvar. Peyron erinrar sig en gång, då en viss Göteborgsmagnat var död, att en av damerna vid middagsbordet yttrade sig på ett förklenande sätt om den döde. H. M. tog häftigt i och förbehöll sig, att intet nedsättande sades om en person, vars gäst han många gånger varit, och tillade: »De mortuis nihil nisi bene, om min nådiga förstår latin».

Det blev tyst och det med rätta.

Förresten vimlar boken av anekdoter. En av de roligaste rör sig om regementspastor Högstedt som blivit tillsagd att han skulle hålla sina predikningar i litet mera militärisk anda, varpå H. nästa söndag under ett befälsmöte började sitt anförande på följande vis: »Det var på den tiden när Vår Herre Jesus Kristus hade befälsmöte med sina lärjungar.»

Åhörarna hade nog svårt att se tillbörligt allvarliga ut.

Celestin

"TEKÅ" Zinkputs

ALLSEGRAREN — FRAMTIDENS UNGDOM

ELLEN KEYS NYA BOK, AV MARIKA STJERNSTEDT.

DEN NYA BOK ELLEN KEY, EFTER sex års tystnad, nu givit ut är en fortsättning av Allsegraren, vars del I handlade om kvinnorna under kriget. Den nya delen bär underrubriken Framtidens ungdom, och i ett kort företal ger författarinnan nyckeln till det ord Allsegraren hon sammanfört dessa båda under, kvinnorna och ungdomen, naturligtvis i bemärkelsen där dessa äro som bäst, mest hoppingivande och framtidslovande. Med Allsegraren menar hon »människosläktets heliga ande, det tredje rikets ande». För Ellen Key skall segern i världen, det goda och rättvisas seger komma genom de få verkliga mödrarna och genom den fåtaliga ungdom, som verkligen bär ett ideal i hjärtat. Den här föreliggande volymen Framtidens ungdom utgör en serie av sju kapitel, eller fristående uppsatser, alla behandlande i grunden samma motiv, alla burna av samma i djup mening religiösa stämning.

Enligt Ellen Key är nutidens ungdom präglad av kriget, som »frostbitit» den. »De veta för mycket — och för litet». Världskriget lyfte för tidigt och brutalt bort illusionernas och med dem idealens slöjor, vardagens barmhärtiga masker, och dessa unga ha fått se »vargansiktena», som grina därunder. Under alla tider, skriver hon, har det mänskliga flertalet stått mitt emellan det ringa antalet värdelösa och det än ringare antalet ypperliga. Sätter sig skaran i rörelse, blir det en uppåtgående tid, såvitt den då följer de ypperstas impulser; i motsatt fall ett nedåtgående. Men härtill komma stillastående skeden och till ett sådant räknar hon det, vi just genomleva, då goda och onda krafter någorlunda jämnt balansera varandra, men ingendera helt segrar. Ungdomen står villrådig.

För min personliga del tror jag icke ungdomen på långt när deformerats av, märkts av kriget så som de, vilka redan vid dess utbrott hade ungdomen bakom sig och hunnit mogna under vissa föreställningar, vilka krossades. Ungdomen har gott läckkött. Men epokens allmänna förändring mot för låtom oss säga ett 30-tal år sedan, har naturligtvis givit de unga en annan karaktär än då. Avståndens utplånande i världen (flygning, radio, film o. s. v.), arbetsmarknadens stora förändringar, demokratiseringen, sporten — se där en rad faktorer, vilka troligen inte mindre än krigets skakning bidragit att forma de nya ungdomsskikten. Ellen Key lägger stundom in i den ideellt lagda ungdomens psyke en bitterhet mot livet sådant det blivit, som jag ej tror den känner, annat än undantagsvis. Men det är ju ofta så att en förkunnare av etiska värden för att vinna full slagkraft måste förenkla problemställningen. Så sker också ofta hos Ellen Key.

På åtskilliga ställen motsäger boken för övrigt själv det, som redan uttryckts på andra. Dessa motsägelser äro typiska för en inte ringa del av Ellen Keys förkunnelse och äro just skälet till att denna av många ansetts svårtillgänglig. I själva verket ge de dock blott uttryck åt det allomfattande draget i hennes naturell: går man till summan av vad hon sagt, skall man

En ny bok av Ellen Key, fortsättning på Allsegraren, har kommit ut i höst. Än en gång låter Ellen Key sina manande och siande ord ljuda och som så många gånger förr är det ungdomen hon vänder sig till, ungdomen, som en gång skall förverkliga de ideal Ellen Key kämpat, och lidit för.

alltid, överallt och ofelbart återfinna samma fåtal krav: på renhet i liv och uppsåt, på ärlighet i tanke och vandel, på kärlek och godhet som slutligt bestämmande element i världstillvaron.

Allsegraren talar emellertid icke blott om ungdomen. Dess verkliga hjälte är — Allsegraren, »människosläktets heliga ande», och förf. söker och finner denna ande på skilda fält. Av vackra, tänkvärda, av starkt patos burna uttalanden, är hennes bok fylld.

För Ellen Key är fredstanken en av de allra käraste. I kapitlet Glädjebudbärarens fotsteg, ger hon en utmärkt levande skiss av vad världen en gång väntade av president Wilson, vilken aldrig lyckades bli »ödets man; endast dess offer». »Och», skriver hon, »så blev Nationernas förbund endast ett litet träd, som sprängde sig ett ringa fäste i det hårda berget. Eller ett av de trevande och osäkra utkast, som föregå skapelsen av ett stort konstverk. Men den dag torde komma, då den lilla telningen blivit ett skuggande träd och utkastet i lera uppstå i marmor».

I en julottepredikan E. K. höll 1917, yttrar hon: »Sin största makt utövar en människa, när hon går i döden för det hopp, den tro, den kärlek, av vilka hon levat. Vi bevittna då ett de eviga makternas genombrott i timligheten. Detta genombrott förlorar icke sitt värde såsom uppenbarelse av det gudomliga, även om den tro och den sanning, för vilka man offerar sig, senare bli sedda som ett endels, ja, som svåra villfarelser. Så mycket mer behåller offret sin underbara kraft, då det sker för de sanningar, som förbli levande genom tiderna, som av hela världsförloppet gång efter annan bekräftas såsom eviga.»

Bland dessa »eviga sanningar» hör just den om fredsbäraren kärleken till Ellen Keys främsta: — »Även kriget visar i högsta grad människornas vilja att älska, tjäna och offra — men endast för det egna landet. De fredstroendes styrka är att kristendomen fordrar de enskildas offer för hela mänskligheten». Ellen Key tar ofta nog så bestämt avstånd från den kristna kyrkan, eller rättare sagt de kristna kyrkorna; men Kristuslärans djupa kärna, kärleksbudet, fridsviljan, äro för henne heliga. I sin fredslidelse är hon besjälad av Psaltarens hopp, »att godhet och trohet mötas tillsammans; att rättfärdighet och frid kyssas.»

I kapitlet Vingårdsarbetare talar Ellen Key om några av de olika riktlinjerna för det folkupfostringsarbete, vilket under se-

nare decennier haft som mål en högre mänsklighet. I Unga tempeltjänare skildras en del av de s. k. ungdomsrörelser, vilka prägla våra tider, kanske särskilt i Tyskland. Åtskilligt ris ges åt avarterna, men alltjämt, här liksom annars, går framtidstron, tron på de få bästas utomordentliga uppgift likt en flammande röd tråd genom sidorna.

Kanske synas mig dock de par sista uppsatserna vara de högstnäende och allra rikaste. »Det tredje riket», som är slutkapitel, har en stolt prägel av personligt testamente, har resningen av en slutsats, en summa, given av den, som mycket sett, mediterat, trott — och lidit. Man kan icke, helt frånsett nu personliga sorger, ha gått genom livet med Ellen Keys passionerade rättfärdighetsdyrkan och passionerade lust att se mänsklighetens höga resurser bättre utnyttjas, utan att inom sig ha samlat ett stort mått av lidande: sorg över allt förfaret, misslyckat, skövat — besegrat. Hon skriver här bland annat:

»Det var helighetslängtan, som förde mig till kristendomen, och ju högre denna längtan brann, dess mera blev den skild från kyrkoläran. Helighetslängtan drev mig in i kristendomen, och den drev mig ut ur densamma. Gud blev mig alla tankars tanke. Han som var större än mitt hjärta; han, som ingen ens med morgonrodnadens vingar kunde nå, han, som lovat att om vi honom av allt hjärta söka, så låter han sig finnas.» Men: »Så kommo andra årtionden, sorgernas, tomhetens, mörkrets. Någon väg, som förde till nytt ljus, skyttade icke. Leva var för alla att lida. Som masken vrider sig under en tung fot, så vred sig förr eller senare var människa under ödet, tills allas öde, döden, blev befriaren.» — »Men så kommer uppståndelsens morgon, då de nedisade livskänslorna åter börja porla. — Stunder komma, då man möter en annans glädje eller godhet och undrande säger sig att det, trots allt, dock finns glädje och godhet på jorden. Sakta känner sig själen i en vaknande rymd, en luft med dallrande klang, med ljud av bristande is. Ur hjärtat stiger hoppet att åtminstone i detta nu kunna tjäna. — När hjärtat vaknar till den vår, som slår ut, först, då det lärt umbära både den livsförklaring och den livslycka det engång himlastormande krävde, då har det stora undret skett.»

Från den nu rådande kristendomen, även i dess yppersta uttryck, går Ellen Key i detta kapitel vidare och fram till en viss sublim panteism, vilken för henne står som framtidens religiösa form. I storvulna och ståtliga, man kan säga profetiska ordalag lämnar hon här bakom sig alla hittills givna förklaringar och gudsvärden. Hon anar i sin ålders enslighet och vunna erfarenhet och siar med mäktigt patos om den nya religion, till vilken människosläktena visserligen icke kunna nå utan att på allvar äntligen ha genomglödgats av kristendomens ande, men som likväl icke skall kunna nöjas med kristendom såsom vi fatta den i dag.

(Forts. sid. 1219.)

KOBBS THÉER
KOBBS THÉER

äro sedan 100 år tillbaka kända och erkända såsom de förnämsta och drickas därför i de flesta svenska hem.

äro de enda i Sverige, som stå under vetenskaplig kontroll.

DEN MODERNA UNGA FLICKAN

LITET UNGFLICKSKONVERSATION KRING ETT ICKE ALLEDELES NYTT ÄMNE.

Återigen är hon på tapeten, den moderna unga flickan. Man har tyckt sig finna henne i ett nytt svenskt lustspel och nu kalfatras hon som så många gånger förr. Hon måtte ändå icke vara så ointressant trots tomhet och ytlighet och jazz, eftersom gammalt och förståndigt folk kan finna det mödan värt att slösa ord och reflektioner på henne!

Två unga damer sutto uppkrupna i var sitt soffhörn. Med benen stoppade under sig på moderna unga flickors vis i mormors tid var något sådant visst otänkbart. Och de försökte pejla litet i den stora diskussionen.

»Säkert äro vi annorlunda än forna tiders flickor», sade den ena. »Varför skulle vi inte vara annorlunda, när allting annat är annorlunda? Naturligtvis äkte inte våra mormödrar bakom sina själsälskade på motorcykel. Det fanns ju inga motorcyklar. Men hade det funnits, så hade de nog suttit där. Nu flöt tillvaron stilla och blidare fram på deras tid och så följde de med i den takten. Och djupare sett: i vilken miljö ha inte vi unga nu slungats ut? Man säger, att vi äro nyktra och kalla. Nå, det är detta tiden fordrar av oss, det är detta vi ha fått lära av ett kaos och lidande i världen, för vilka vi icke bära skulden. Efter alla stora fraser ha vi fått ta itu med den allra hårdaste verklighet och vi ha tvingats att se med nyktra ögon på den.»

»Men tror du inte ändå, att något av gamla romantiska griller sitter kvar i oss flickor? Något av det evigt kvinnliga? Det tror jag. Vi bry oss allt katten om rösträtt, jämlikhet och hela härligheten, vi vänta allt som våra mormödrar på riddaren, även om vi syna honom frimodigare i sömmarna än de. Trots allt tror jag, att vi äro ganska lika, våra mormödrar och vi. Eva sitter i oss i går, i dag och i all evighet.»

Det blev en stunds drömsk tystnad i jungfruburen, innan konversationen åter kom i gång.

»Jazzflickan, låt oss titta på henne ett tag.»

»Nej, vet du, hon är tittad på tillräckligt.»

»Just det ja. Tillräckligt och mer till. Varför? Jo, därför att det är hon, som syns. Inte kan man tala och skriva i tidningarna om flickan, som sitter hemma, hon, som studerar eller har plats. Henne ser man så sällan. Men jazzflickan finns

Den moderna unga flickan är uppe till diskussion igen och man har fått ungefär lika litet och mycket ut av ämnet som så många gånger förr. Kontentan av alla uttalanden tycks dock vara, att man känner alltför litet till den moderna unga flickan. Ge oss fakta om henne och få vi höra vad hon säger själv till sin karaktäristik, menar man. Idun, som alltid varit "Damernas egen", vill också vara det i fortsättningen för en ny generation och vänder sig därför nu till de unga damerna med ett förslag. Tala om för dessa, som bedja om fakta och upplysningar, hurudana ni, er generation och er tid, äro, låt oss få en uppsats om den den moderna unga damen av den moderna unga damen. Låt det bli ett försvarstal, en lidelsefri karaktäristik, en faktafylld skildring eller ett ljudligt strafftal över er själva — ni ha all frihet att följa er uppriktiga övertygelse och ni ha ett utmärkt tillfälle att få tala fritt i en sak, som bör ligga er om hjärtat. För den bästa uppsatsen om den moderna unga damen av den moderna unga damen — nå, herrarna kunna ju vara med också, om de komma med något riktigt bra — utfäster Idun ett första pris på 100 kr., andra pris 25 kr. och tredje pris 10 kr. För att ungdomarna skola få god tid på sig och inte jäktas i julbrådskan står tävlingstiden öppen till 15 januari 1925. Uppsatserna komma att prisbedömas av en prisenämnd bestående av författarinnorna, friherrinnan Annie Åkerhielm, fru Frida Stéenhoff och friherrinnan Marika Stjernstedt samt en kvinnlig representant för Iduns redaktion.

till allmänt beskådande på alla offentliga platser. Och så får hon tjäna till mönster för typen »den moderna flickan.» Det är för ynkligt. Hur många av exempelvis Stockholms flickor få rum i jazzlokalerna?

Procenten är nog ganska liten, men ändå får den fälla utslaget för en generalisering. Här ha vi den moderna flickan, säga de kloka och visa och skaka sina grå lockar, helt glömmande att det utanför jazzlokalerna finns en betydlig procent andra unga damer och att restaurangerna på deras egen ungdomstid var betydligt färre och annorlunda än nu. Så upprörande förfärligt behöver det ju inte vara om en ung dam någon gång roar sig i den miljö, som av olika omständigheter blivit alltmer vanlig och tillgänglig. Var tid har sina former.

»Du talade om de andra flickorna, vars hela tillvaro inte består av jazz och de senaste modenyheterna. Om vi skulle tala om dem ett tag. Det finns mängder av dem, det vet både du och jag. Många av flickorna på kontor äro verkligt duktiga — den moderna ungdomen har åtminstone fått lära sig att arbeta och arbeta i en helt annan takt och med annat ansvar än någon generation före dem. Och vi ha de många studerande flickorna, som de konservativa rycka på axlarna åt, men som de finna riktigt sympatiska och alls icke blåstrumpeaktiga, när de komma dem närmare in på livet. Till slut ha vi många familjeflickor, om vilka det litet nedlåtande uttrycket »bara familjeflickor» alls icke passar in — de gå visserligen hemma hos mamma och pappa och bli försörjda, men de slösa icke bort sin tid på strunt. Alla dessa äro flickor, som göra rätt för sig var de än bli ställda i livet, tror du inte det? Och jag tror inte heller att de kunna bli beskyllda varken för särskild ytlighet, okunnighet, slamsighet eller kaxighet. De äro i allmänhet ganska balanserade unga damer, särskilt när de kommit över tonåren.»

»Ja, här sitta vi nu och tala i egen sak. Men det är så sällan någon talar för oss. Och de gamla tala ju för sin tid. Naturligtvis vilja icke vi göra anspråk på att vara fullkomliga. Säkert ha vi till och med flera fel än kanske de flesta generationers ungdomar haft. Men när vi unga höra allt gnat på oss, då är det knappast förvånansvärt om vi bli både trötta och litet bittra och känna oss frestade att uppställa näbbiga motfrågor. Jag känner en gammal dam, som alltid varit en ungdomens vän och intresserat sig för dess görande och låtande. Hon har länge stått i intim kontakt med modern ungdom ur olika samhällsklasser. Jag har aldrig hört henne gna-

(Forts. sid. 1221.)

FOTOGRAFERA MED EN KODAK OCH KODAK FILM

OBS! NAMNET - EASTMAN KODAK COMP. - PÅ KODAK KAMEROR OCH FILM

ALLA FOTOGRAFISKA ARTIKLAR, FRAMKALLNING OCH KOPIERING SÄST GENOM

HASSELBLADS FOTOGRAFISKA A.-B. GÖTEBORG · MALMÖ · STOCKHOLM

EN INTERNATIONELL SKOLA

FRÖKEN MÜLLERS INSATS I SVENSKT KULTURLIV.

Handarbetstimmen är den efterlängttade lektion, då ordet är fritt — bara man talar engelska.

Några av eleverna i fransk sjuksköterskedräkt från en välgörenhetsfest för krigets offer.

DET ÄR SÅ TYST OCH STILLA I Franska skolan. Dämpat ljuda frågor och svar — ty lektionerna pågå som vanligt. Sorgklädda och förgråtna gå lärinnorna till sitt arbete, stilla sköter var och en de plikter, som blivit henne kära under den ledning, som nu för alltid lämnat dem. Intet glam och skratt hörs heller, när fritimman slår och elevskaran strömmar ut. Skolan har fått sorg, djup sorg. Omgivet av dödens vita blommor och de franska och svenska färgerna står i mottagningsrummet den bortgångna föreståndarinnans porträtt.

De franska och de svenska färgerna! Det är som innebure det mer än en vanlig hyllning till den dödas minne, denna förenig av de blågula färgerna och trikolorens. Det kunde också fattas som en symbol av hennes livsgärning: att på svensk jord omplantera något av det bästa av fransk kultur.

Älskvärdhet och behag, takt och formkänsla — allt detta som hela världen beundrar hos den franska kvinnan — och kanske ännu mer vad man mindre ofta tänker på — fransk flit och sparsamhet — det har hon velat och i de flesta fall ock-

så förmått meddela de många årgångar elever av olika nationalitet, som haft lyckan att stå under hennes personliga ledning. De utländska familjer, som för något eller några år vistas i Stockholm, ha också varit lyckliga att kunna sända sina barn hit, där de dels få en utmärkt undervisning och dels tidigt komma i kontakt med trevliga kamrater från när och fjärran. Mexikanska, spanska, portugisiska, ryska, italienska och turkiska elever utgöra nämligen tidvis ett brokigt internationellt inslag i elevskaran, där de svenska eller svensk-franska flickorna dock äro i majoritet. Många vänskapsband knyts mellan alla dessa unga representanter för olika nationer, som tidigt lära sig förstå varandra. Kamratskapet har ett lyckligt inflytande på deras utveckling och — medvetet eller omedvetet — känna de snart, att vilka yttre olikheter som än må skilja olika raser och folk, det dock finnes stora gemensamma intressen och beröringspunkter.

Varje folks kultur speglas i dess litteratur. Därför har litteraturhistorien en framskjutet plats på skolans schema och i de högre klasserna har man kommit så långt

i språkkunskap, att fransk, engelsk och tysk litteratur — klassisk och modern — läses på originalspråket. Vid sidan av franska, som man redan i Kindergarten bibringar eleverna genom åskådningsmetoden, studeras nämligen de båda andra språken för infödda lärarinnor.

Kommer man in i en klass, som har slöjd hörs en livlig fransk konversation, ty slöjdlärarinnan är en fransyska, som har gått genom Nääs, men på handarbetstimmen heter det English spoken, ty då sitter en engelska i katedern.

I gemensam strävan att ge de unga eleverna en rik och mångsidig utbildning och på så sätt fortsätta sin avhållna föreståndarinnas verk förenas Franska skolans lärarkrafter av olika nationalitet.

»Det är hennes ande och hennes starka personlighet, som alltjämt präglar vår skola, det är tanken på vad hon velat och varit, som hjälper oss att bära förlusten av hennes bortgång.» säger med stilla resignation mademoiselle Roullier, fröken Müllers intima vän, som nu själv övertagit ledningen.

FLEUR.

IDUNS HANDARBETSUTSTÄLLNING

HANDARBETSTÄVLANS BIDRAG UTSTÄLLAS HOS THYRA GRAFSTRÖM. — FÖREDRAG AV ELISABETH THORMAN.

NÄR PRISNÄMNDEN I IDUNS Stora handarbetstävlan sammanträdde för prisbedömningen av alla de arbeten, som insänts till tävlingen, kom den mycket snart att tänka på ått det var skada, om detta intressanta och rikliga material endast skulle vara prisnämnden förbehållet att se. Här om någonsin vore en utställning på sin plats, så att en större publik kunde få tillfälle att studera denna unika samling handarbeten, vari Iduns läsarinnor sökt återuppliva gamla svenska tekniker och sömsätt med svenskt material. Sagt och gjort. En utställning utlovades och nu infrias löftet.

Torsdagen den 27 och fredagen den 28 november kommer utställningen att äga rum. Fru Thyra Grafström, som var en av

Iduns Handarbetsutställning av de bidrag, som insänts till Iduns stora handarbetstävlan, är nu bestämd att äga rum torsdagen den 27 och fredagen den 28 november i Thyra Grafströms textilateljé, Mästersamuelsgatan 6, som välvilligt upplåtits för ändamålet. Alla äro välkomna att bese Iduns handarbetsutställning!

medlemmarna i prisnämnden, har varit varmt intresserad av utställningsidén och i hög grad bidragit till dess realiserande genom att upplåta sin textilateljé till utställningslokal. Bättre lokal kunde vi knappast ha fått — i stadens centrum i en textil-

ateljé under intresserade händers vård.

Utställningen öppnas på torsdagen klockan 10 fm. och är tillgänglig för besökande till kl. 5 em. Samma tider på fredagen. Utställningen kommer att visa prisbelönta handarbeten jämte de pris, som utdelats, vidare jämte alla övriga bidrag till tävlingen en del studiematerial, som utom tävlan insänts från hemslöjdsföreningar landet runt. Det blir alltså ett enastående tillfälle för vår handarbetsintresserade läsekrets att få en lektion i svensk hantverkstil.

Med tanke på det rika studiematerial, som utställningen ger, är det Iduns mening att genom ett föredrag ge intresserade en ytterligare möjlighet till fördjupning i ämnet och vi ha därför bett den kända textil-

(Forts. sid. 1220.)

EN TROTJÄNARINNA AV DEN GAMLA STAMMEN

HELENA NYBLOMS TILDA FYLLER 75 ÅR OCH FIRAR 40-ÅRS JUBILEUM MED FAMILJEN.

JA, DET VAR ANDRA TIDER! ÅR 1849 föddes Tilda, hon blir alltså 75 år i år. Hennes far var bonde i Sko och hade ett litet ställe i arrende, där han bodde med sin hustru och sina fem barn. Då Tilda var 12 år, dog fadern och äldste sonen, 15 år, fick övertaga stället. Vintarna voro kalla på den tiden, bitande kalla, och snön låg hög i de stora mörka skogarna. Det hände till och med, när Tildas farmor en kväll gick hem genom skogen att hon fick sällskap av en flock vargar, som smög sig tätt efter henne och först lämnade henne vid stugdörren.

Som sitt första minne kommer Tilda ihåg att det brändes brännvin i köket. Framför spisen stod den stora kitteln bräddad med den tjusande drycken och de äldre syskonen uppmanade henne att smaka, först en, så flera och flera skedar. Plötsligt störtade hon stupfull ner på golvet. I detta tillstånd fann modern henne vid sin hemkomst och underrättade barnen till deras förfäran, att nu skulle lilla syster dö.

Men hon dog inte. Däremot är det kanske minnet av detta brännvinskalas som framkallat Tildas avsky för alla starka drycker. Dryckesbegäret var stort bland befolkningen på den tiden och de mindre älskvärda egenskaper, som äro förknippade med tillfredsställandet av detta begär, har nog också givit Tilda hennes aversion för männen och äktenskapet. Alltsedan hon var liten har hon alltid tänkt, att hon aldrig skulle gifta sig och uppoffra sin frihet för att slita för en full gubbe och trasiga ungar. Hon ville vara fri och oberoende hela sitt liv. Nu har hon hållit den föresatsen i 75 år, så jag antar hon vill hålla ut till slutet.

Jag frågar henne om hon tyckte om att leka med de andra barnen, men hon svarar att det just aldrig har roat henne att leka. Hon tyckte alltid mest om att diska eller hjälpa till i hushållet.

Då hon var 9 år kom hon i skola i Klockargården hos en man vid namn de Wahl — farbror till Anders de Wahl.

Här lärde hon att läsa i en svensk bok, att skriva någorlunda tydligt — skiljetecken äro mindre nödvändiga — att räkna ihop icke alltför stora tal samt något katekes och biblisk historia. Vid 11 år slutade Tilda skolan så hennes lärare kan icke skyllas för det begränsade kvantum lärdom Tilda inhämtat. För mig tycks det att hon lärt fullt tillräckligt för sitt liv. Hon kan läsa vilken bok hon behagar. Hon kan meddela sig tillfyllest per brev såväl till mig som till sina släkningar på landet. Och nu har hon lärt sig räkna så bra i huvudet att hon kan sköta inköpen utan fehräkningar. Resultatet av hennes religionsundervisning är en full förtröstan till Gud och till följd därav en absolut rättskaffenhet i livet.

Jag kan inte hjälpa, att, när jag ser hur alla de unga damerna nu för tiden få lära sig rabbla upp alla världens floder och bifloder, årtalen på alla länders krig och uppror, alla kungars födelse- och dödsår, alla prepositionerna an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen och alla andra millioner onödiga ting, jag då finner de flesta oändligt underlägsna Tilda i hennes enkla människoförstånd. Det är

Tilda tar sig en vilostund i professors gamla studentsoffa i sin jungfrukammare.

Till Iduns galleri av trotjänarinnor fogas i dag bilden av Tilda Alin. Tilda fyller i dagarna 75 år och på samma gång firar hon nästan 40-årsjubileum som tjänarinna hos professorskan Helena Nyblom, vars hem man knappast kan tänka sig utan Tilda. Hon har delat ljuvt och lett med tre generationer Nyblom, rastlöst arbetat och strävat för dem och varit dem den bästa vän i alla väder. Hennes matmor, som hon dyrkar, ger här några drag av Tilda, därmed resolut trotsande hennes invändning att all hyllning för henne är onödig "lyx". Vore inga hyllningar mer lyxartade —!

ännu ett olöst problem: »hur mycket är det nödvändigt att lära sig?» Troligtvis skulle världen bli lyckligare, om största delen av den vanliga lärdomsbagagen ramlade i vattnet på överfarten.

På vägen till skolan måste Tilda vada över en bäck. Hon blev då alltid dyvt och satt med de våta kläderna hela dagen i skolan. Från den tiden har Tilda alltid varit hes. »Men lyckligtvis hade jag åtminstone inga byxor på mig, det var bara lyx», berättar Tilda. Det är mycket i livet som Tilda sedan betecknar som »bara lyx».

Tilda fick sluta skolan för att hjälpa till hemma och sedan kom hon till sin moster, gift med den gamle kastellanen på Sko. För femtio år sedan bodde vi också en sommar på Sko och det var min första bekantskap med den ljuvliga Mälaren och alla de stolta ekarna, som då ännu funnos där.

Tilda skötte kastellanens två kor. Jag såg henne aldrig den gången, ty samma dag vi kommo, hade hon blivit ikullkastad av en ung kviga. Medan den borrhade hornen in i sidorna på henne tänkte Tilda: »Mätte den döda mig och göra slut på mig, så att jag inte blir en krympling för livet.» Men Tilda dog inte heller den gången och inte heller blev hon krympling.

Nästa plats Tilda hade var som köksa hos inspektoren på Sko. Han hade ett stort

vackert hus på elva rum vid lindalléerna. Om sommaren hyrde han ut rum till mindre familjer i synnerhet »sådana som målade» och så hände det sig att det på söndagarna kunde komma en oändlighet av gäster, som ville ha mat. Tilda kommer ihåg en söndag, då icke mindre än elva ångbåtar lågo med middagsgäster utanför Sko. Inte heller glömmes hon husets stora byker, då man fick stå vakt vid kläderna hela nätterna. En gång stod Tilda och vaktade en väldig hög tvattkläder, som stelnat till is. Hon blev så trött att hon satte sig med ryggen mot klädesstapeln och föll i sömn. Då hon vaknade var hon döds-sjuk. Ja, nog hade Tilda ett knog, men så var också lönen ståtlig — 5 kr. i månaden!

År 1888 skulle jag ha en ny kokerska. Jag gick då till källarmästare Svanfeldt, min goda vän och smakråd, och frågade, om han inte kunde skaffa mig en lämplig sådan. Han svarade att han hade blott en, som han kunde anbefalla. Hon hade en verkligt enastående talang för matlagning, men hon var mycket dyr. 100 kr. om året. Jag hissade något för denna svindlande summa, men bad honom låta henne komma. Så kom Tilda, klädd i schallet. Hon hade genomgått en kurs i matlagning hos Svanfeldt och nu ville hon försöka sin lycka som kokerska. Så kom hon i min tjänst, där hon nu varit i 39 år. Det första jag sade till henne var: »Inget socker i någon mat — utom efterrätter» och sedan har jag aldrig varit närvarande vid någon sorts matlagning. På beskrivning har hon förstätt allt och utan att smaka på maten — den vanan har hon inte — gissar hon sig genast till hur den skall vara och uppfattar min beskrivning på italiensk och fransk mat. Själv tycker hon endast om den enklaste föda. Bröd, potatis, sill och framförallt pannkakor! Av dem äter hon så hänryckt att »det blir svart för ögonen» på henne. Nästan all annan mat kallar hon för »lyx». Men fastän hon inte vill ha den, anser hon, att den passar utmärkt för mig och mina gäster och gör sig all möda att göra den behaglig.

Men är hennes mat god, så är hon dock själv mycket bättre. Jag skulle behöva ha hela Idun till mitt förfogande för att omtala alla hennes goda egenskaper. Vi ha kamperat ihop i 39 år. Från början ett stort hushåll med 12—15 personer och mycket arbete. Nu är det bara vi två och Tilda mår som pärla i guld. Jag har aldrig hört henne uttala ordet »besvärligt». Ingenting var besvärligt, som måste göras.

I motsats till de många, som nu för tiden ständigt säga: »Da wo ich nicht bin, da ist das Glück», så säger Tilda: »Da wo ich bin, da ist das Glück», och därför trivs hon i alla väder, som en liten julgran under en klar vinterhimmel, alltid lika frisk och grön, och gör dagen god för dem som komma henne nära.

Är dock icke enkelhet, trofasthet och sanning något av det bästa som finns?

Helena Nyblom

AUX GALERIES LAFAYETTE

Billigaste priser och bästa kvalitet i hela Paris.

MODENYHETER FÖR SÄSONGEN. -- BEGAR VARA KATALOGER.

Riks 115 66
Norr 160 55

AGENTUREN

Birger Jarlsg. 29
STOCKHOLM

Lidol

är den tillförlitligaste av alla bröst-karameller

Ende tillverkare:

AXEL FORSBERG - GÖTEBORG

KONSTNÄRSFRU OCH KONSTNÄRINNA

FRU SIGRID HJERTÉN-GRÜNEWALD PÅ STOCKHOLMSVISIT EFTER EN STRAPATSRIK 6-DAGARS FÄRD MED BIL GENOM EUROPA.

DET HAR SINA BESVÄRLigheter att vara en omtalad mans hustru. Man får inte vara i fred. Folk vill veta vem och hurudan man är. Men vad fru Sigrd Grünwald beträffar, så är hon inte bara en omtalad mans hustru utan har också rätt att bli uppmärksammas för sig själv. Av dem, som förstå den moderna konsten och känna fru Grünwalds arbeten anses hon som en synnerligen begåvad konstnärinna. Man minns också med beundran hennes arbeten från flicktiden, då hon hette Hjertén, och undrar endast varför fru Grünwalds tavlor äro mera sällsynta.

Förklaringen är den vanliga, gamla och vackra visan, som trots många farhågor om motsatsen alltjämt sjunges.

»Jag målar inte så mycket numer», säger fru Grünwald, då vi träffa henne på Grand Hotell, där hon och hennes man bo under deras tillfälliga Stockholmsvistelse. »Jag går upp i min mans arbeten, hans framgångar, motgångar, drömmar och strävanden äro mina och dessutom har jag vår pojke och hushållet. Det räcker och jag finner glädje i det. När jag nu målar är det mest för nöjes skull.»

»Och fru Grünwald är inte med på er mans utställning nu?»

»Nej då, som kvinna skulle jag varken finna det rätt eller tillrådligt att uppträda i Konstakademiens lokaler. Och i Paris har jag heller aldrig försökt.»

Vilken modest uppfattning i en radikal konstnärfamilj, som fått uppbära så mycket spe och hån för sina moderna ismer!

Fru Grünwald är glad över att få göra en visit i Sverige igen, även om Paris nu-

Den Grünwaldska ateljén i Paris.

I fru Sigrd Hjertén-Grünwald, som just nu är på Stockholmsvisit med sin man, finna vi en talangfull konstnärinna, som med liv och själ går upp i sina plikter som maka och mor.

mera är »hemma» för henne. Som alla konstnärer trivs hon i Paris och älskar Paris. Det är en annan luft där, mera gästvänlig, blidare, gladare och mjukare. Och här samlas konstnärer från alla världens hörn och få tillfälle att dryfta gemensamma intressen på ett otvungnare och trivsammare sätt än vad som är möjligt i en kyligare atmosfär. Man sitter vid sitt kaffeglas för 60 centimes och vid detta kan hela konsthistorien dryftas mera givande än någon annanstans. Men mer än Paris älskar fru Grünwald den franska landsbygden med dess rika stoff för konstnärliga ögon. De gamla byarna, de idylliska miljöerna, de roliga människotyperna, färgerna,

linjerna, den slösande rikedomen på motiv — det är ett Eldorado för konstnären! Tillsammans med sin man i den egna bilen kuskar fru Grünwald alltsomoftast igenom dessa trakter och gör även en avstickare in i Italien ibland. Då sitter hon ofta själv vid ratten, men när herrskapet Grünwald nu företog den långa resan hem till Sverige från Paris per bil var hon glad att få överlåta chaufförsysslan på sin man. Det var en strapatsrik färd på 6 dagar genom idel sjöar — av det myckna regnandet ha städer och byar både i Frankrike och Tyskland översvämmats och mång-

enstädes tar man sig lättare fram per båt än per hjulfordon. Efter många äventyr och mödor nådde herrskapet Grünwald dock Stockholm, körde välbehållna in på dess gator och återbördades till lugnet inom fyra väggar på Grand Hotell. Men efter litet vila är fru Grünwald nu lika pigg igen: det är utställningen, det är vänner och bekanta, nyheter och gamla stockholmsintressen, som åter tas upp till ventileringsedan de halft glömts bort i Paris, där Isaac Grünwalds namn inte kommer samma rabalder och föregelse åstad som här hemma. »Förstådd och populär är den nya konsten ingenstans, men söderut finner man dock arbetslugnet och arbetsmaterialet», säger fru Grünwald, som i alla strider modigt och stödjande står vid sin makes sida. Ett idealiskt par, där hustrun kanske icke har mindre talang än mannen, men ställer den i hans tjänst för att det som skapas skall nå sin fulländning och tillvaron vinna i harmoni. — e.

EN RIKTIG SJÖMANS FLICKA

FILIPPA LUNDSTRÖM UPPFOSTRADES AV SIN FÖRSTÄNDIGE ÄLDRE BROR, »JÖRGEN».

Fröken Filippa Lundström, syster till den sent glömda Stockholms-journalisten och satirikern G. F. Lundström (Jörgen), själv en intresserad lärarinna, som handhaft ett 30-tal av våra mera kända stockholmares uppfostran, berättar här litet om sin barndoms- och uppväxttid.

MIN FAR VAR SJÖKAPTEN. Vi bodde i utkanten av Malmö, där vi hade tillfälle till det härligaste friluftsliv. Min bror som var 12 år äldre tog hand om min uppfostran på så sätt att när han var hemma fick jag varje morgon gå in i hans rum och höra en saga, som han vanligen författade själv. Vi hade ju både rik tillgång till böcker och hindrades inte att läsa.

Vid 8 års ålder läste jag Greven av Montecristo och de mina höllo mig varm vid läsningen med sina antydningar om händelsernas utveckling: »Ja du, nu drunknar han snart, i nästa kapitel blir han till-

Filippa Lundström som ung flicka och nu.

fångatagen» o. s. v. Vid denna tid undervisade mig min bror som tagit sjökaptensexamen i den högre matematiken. Han läste algebra med mig.

Dessemellan följde jag min far på resor

och vid knappa 12 år var jag med om ett skeppsbrott utanför tyska kusten.

Lotsar försökte ta sig ut för att hjälpa oss, jag kom upp på däck och genom stormen ropade min far till mig: »Kan du försöka att stå så håll dig klar, för vi få gå i räddningsbåtarna».

Vi bärgades lyckligt i land och blevo omhändertagna av en familj bland strandbefolkningen, där jag fann två jämnåriga tyska pojkar att leka med. Vi hade mycket roligt och fingo var sin honungsmörgås för att vi varit snälla, men honung var det värsta jag visste, och hur jag manövrerade — så lyckades jag komma bakom pojkarnas rygg och »honungsmaten» hamnade i Östersjön, mig och fiskarna, hoppas jag, till lika stor glädje.

Utanför Göteborg voro vi också ute för en stark storm, min far tog mig med i sin båt, sjöarna slogo över oss, men vi rodde och

(Forts. sid. 1222.)

Tomtens Bakpulver

s.k. jästmjöl

ATELJÉDRÖM. AV ISIDOR KJELLBERG

ETT BORD, EN SOFFA, NÅGRA bristfälliga stolar, utkast till teckningar här och där på väggarna, några halvfärdiga målningar... Taket lågt och svartnat, på ena gaveln ett osymmetriskt fönster med några gardintrasor för... Var det en ateljé? Inte precis, men så kallades vindskupan. I varje fall var det en konstnårs boning.

Och ingen kunde misstaga sig på, att han var konstnär: det långa håret som gärna föll ned i ögonen, det magra ansiktet, blickens glöd, de slitna kläderna, den svajiga rosetten... Han gungade fram och tillbaka på stolen med ena foten stödd mot bordskanten, en hand i byxfickan och den andra gestikulerande med en cigarett mellan fingertopparna. De djupt liggande ögonen voro riktade på den unga kvinnan i soffan.

Ja, hon var ännu ung, det såg man, och fattigdomen, som skyttade fram i den enkla klänningen och de billiga smyckena på bröstet och kring armleden hade ännu inte besegrat denna ungdom. Hon var vacker. När hon log och rodnaden steg i hennes kinder, försvann det lilla bistra draget kring munnen, och hennes ansikte strålade med ett madonnaliknande behag.

På det omålade bordet, försett med en ej alldeles ren duk, stod en vinbutelj, två halvtömda glas och ett halvt dussin rosor i en tekanna utan handtag. Rosorna lyste med samma mörkröda färg som vinet och i skenet från fotogénlampan — placerad på några sockerlådor och en trave böcker framme vid fönstret — fick bordet en anstrykning av fest.

— Tro mig, sade han och slog ut med

Drömmar, som förgylla en hård och dystert verklighet, stora, ljusa, ungdomsdrömmar, spela i denna lilla ateljéskildring sin spröda, vemodiga melodi.

handen, en dag är segern min! Jag vet vad jag vill och när jag slagit igenom, kommer man att tigga om att få köpa av mig... Han skrattade belåtet vid tanken och kastade huvudet bakåt, så att håret föll tillbaka och pannan glänste i ljusskenet.

Så blev han plötsligt allvarlig igen och såg åter på henne i soffan; hon satt rak och stel som en liten skolflicka och betraktade med sänkta ögon vinglasen framför sig. Det ryckte litet i mungiporna, det kunde vara både skratt och gråt. Hon tyckte honom liksom ett litet barn, som hade sprungit för långt bort från hemmet, gått vilse och av en händelse hamnat här hos honom. Och ändå visste han, att hon varken hade far eller mor eller något riktigt hem... Att hon endast hade honom, liksom han själv bara i vida världen ägde henne och sin konst... Han bytte ställning, lutade sig fram emot henne med en öm blick — så som hennes mor kanske skulle sett på henne, om denna levat, tänkte hon för sig själv — och fattade hennes hand.

— Fryser du, flickan min, frågade han. Jag tyckte alldeles att du darrade...

Hon såg tillbaka på honom, så som kärleken ser, med en blick full av barnlig och rörande tacksamhet. Nyss hade han varit

mitt uppe i tankarna på sin konst och lämnade dem plötsligt bara för att en aning sade honom, att hon kanhända frös i den tunna klänningen... Hon hade lätt till tårar, när någon oväntad godhet mötte henne. Hon böjde sig ned och berörde hans hand med läpparna, för att han inte skulle se, att hennes blick var fuktig, och tro att hon var nedstämd. Sakta viskade hon:

— Nej, nej, jag är så lycklig hos dig, Erik!

I själva verket var det kallt och dragigt i det tämligen stora rummet, det var sent på hösten och den enda värme som bestods kom från lampan. Men hon ville inte tillstå, att hon frös. Det gjorde henne heller ingenting, hon var van att fara illa.

Han flyttade sig över till soffan, drog henne intill sig, så att hennes huvud vilade mot hans skuldra och lade armen om hennes axlar. Hon blev varm igen och kände sig nöjd och lycklig. De klingade med glaset och sutto en stund försjunkna i varandras ögon.

— Berätta en saga för mig, bad hon.

— Jag kan inga sagor, lilla barn, svarade han småleende. Vad skulle den handla om? Om prinsar och prinsessor och en gammal drake, som skiljer två älskande? Det var så länge sedan jag läste några sagor...

— Den skall handla om oss... Om dig och mig!

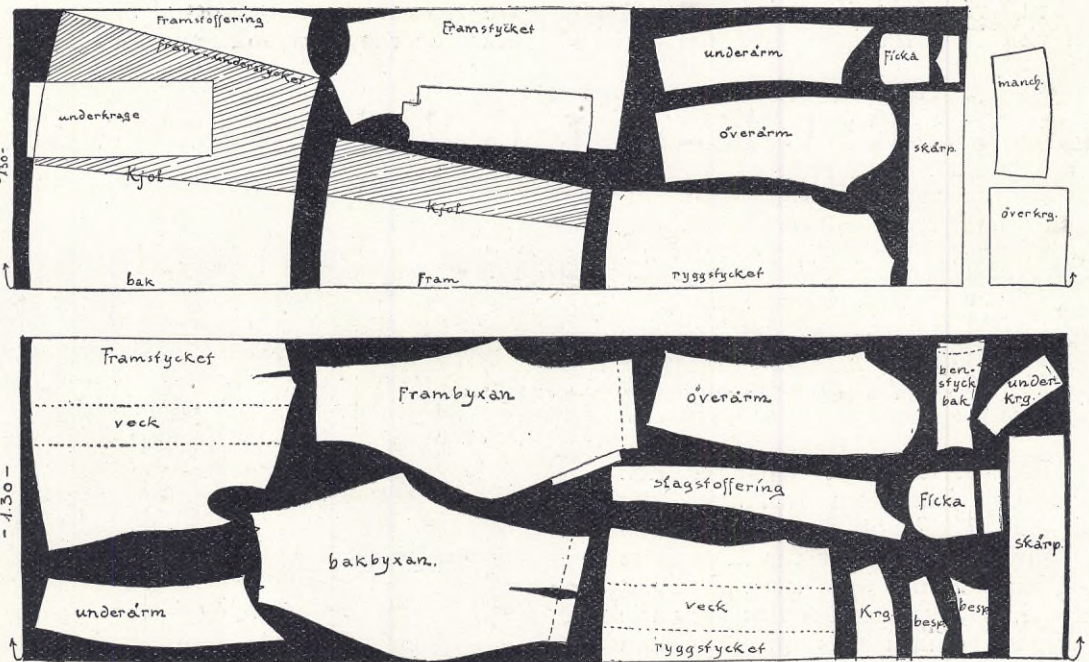
Han satt tyst en stund och stirrade framför sig. Så sade han:

— Vet du, jag hade en dröm häromnatten. Jag minns den ännu så tydligt. Jag drömde, att jag var i ett annat land långt

(Forts. sid. 1223.)

Iduns mönster för hemsömmerskan.

Vad är väl lämpligare att ge en liten ung herre eller dam i julklapp än en sportdräkt? Säkert träffar man då deras önskingar precis på prick. Med hjälp av Iduns mönster kan vilken något så när händig mamma som helst själv sy en sportdräkt åt sin pojke eller flicka och här visas två trevliga och praktiska modeller.

Fig. 1 en kombinerad sport- och promenaddräkt för en ung flicka.

Krage och manschetter av lantfäll eller virkad av flossagarn.

Kjolen bör ej vara för snäv utan klippas med så brett inlägg att den för sportbruk går att lägga ut. Till dräkten åtgår 2,50 m. tyg av 1,30 m. bredd. Mönster erhålles genom Stockholms Tillskärarademi, Drottninggatan 71 A. Pris 2 kr.

Fig. 2 visar en sportkostym med ballongbyxor för gossar. Modellen lämpar sig särskilt bra för omändring av en herrkostym eller en regnkappa. Om tyg köpes åtgår, beräknat för en 12—14 års gosse, 2—2¼ m. av 1,30 eller 1,40 m. bredd.

Mönster erhålles genom Stockholms Tillskärarademi, Drottninggatan 71 A. Pris 2 kr.

Skönhet

är kvinnans dyrbaraste egendom, förvalta den väl genom

Yema
hudcremetvål

Carl Peter

PÅHLLSSONS
Teaterkonfekt
Högfin kvalitet
Tillverkare: A.-Bol. Carl P. Pålssons
Choklad- och Konfektfabrik, Malmö.

UTLÄNDSKA RÖSTER OM ELLEN KEY

Harald Höfding.

Djup vördnad och sonlig tillgivenhet hyser jag för den kära Ellen Key, vår tids vakna samvete och frihetskärlekens goda genius.

Romain Rolland

På Ellen Keys 75-årsdag bringar jag henne en hjärtlig hälsning med tack för dristig och oförvägen kamp för livets och tankens rätt till fri utveckling och särskilt för hennes energiska hävdande av barnets och kvinnans rätt.

Harald Höfding

Den framstående engelska författarinnan mrs *Golding Bright*, känd under pseudonymen *George Egerton* och god vän till Ellen Key skriver:

Kära Ellen Key!

Mer än 30 år ha gått sedan jag först läste en av dina böcker och blev gripen av beundran. Att börja tala om dig den tiden var till och med i Skandinavien att hissa den röda flaggan vid en bankett för konservativa. Men tiden omvärderar många värden, i dag hälsas du som profet i ditt eget land likaväl som i den litterära världen jorden runt.

Jag har inte alltid delat dina åsikter men jag har alltid respekterat dem. Som den stora vågsamma korsriddaren i kamp för sanning, skönhet och rättvisa med allt vad dessa ord inneburo för dig, så står du för mig. Alltid har du varit redo att lidelsefullt och oförsagt gå fram för kvinnans och barnets rätt. Om du aldrig hade skrivit något annat än »Barnets århundrade», skulle denna bok ensam vara nog att förvärva dig föräldrars tacksamhet över hela världen.

I »Kriget, freden och framtiden», dömde du en smula strängt mitt eget land. Men det kräves stor vidsynhet att rättvist fördela skulden i världskriget.

Millioner mödrar hade i likhet med mig under dessa år sitt *Getsemane*. Och fram-

Paul Géraldy.

Få svenska författare äro så kända, lästa och beundrade utom Sveriges gränser som Ellen Key. Idun har haft glädjen mottaga flera hyllningsuttalanden till vår frejdade landsmaninna från bemärkta europeiska personligheter såsom *Romain Rolland*, *Harald Höfding*, *Mrs Golding Bright*, *Annie Furuhjelm*, *K. A. Wieth-Knudsen* och *Paul Géraldy*.

tiden tedde sig för oss som en ny *Via dolorosa* vid åsynen av krigets lemlästade offer, och vid åsynen av den ungdom, som växte upp. Vi bävade för dess öde.

Som den sierska du är såg du klarare än någon annan, att det var kvinnornas sak över hela världen att sätta in alla sina krafter för att hindra en ny katastrof. Du lade grundstenen till den bro, över vilken nationerna en dag skola gå för att nå världsfreden. Det är för detta vi tacka dig.

George Egerton

Ellen Key, den genialt begåvade, den övertygelsetrogna, den aldrig dagtingande förkunnaren av en upphöjd tro på en sig allt högre utvecklande mänsklighet, en tro och en förhoppning som intet förmått grumla, varken förtal eller förföljelser den tid hon trampade den ensligas ensliga törnstig, bringas en varm hyllning.

Som en förkämpe för sann humanitet, en bekrigare av förflackningar, en hängiven dyrkare av känslans och hjärtats eviga rätt har hon siat om kvinnans insats i samhällsarbetet och visat henne vägen, gammal och dock ny.

Många äro hennes gåvor, men främst av alla modet.

Annie Furuhjelm

Det är mig en ära och en glädje att med anledning av Ellen Keys högtidsdag uttala, att jag till stor del har hennes bok om missbrukad kvinnokraft att

K. A. Wieth-Knudsen.

tacka för min senare hävdade övertygelse, att den moderna kvinnorörelsen åtminstone i vissa avseenden kommit in på ett farligt spår. Så vitt jag förstår, tog Ellen Key med denna bok avstånd från en del svenska emancipationskvinnor. Den var enligt min tanke en betydelsefull kulturinsats, ty som utvecklingen sedan har gått, är det icke nog med att männen ställa sig skeptiska inför de ytterligaste feministiska jämlikhetskraven, även om deras reservation vilar på den ärligaste övertygelse, att dessa krav till sist komma att skada kvinnan själv ännu mera än mannen och samhället. Kvinnorna böra helst själva — i medvetande om de stora naturliga olikheterna könen emellan — bevara en viss måttfullhet i stället för att rigoristiskt genomdriva konkurrensen mellan könen och helst själva finna den rätta gyllne medelvägen i kvinnosaksfrågan, men just här tyckes mig Ellen Key med sin klarsynthet vara både den första och den största kvinnan i Norden.

Knudsen

Jag är glad att vara i Stockholm just då man här står i begrepp att fira sin stora landsmaninna Ellen Key, att i detta land, varifrån hennes stora tankar gått ut till den övriga världen få deltaga i den hyllning, som ägnas henne.

I de ömtåliga frågor, som röra förhållandet mellan man och kvinna sprängas de gamla, konventionella formerna allt mer sönder. Här har Ellen Key med sin genialitet och sitt varma hjärta kommit med ljus och ledning. I synnerhet har hon hävdat barnets betydelse, som alltför ofta förbises, glömmas och rentav föraktas under inflytande av den litteratur, där man alltför jämt förhärmlig kärleken som självändamål. Rent och gripande har hon talat — på ett sätt, som måst röra alla.

Jag hälsar i henne en samtidens hjälpare och ledare, för vilken jag hyser djup vördnad och stor beundran.

Ellen Key

RUMFORD BAKPULVER

Millioner husmödrar använda det dagligen.

ELLEN KEY SOM LÄRARINNA

TVÅ AV ELLEN KEYS ELEVER BERÄTTA OM SKOLTIDEN.

I ALL ELLEN KEYS INTERNATIONELLA och svenska berömmelse numera synes skolans år ligga så långt borta, att man känner det nästan förlegat att säga: Ellen Key har varit min (och hundratals andras) lärarinna i historia och litteraturhistoria i hela min skoltid.

Men Ellen Keys lärarinnegarning och lärarinnepersonlighet har inte varit så att säga utskild från hennes senare liv, allt vad som funnits sedan, fritt och rofyllt utvecklats i stora mått, fanns då. Naturligtvis! Hon var en utomordentlig lärarinna, hon hade just det inflytande en lärarinna skall ha och hon tog emot oss som hon på sitt Strand tar emot människor från alla jordens hörn, arbeterskor och stora män, som det faller sig. Och hennes inflytande var framför allt moraliskt. Det är det rätta ordet om en kvinna, vilken som alla veta, god, renhjärtad och relativt fattig, gått igenom en förtalets skärseld som få. Det förefaller nu ofattligt. Men det är nog så, att de bästa skola bestå hårda prov, på dem skall man se vad en människa tål, utan att svika.

Det väsentliga i hennes lärarinnegarning var nog att hon med allt vetande hon överbringade åt oss, i en visserligen krävande, men livfull form, också gav oss självförtroende och höjde vår ambition. Hon hade roligt med oss — det vågar jag påstå — så som somliga äro roade av barn och ungdom. Om ni anar vilka spökhistorier hon berättade! Eller *hur* hon kunde berätta dem! De voro alltid historiska, rörde sig om svenska folkets sägner och legender kring sina kämpar och dylikt, men så ljuvliga hon gjorde de stunderna i Anna Whitlocks skola på Kammakargatan! Hon behandlade oss emellertid främst som människor, hon ställde fordringar på oss som man gör på dem man bryr sig om, men hon lät oss också känna att vi voro värda något och kunde motsvara dem.

I tredje eller fjärde klass var en dag stämningen spänd, vi hade delat oss i den lilla klassen på vänner och ovänner, skvallrat, pikat och viskat. Under lektionen vände sig en av flickorna halvt om och pekade i smyg med sitt pennskaft på den flicka, som satt bakom henne. Det var inte mycket, men det räckte. Den utpekade brast i stilla gråt. Ellen Key avbröt lektionen och stiftade på stående fot ett vänskapsförbund med små rosetter med V. F. på! Det passade oss precis, i den ålder vi då voro. Ingen hade fått ovet, i stället kom det en mild, ångerfull anda, bräddad med goda föresatser över detta tital små dumma flickor. Att tänka sig att Ellen Key är efter år så ömt och klokt kunde ta sådant! När vi voro större blev det inte lönt med något V. F. Då kunde hon vara ovetig på oss, men så att säga en camarade, vi kände oss styrkta och inte förnedrade av det och hon fick oss att le över bilden av vårt "haffsiga" jag. Koncentrera er bara, flickor! Det var hennes a och o. Inte hit och dit, inte fnitter och slams, i otid åtminstone! Fnitter hade sin tid, men det fanns ju i all rimlighets namn tillfällen för allvar också, för uppmärksamhet, god vilja och koncentration!

Vid sidan av detta fingo vi vara just så passiva, som Coué lär en att man skall för att det goda skall nå ens inre jag! Det är underligt att tänka sig att man nu med våra dagars

Ellen Key gjorde sitt utträde i livet som lärarinna och de elever, som fingo förmånen av hennes undervisning, glömma henne aldrig. Här berätta två av hennes elever, som själva gjort värdefulla insatser i samhället, om skoltiden under "tant Ellens" spira.

psykologiska kartläggande kan exakt förklara Ellen Keys förmåga: vi voro absolut mottagliga i den ro, som lektionerna hade, till och med hennes röst var "lämplig", hennes humor, hela hennes egenskap av förmedlare mellan det hon ville ha in i oss av kunskap och våra sinnen. Ellen Key var aldrig högtidlig och allra minst om sig själv, men ofta allvarlig. Och hon hade förtroende för oss också materiellt. Vi fingo komma i hennes hem om söndagsförmiddagarna och låna böcker: Lie, Camilla Colett och annat bra, men inte pjollrigt. Då kunde hon ofta ha besök av någon figur i den dåtida stockholmska intelligensen, Ann-Charlotte Leffler, Karl af Geijerstam o. s. v., men den där nigande skolflickan vid dörren störde inte. Hon fick sin bok, vilket antecknades i ett block, som hängde fast vid bokhyllan, neg igen och dunstade överlycklig av. Dessa inblickar i ett skrupulöst ordentligt, enkelt hem, med allt av märkvärdiga små konst saker — venetianska glas, en äkta kopp, ett krucifix, en ärvd barnleksak — och tavlor ha på de flesta av oss haft en omedveten, men ofantlig betydelse. Det hemmet hade två egenskaper, allt var rent och naturskönt. Det lärde oss, utan att vi då kunde formulera det och utan att det generade oss ett spår, värdet av *det väsentliga*, som inte har med pengar att göra, men också hur långt man kan komma utan mycket pengar!

Ellen Keys inflytande har varit oerhört stort på en hel epoks unga flickor, det torde de alla kunna intyga. Få människor ha krävt så mycket av sina elever, ställt så stora andliga fordringar på oss och samtidigt hjälpt oss att söka motsvara dem av glad inre drift. Och utan att ställa sin person i förgrunden. Ju längre tiden lider, desto mer växer hennes uppfostrargärning, därför att man ser klarare storheten i den position hon valt: att vara förmedlaren mellan oss och något andligt.

Vera o. Idemne

När "tant Ellen" berättade spökhistorier.

Det första minnet jag har av Ellen Key är när hon satt på kanten av ett bord i Anna Whitlocks vardagsrum, som apterats till en försöksskola med fyra, fem elever. Det gick gemytligt till i den lilla klassen, vars undervisning bedrevs uteslutande av de två goda vännerna. Under »tant Ellens» milda spira inträffade det att äpplet utdelades även åt den, som varit lat och ouppmärksam, på det att hennes små ej måtte hårdna i trots och bitterhet!

Var Ellen Key en framstående pedagog? Jag förmodar det, att döma av det be-

stående intryck hennes egen åskådning efterlämnat hos de elever, som kommit innanför hennes väsens trollkraft. För den, vars skolambition inskränkte sig till inpropandet av fakta, blev antagligen behållningen mindre. Hennes undervisning låg i berättandet och vädjade helt till barnets receptivitet. Har väl någonsin någon kunnat berätta för barn som hon?

När hon talade, steg antikens sjunkna skönhetsvärld upp för vår syn. Ur historiens krigiska data, ur striderna mellan Hellas och barbarerna, ur de svärdens och andens segrar, som spirade ur Marathons mull, sökte hon med kärleksfull iver fram fredens och kulturens frukter. Hon hade den storsinta och goda människans behov att dyrka människor. Hon inspirerade hos oss en humanistisk hjältedykan, vitt skild från det enbart nationalistiska, som åtminstone på den tiden lärdes i skolorna.

Gåvan att berätta slösade hon med även utom skolan. Hennes specialitet var riktiga, gammaldags, svenska herrgårds-spökhistorier. Det var ett eftersträvat nöje att om kvällarna gå och hälsa på Sonja Kowalewski, dotter till den stora matematikern, hos vilken Ellen Key bodde, medan modern vistades utomlands. Vi släckte lampan och kröpo ihop kring tant Ellens knä vid brasan. — Min älsklingshistoria handlade om en grevinna, som for till kyrkan mitt i natten i en vagn, förspänd med svarta hästar, kring vilkas nosar och hovar det sprutade eld. — — —

Det är inte från skoltiden utan från en något senare tid, som mitt starkaste intryck av Ellen Key förskriver sig. Det är från den tid när hennes andliga skaparkraft stod som högst, när hon svängde sin tankes skarpa klinga mot dumhetens, hyckleriets och reaktionens månghövdade hydra. Vi ansågo henne stark och oförskräckt som ingen annan. Var hon inte den första kvinna, som offentligt talade för fredssaken, hade hon inte skapat en ny moral, hade hon inte givit en hel generation av unga människor en ny syn på kärlek, äktenskap och barnuppfostran?

Men nu vittnade hon själv om att hon var svag. En samling vänner hyllade henne med en fest, då hon för en längre tid skulle bosätta sig utomlands »Ni tro att jag är en stridbar natur men det är det jag inte är och därför måste jag resa» — Så föllo hennes ord. Det var den tanklösa förföljelsen och det lågsinnade förtalet som drev henne i landsflykt.

Det vemodiga uttrycket i hennes röst, när hon sade detta ljuder ännu i mina öron och orden stå alltjämt för mig som ett vittnesbörd om den tragiska dualism, som så ofta råder mellan *ve k h e t* och *m ä n n i s k o r*. De finnas som aldrig hinna se sina idéer segra utan som måste besegla sitt livsverk med sitt liv — Wilson t. ex. Så mycket krävdes ej av Ellen Key, endast en tid av hård motvind, under vilken kanske inem henne knäcktes något av det, som ej var så starkt och stridbart som vi trodde men som var kvinnligt mjukt och vekt.

MIA LECHÉ.

KAPPA BLIR ELEGANT
KEMISKT TVÄTTAD
ELLER FÄRGAD HOS
ÖRGRYTE KEMISKA • GÖTEBORG

KRAFTNEDSÄTTNING
efter sjukdom
häves snabbast med **IDOZAN**
Rådfråga Ederläkare. Fås å alla apotek

S A G O F Ö R T Ä L J E R S K A N

EN AV ELLEN KEYS MÅNGA VACKRA GÄRNINGAR I DET TYSTA.

Till bilden av Ellen Key höra inte bara de stora monumentala drag, som ställt henne i förgrunden bland europeiska kvinnor. De som kommit henne närmare älska henne också för många gärningar i det tysta, som vittna om hennes hjärtegodhet och hennes vilja att ständigt giva ut sitt vetandes och sin personlighets rikedom.

Vad jag här vill berätta belyser just dessa drag, på samma gång som det visar, vilken vän Ellen Key är för sina vänner.

Det var en gång, tämligen kort före den tid, då Ellen Key upphörde att vara bofast i Stockholm, som några av hennes vänner, mammor till barn i 10—12-årsåldern, hugnades med en inbjudning från henne, som väckte formlig entusiasm. Den gällde emellertid icke mammorna utan barnen. Dem ville Ellen regelbundet samla hos sig i det älskvärda syftet att berätta sagor för dem.

Den av oss äldre, som någon gång fick en svåruppnådd tillåtelse att vara med — på villkor att göra sig så osynlig som möjligt — erhöi ett oförgätligt intryck från en sådan sagokväll. I det stora vackra rum i hemmet vid Valhallavägen, dit så många kommit för att hämta styrka i personliga bekymmer eller ideella intressen, samlades en glad barnkrets kring den vänligt strålande värdinnan. Sedan hedersuppdragen såsom »brasskötare» och »karamellbjudare» utdelats för kvällen, slog man sig ner på mattan framför den flammade brasan — rummets enda belysning — och mitt i ringen satt Ellen, sagoförtäljerskan. Men det var inte sagor sådana vi alla hört, som hon då berättade. Det var skildringar ur

De stora dragen i Ellen Keys liv äro alla bekanta, men det finns gärningar i det tysta, som inte minst säga oss hurudan Ellen Key är till sitt innersta väsen och som kanske binder henne närmare vårt hjärta än något annat. Fru Emilia Broome berättar här ett sådant drag i Ellen Keys person.

mytens, historiens eller diktens värld, med vilka hon i sagans form fängslade den ivrigt lyssnande barnskaran.

Jag minns så väl stämningen från de båda aftnar, då det förunnades mig att vara med. Den ena gången berättade Ellen om de gamla assyrierna, den andra gången var det Kalevala hon gav oss i en livfull skildring, som kom Väinämöinen och Lemminkäinen och de andra sagogestalterna att länge fylla lyssnarnas fantasi. Hela sin glänsande talekonst slösade hon på dessa barn, som hon höll av och åt vilka hon ville ge något av sitt bästa: ädelt stoff för tanke och drömvärld, eggande och värmande impulser. Kanske över-skattade hon i sitt hjärtas godhet något sina åhörarens förmåga att tillgodogöra sig den enastående upplevelse, som kom dem till del. Den som njöt och lärde allra mest var kanske rent av den lyckliga mamman bakom förhänget — jag tror sannerligen att det var bakom ett särskilt anordnat draperi man fick dölja sin person för att icke verka störande element. Ett är emellertid visst, att Ellen fick ett stort rum i

»sagobarnens» hjärtan, ett rum som hon alltjämt bibehåller.

Det var visst inte bara högstämde skildringar, som fyllde en sådan sagokväll. Den gav också en hel del skämt och gamman. Och höjdpunkten av rolighet nåddes med den glada avslutningen på sagoaftnarna, som försiggick på våren. Då skulle man ha något riktigt extra roligt tillsammans. Och avslutningsfesten hölls med lek och glam ute vid Ugglevikskällan, dit Ellen tågade med hela barnaflocken. Men främst i fåget gick en neger, en verklig, äkta neger, som till barnens utsägliga förundran och förtjusning engagerats för att bära den välförsedda korg, ur vilken godsakerna sedan uppdukades i det gröna. Festen var glad, och säkerligen var inte Ellen den som hade minst roligt.

Jag hoppas, att Ellen Key, då hon låter sina tankar gå tillbaka till en tidpunkt, som bragte henne många trista erfarenheter, också någon gång med tillfredsställelse dröjer vid minnet hur hon kunde skjuta undan egna bekymmer för att vara glädjespridiska i en barnakrets. Att det även för henne är ett vackert och ljuvt minne, det förstår man av det vänsälla leende och det mjuka tonfall, varmed det händer att hon ännu i dag sträcker en öppen famn mot en stadgad herre i verken eller en mamma till flera småtingar med den glada hälsningen: »mitt kära lilla sagobarn».

Emilia Broome

E L L E N K E Y S "T O L F T E R"

EN FÖRENING FÖR TANKEUTBYTE OCH FÖRSTÄELSE MELLAN KVINNOR UR OLIKA SAMHÄLLSKLASSER.

Bland de många fruktbara tankar Ellen Key sänt ut i världen var också den att sammanföra kvinnor från olika arbetsområden för att de skulle lära känna och förstå varandra samt genom samvaro och tankeutbyte slå bro över samhällsklyftan. Fruar och fröknar ur den kroppsarbetande klassen och andra samhällsklasser inbjödos i detta syfte till ett samkväm på fröken Cronius' hushållsskola vid Trädgårdsgatan i början av år 1892. Detta slog väl ut och en arbetsplan utarbetades av Ellen Key och Amalia Fahlstedt, som varmt omfattade idén. Det bildades 6 tolfter med 12 damer i varje — därav föreningens namn »Tolfter» — de s. k. inbjudarne, vilka svarade för ekonomi och underhållning samt tre grupper arbeterskor de s. k. inbjudna.

Ellen Key var nästan alltid med och den varma sympati och det förstående varmed hon kom de inbjudna till mötes öppnade deras hjärtan och vann deras förtroende. Nya medlemmar anmälades undan för undan och grupperna växte ut till att omfatta ett åttiotal medlemmar i varje. Senare tillkom en 7:de tolft och en 4:de grupp. Utan alla stadgar och föreningsanordningar och undvikande offentligheten gjorde Tolfterna sedan sin tysta gärning

"Tolfter" heter en förening, som en gång bildats av Ellen Key och som på ett storartat sätt i det tysta förverkligat ett av tidens mest ouppnåeliga ideal: sammanförandet av människor ur olika samhällsklasser för tankeutbyte och förståelse.

att förena och knyta vänskapsband, där det var klen beställt med förståendet ja på vissa håll rådde animositet.

I början hade nog samtalen litet svårt att komma i gång, men efter hand trängde man längre och längre in i varandras tankevärld och kunde därvid göra en del överraskande upptäckter såsom att en och annan trodde att en s. k. överklassdam ej gjorde stort annat än låg på en soffa och läste romaner eller att en del arbeterskor visade sig vara mera belasta än åtskilliga av de förstnämnda damerna.

Denna läslust skapade så småningom med hjälp av gåvor från välvilliga förläggare och andra en flitigt läst boksamling.

Varje sommar inbjuder Ellen Key sedan många år tillbaka tvänne arbeterskor från Tolfterna att tillbringa en vecka hos henne på Strand, en vecka, som de aldrig glöm-

ma. Och då hon donerade sitt Strand till ett vilohem för arbetande kvinnor skrev hon i stadgarna att »så länge Tolfterna bestå, medlemmar därav äga företräde till vistelse å hemmet».

Ett par gånger ha Tolfterna ställts på hårda prov. Första gången år 1909 då storstrejken framkallat stark spänning, som bådade oväder i föreningen. Med ett inspirerat vidsynt anförande, som fick formen av en saga, avvärjde Ellen Key ovädet och fick molnen att draga bort. Andra gången för några år sedan genom sviter av den orkan kriget släppt ut över världen. De starka band av vänskap, som knutits under de många åren räddade emellertid Tolfterna även den gången.

Nära 33 år ha gått sedan de stiftades och 548 samkväm ha hållits. Ellen Key har blivit 75 år, äldsta medlemmen, som fortfarande bevistar varje samkväm, 83 och fler och fler ibland oss ha fått snö i håret. Men vad som icke åldrats är samhörighetskänslan och önskan att Tolfterna skola bestå. Och så länge den varar, kommer nog denna Ellen Keys skapelse, präglad av hennes hjärtas godhet att leva i hägn av den trofasta vänskap, som råder medlemmarna emellan.

NAT. FRÖLANDER.

YLLEARBETEN. Varje elegant och ekonomisk kvinna, som för en liten kostnad önskar se sina klädningar och blusar, bör rekquirera våra illustrerade album: N:o 1 YLLEARBETEN, Frs 5:50, N:o 2 BLUSAR, Frs 3:50, N:o 3 TRIKÅKLÄDER, Frs 3:50, N:o 4 SPORTKLÄDER, Frs 3:50, N:o 5 KORSTYNG, Frs 4:50, N:o 6 MATOR, Frs 4:50, N:o 7 SMYRNAMATTOR, Frs 10:—, alla sju Frs 35:—, mot postanvisning, adresserad till GIAFAR, 16 Bould Montmartre, Paris IX, och endast använda ylletygerna BON PASTEUR och SAINT-EPIN P. E. N. De äro de bästa och mest ekonomiska. Dessa ylletyger finnas hos: R. & K. ÖBERG, Odenplan, Stockholm.

Bästa medel mot **katarrer** och **kikhosta** samt **förkylningar** är **LEDOLIN**.

Rekommenderat av framstående läkare. Finnes å alla apotek.

Tekn. Fabr. Ledolin, Sthm.

Rt. 26 62

MITT FÖRSTA SAMMANTRÄFF-

KÄNDA MÄN OCH KVINNOR ERINRA SIG

Ellen Key — och en klänning.

Hilma Angered
Strandberg.

För att skildra mitt första möte med Ellen Key måste jag tyvärr prata mest — och mindre vackert — om mig själv. Det hände hösten 1887. Jag hade fått ut min första bok, var uppjuden, från mitt västkusthem, till bekanta i Stockholm, emotsåg skyggt längtansfullt eventuellt sammanträffande med litterära storheter och inledde försöket med en visit hos fru Edgren. Upptagen just då, skickade hon strax efteråt ett kort, som meddelade, att hon samma kväll kom och hämtade mig till en fest i litterära klubben... ja Heimdall tror jag namnet var. O hänförande budskap, fullt av skräck — min enda aftonklänning befann sig ju hos sömmerskan! Inte kunde jag uppträda i enkel promenaddräkt. För välordnade hjärnor i »mina kretsar» föll det av sig självt, att man utan passande kostym avsåde sig en gå-bortsbjudning. Och för min allra privataste del avgjordes saken med ett: Det missklär dig med vardagsgrått, du tar dig oändligt mycket bättre ut i stor toalett. Alltså återbud — fort, fort. Följande morgon befann jag mig i en »brymigt-inte-ett-dugg-om-någonting»-stämning, surade — glämgig, arg på det gemena »ödet» — då man plötsligt anmäler: fröken Ellen Key.

Hon — vars artikel »Mod» ännu sjöng i mig med vårforsens friska eggelse — hon kommer först till mig, en novis, en gröngöling, det är ju otroligt. Med själen i tumult störtade jag ut. På tamburtröskeln stod en gestalt, som hade något kväkarlikt, med en enkel hatt, och under brättena ett par gröna ögon, lysande av intelligens, glittrande av humor. En dämpad röst sade småländskt varmt: »Är detta fröken »Västerut»? V a r f ö r kom ni inte på Heimdall i går? Ett så enastående tillfälle för en begynnande författarinna.»

Tja — där kunde jag nu sitta mitt emot de sällsamma och omutliga gröna ögonen och stamma fram mina ömkliga halvsnar: om huvudvärk, om lite familjefrämmande, som jag ansåg mig böra o. s. v. Ellen Key ryckte oberörd på axlarna, tills jag alldeles förlorade balansen och teatraliskt forcerade min »ledsnad» och beskrev min »förtvivlan» och ville brista i storgråt, medan gästen bara i mild undran blickade på min raknade lugg, som hängde ända ned på ögonbrynen, på min hela vårdslösa klädsel. Inför detta flärdfria stilla väsen, fullt av kraft, sjönk jag ihop, föreföll mig allt för kort i rocken, kände att jag inte höll måttet, upptagen av smått, splittrad på en låg nivå, innerligen borgerlig. Då började hon tala — icke en stavelse om sig, endast om mig, men med en sammanträngd iver, som om det gällt henne själv. Jag hör ännu det låga, lätt docerande tonfallet med sin lilla fångslande brytning, förnimmer hur något

nytt dagades i mig. Det var som om jag förlänats en värdighet. Jag var ju upptagen i en ny värld, man trodde mig om att kunna skriva fler och större böcker — precis som »de andra», dem jag dyrkade som opphinneliga — och så tänka sig att jag skämts för att visa mig i mörk ylleklänning! Att skriva böcker bestod inte bara i en hjärnans överdådiga lek — se'n kunde man slarva på hur som helst i sin stackars själ. Nej, det krävde personlighet.

Så började Ellen Key omedvetet bekämpa det »småa», oäkta, oväsentliga, som rikt blommade hos mig. Hon gjorde det sedan ofta medvetet. Och aldrig gick jag ifrån mina ganska bastanta duvningar utan att draga djupare andedrag i renare luft.

Men om den där klänningen fick hon aldrig veta.

Hilma Angered Strandberg.

Att försvara och att hylla — Ellen Keys patos.

Tor Hedberg.

Då jag av Idun anmodades att med anledning av Ellen Keys 75-årsdag berätta några av mina med henne förenade minnen, föredrog jag själv att skildra mitt första sammanträffande med henne. Men nu, när jag söker forma detta minne till en konkret bild, förflyktigas det för mig eller smälter samman med de många som sedan följde. — Tåta minnen från ungdoms- och studieåren, då vi båda kamperade på Villagatan 16, glesare från fridsåren, då hon bodde på Strand och jag kvar i Stockholm, alla goda, fyllda av ett mildt strålende ljus, morgonens eller aftonens, ljuset från hennes goda, aldrig trötta, aldrig likgiltiga ögon.

Det synes mig nu, som det aldrig varit någon första gång, någon gång då jag lärde känna henne, utan som om jag alltid känt henne, nära och förtroligt och på ett annat sätt än andra människor. En främmande Ellen Key är något, som motsäger sig självt, »närhet till människorna» är inbegreppet av hennes väsende, och med någon förändring av en gammal sats kan det om henne sägas, att ingen människa varit henne främmande. Hennes rika, varma, personliga intresse har räckt till för alla, som kommit i beröring med henne, och ingen har fått mindre eller något mindre värdefullt, därför att det delats med så många.

Nej, någon första gång minns jag icke, men många många gånger, och först och främst minnes jag henne i alla verkligt goda och alla svåra stunder i mitt liv. Ty mer än kanske någon annan människa jag känt har hon haft modet att gå med dem, som det gick emot, och varit fri från missunningsamhet med dem, som det gick väl. Att försvara och att hylla, det har varit hennes livs innersta patos, enskilt så väl som offentligt, och är det icke ur denna ädel-

modets källa, som även hennes skrifter leda sitt flöde?

Kära Ellen Key! Hur många nämna dig icke dessa dagar så i sina tankar. Och det gamla, nöta epitetet har i förbindelse med ditt namn en särskild varm och förtrolig klang. Vi tacka dig, vi hylla dig! Du har länge ropat i skogen — lyssna nu på svaren!

Tor Hedberg.

Lugn och djärv stod Ellen Key i 80-talets Verdandistrider.

Ann-Margret
Holmgren.

Den s. k. »Verdandistriden» i Uppsala i slutet av 80-talet, sammandrabbningen mellan gammalt och nytt, gick som en orkan över det åldriga universitetssamhället. Ingen som inte var med där kan göra sig en föreställning om vilket oerhört mod det fordrades hos den kvinna som vågade uppträda i talerstolen och hålla in-

ledningsföredraget vid den offentliga diskussion som den orostiftande studentföreningen Verdandi höll om Tanke- och yttrandefrihet, just det ämne som hela striden innerst gällde.

Det modet hade Ellen Key. Utan tvekan slöt hon sig fullständigt till Verdandisterna. Jag tycker mig ännu se och höra henne där hon stod, lugn och stilla med mild stämma utslungande de djärvaste frihetsord som ökade revoltens mod hos den jäsande ungdomsskaran.

Föredraget väckte ett rasande rabalder i pressen och inte mindre i det privata livet. Men Ellen Key hör till det lilla fåtal som verkligen har »le courage de ses opinions». Ingenting i världen kan hindra henne från att uttala vad hon anser vara rätt och gagneligt att förkunna.

Det var under dessa upprörda tider Ellen Key och jag möttes och genast blevo vänner för livet. Vi hade så mycket gemensamt. Inte bara våra åsikter i stridsfrågan voro lika, men det befanns att vår uppfostran och vårt barndomsliv hade så påfallande likheter att vi kände som en slags släktskap. Vi ha alltid haft lätt att förstå varann, och äro i regeln liktänkande.

Jag prisar min lycka att kunna kalla en så upphöjd och renhjärtad människa för min personliga och nära vän. Det var mig därför en oblandad glädje att skriva hennes biografi just i den förr föraktade, men numera snarare högaktade studentföreningen Verdandis populärvetenskapliga skriftserie. Det kändes nästan som en helig mission att svart på vitt få visa allmänheten att den en gång förkättrade Ellen Key är en av de största och ädlaste kvinnogestalter som Sverige någonsin har frambragt.

Till sist vill jag säga: Det är omöjligt att känna Ellen Key utan att älska henne.

Ann-Margret Holmgren.

Pröva

Tuppens Zephyr Katarr i luftrören

och Ni köper ingen annan.

utrotas fullständigt med vårt berömda »Wenin», som avlägsnar slemmet och läker slemhinnorna! Vid andnöd kan hjälp genast fås!

Betänk, att hundratals svårt sjuka, som förut försökt allt möjligt, men utan resultat, blivit fullt friska genom »Wenin». Pris Kr. 5:— + porto.

VARUDEPOTEN, KARLSHAMN, Avd. 14.

FANDE MED ELLEN KEY

SITT FÖRSTA MÖTE MED ELLEN KEY.

När Ellen Key var elev på Rossanderska kursen.

Anna Whitlock.

I slutet av 1860-talet fanns det ännu icke i Stockholm många möjligheter till undervisning och utveckling för unga kunskapsförstande och bildningsökande kvinnor. Om man undantar det då unga Högre lärarinneseminariet, fanns det själva verket endast ett sällsynt gå till — den Rossanderska kursen. Tvänne intelligenta och företagsamma systrar, Jenny och Alida Rossander, hade anordnat eftermiddagsundervisning i ett antal fristående svenska ämnen med hjälp av de bästa lärarkrafter, som stodo att få.

Sedan jag på hösten 1869 gjort mitt inträde som lärjunge i den Rossanderska kursen, hörde jag där ofta talas om Ellen Key som en ovanligt begåvad och intressant flicka. Hon hade deltagit i undervisningen föregående vinter och väntades återkomma, så snart familjen flyttat till Stockholm från sin egendom i Tjust.

Ingen lyssnade ivrigare än jag, när talet föll på henne. Genom en tillfällighet hade jag ett år tidigare fått i min hand en bok, i vilken hon skrivit sitt namn. Detta namn hade satt min fantasi i livlig rörelse. Hur kunde den flickan vara, som hade ett så kort, rent och egendomligt namn, säkert ett av de vackraste i världen? Nu skulle jag snart få se henne — det var svårt att styra sin otålighet.

En afton fick jag veta att hon var närvarande, men jag fick icke syn på henne och sökte henne knappast, ty mig förestod någonting förfärligt. Jag skulle för första gången i mitt sjuttonåriga liv läsa upp en dikt utantill, stående på katedern och således vänd mot åhörarna, bland vilka den underbara Ellen Key fanns. Ännu kan jag förnimma den stundens spänning. Då vågstycket var utfört, kom en lång, smärt flicka fram till mig och inledde bekantskapen med några vänliga ord, uttalade med småländsk skornring. Det var Ellen Key.

Snart nog närmade vi oss varandra allt mer. Fantasibilden hade förflyktigats men det stod kvar en nimbus kring henne. Hon hade läst så mycket, hon hade tänkt så mycket, hon hade en så brinnande naturkärlek, hon kunde skriva vers, hon kände alla möjliga intressanta människor, hon bodde vid Strömmen i det vackra Bondeska palatset. Hon var underbar på alla möjliga sätt, men det underbaraste var att hon var min vän. På den lilla klappbryggan, som den tiden gick ut i Norrström mitt för Drottninggatan vandrade vi av och en afton efter afton på hemväg från »kursen», diskuterande alla livets högsta frågor, som unga människor i alla tider haft för sed.

Det är femtiofem år sen dess. Vänskapsbanden ha blivit allt bredare och fastare och bestått alla påfrestningar. Ellen

Key har fortfarande kvar sin nimbus för mig.

Anna Whitlock.

Ellen Key och en 17-åring.

Anna Lena Elgström.

Ellen Keys namn hörde jag aldrig under min barndom och första ungdom, utan att en axelryckning och ett överlägset löje följde med på köpet. Vilket, naturligt nog, hos en ungdom med romantisk läggning, gjorde mig mera böjd för att akta än förakta henne.

Det är egendomligt hur mycket omdebatterade idéer, liksom komma att ligga i luften nästa generation inandas. Ungdomarna av min årgång läste knappast Ellen Keys berömda och ökända böcker, vilka vid sekelskiftet som djupast satte de äldres sinnen i svallning.

Men tack vare de ekon, som nådde oss, hade vi väl, de mera tänkande bland oss åtminstone, en vag föreställning om vart hon ville, ett allmänt intryck av livsstämningen i hennes idévärld.

Men hur vaga och allmänna dessa intryck än voro påstår jag att de ändå voro sannare än de äldres, antingen måttlöst förgudande och ibland inte så litet svamliga, eller lika måttlöst ovettiga, av vrede oartikulerade omdömen.

Nästa generation ställer ofta på det sättet kyrkan mera mitt i byn — helt enkelt därför att den har mera perspektiv på läget. Fortfarande utan att ha tagit djupare eller lidelsefullare del av hennes lära kände jag mig ändå på det sättet säker om att mycket av hettan och bullret över striderna kring hennes namn berodde på missförstånd — fördomsfull förhandsövilja, oförmåga att läsa rätt innantill, reagens mot ovisa dyrkares överdrifter etc. — allt som allt idel dårskaper av dessa äldre personer tonåren känner sig så underbart överlägsen!

Trots min omgivningens i förbigående givna förkastelse över hennes »samhällsupplösande tendens» förstod jag på det instinktiva sättet hos oppositionell ungdom, att hon tvärt om gjorde allt vad hon kunde för att stärka kärleksbanden — som, resonerade jag, litet snusfornuftigt, men på det hela taget riktigt, hur de än knyts, ju äro första förutsättningen för familjeband och därmed för samhällsliv överhuvud taget — att hennes tendens alltså djupast inne var samhällsstärkande!

Vilket jag också logiskt sökte bevisa för en av vrede nästan mållös målsman.

När han fick rösten igen frågade han mig skräckslagen hur jag fått fatt i hennes böcker. — Han trodde mig naturligtvis inte alls, då jag svarade att mitt omdöme — hur min ungdomliga viktighet njöt av de högtidliga orden, samtidigt som det ju dock (sådan är man ju vid 17 år) var brin-

ande viktigt för mig att vittna min tro — baserade sig på de citat ur hennes skrifter Sigurd i Smålandsposten (tror jag det var) — vilket var mitt hus- och livorgan — — använt som syndabockar i sin »nedgörande» anmälan av hennes »Livslinjer».

Han hade särskilt ondgjort sig över att hon där kallade sin »livstro »för »religion» — inte underligt, då, som hon själv säger i sitt företal till denna boks tredje del: »Även likasinnade ha bestritt mig rätten att bruka detta ord, emedan jag vid detsamma varken fäster mening av uppenbarad sanning och stadfäst kult eller av ett personligt trosförhållande till transcendent makt».

Men vad är »livets skapande och för tillvaron kämpande vilja» sådan Ellen Key fattar den, annat än en transcendent makt?

Det kände jag dunkelt och försökte också få min vredgade släkting att fatta det.

»All den dyrkande vördnad och heta helgelsevilja, som den historiskt givna religionen framkallat, äro bevarade i livstron, men i och genom denna riktade mot livet självt.»

Det var det citat, vilket främst fångat mig den gången. Jag ser det för mig som i går i Smålandspostens feta, svarta tryck och med många hänfulla utropstecken efter.

Det talade till en ung människa uppväxt i en sekteristisk omgivning, inlärd i tron att livet var en sorts balansgång mellan idel förbjudna ting i syfte att nå paradiset belöning!

Och ändå ljöd det på något sätt som hemlandstoner. Kanske därför att denna varma, levande tro på livets inneboende storhet och helgd finnes i all stor dikt — och för att även i vårt censurerade bokskåp fanns sådan! Men Ellen Key sade ut bestämt och direkt vad jag bara gissat mig till förut: Att livet inte var en motsats till evigheten, det var en del därav, den enda vissa, det enda vi hade nu att helga utom och inom oss i högtidlig ansvarskänsla.

Sedan gjorde det väl detsamma om hon sade Gud eller Liv! slöt jag helt djärvt.

Han läste anatema över mig utan att höra mig; han kunde ju inte alls tro på något opartiskt, svält intresse för en dylik lära, så het och partisk som han själv var, den redlige, förträfflige mannen.

Det är underligt och vemodigt att minnas vår dispyt, att tänka på hur onödiga de flesta av vårt släktes strider varit — moln av missförstånd bara — och hur illa utrustade för att tänka ut och begripa saker och ting vi egentligen måtte vara. Där stodo vi mot varandra och kunde absolut inte begripa varandra därför att vi lade in var sin betydelse i samma ord.

Jag anser fortfarande som vid 17 år, att Ellen Key utvidgat och höjt det ordet, lika väl som hon fördjupat dess mening.

Hon har inte varit ensam om det, har ju tvärtom haft så många tänkare och skalder med sig på vägen — från Emerson till H. G. Wells — att man väl kan säga att föreställningen om denna lidande, stridande, ständigt högre syftande vilja i tingen, som vår, inte bara en helt opersonlig Guds, varit tidens bidrag till religionen. I det

(Forts. sid. 129.)

Våra brödpriser

böra jämföras och våra kvalitéer avprovas av varje husmoder. 32 brödbutiker. Adressförteckning i telefonkatalogen.

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

HOS ELLEN KEY PÅ STRAND

DET VACKRA, LUGNA HEM VID OMBERGS FOT, DÄR

PÅ MIN FÖRFRÅGAN OM jag skulle kunna få komma på en halv dags besök på Strand, svarade Ellen Key omgående ett hjärtligt välkommen och tillade: »Men mindre än två dagar får du inte vara här. Jag förstår ju att du inte vet att min bygd är en av de på naturskönheter rikaste i vårt land!»

Denna introduktion till min visit är sannerligen karaktäristisk för Ellen Key med dess ton av vänlig gästfrihet och angelägenhet om gästens bästa, dess lätt maliciösa gliring åt resenären, som inbillar sig kunna göra undan Omberg på ett par eftermiddagstimmor och dess patriotiskt ömma stolthet över den svenska hembygden. Och i Ellen Keys väsen, under ett par dagars samvaro med henne, möter man också ständigt dessa drag: generositet och godhet, det älskvärdaste skämtlyne och den alltid levande förmågan att hänföras.

Jag kom till Strand i tidigaste skymningen, skjutsad per bil från Hästholmen av herr Svensson, hotell- och bilägare där, även han så uppfylld av stolthet över den minnesrika hemtrakten att han vänligen tar en liten krokväg för att bereda mig tillfälle njuta anblicken av Alvastrå klosteruin. Herr Svensson förvånar sig mycket över att jag verkligen aldrig varit på denna trakt förut: — Så mycket folk, som kommer till fröken Key ändå!

Strand hade jag skymtat redan vid Hästholmens station, på andra sidan en flik av Vetterns vattenspegel: en liten trygg herrgårdslignande vit byggnad med rött tak och med den egendomliga Ombergsformationens söderslutning som bakgrund. Men för att komma dit, får man först köra ett par kilometer över den bördiga slätten.

Från herr Svensson och hans bil skildes jag vid Ellen Keys grind högt uppe i backen över Strands röda tak. Bilen skulle svårigen tagit sig ned på den sicksackslingrande smala vägen fram till porten. Det är Ombergs kronoparks område jag befinner mig på, där Ellen Key är arrendator, ägare endast till själva huset samt de på det arrenderade jordstycket växande träden: härliga ekar, almar och bokar, förutom frukträd, hassel och ända nere vid vattenbrynet med dess brygga, al.

När Ellen Key efter flerårig hemlöshet utomlands — hon hade bokstavligen drivits ur Sverige av allt elakt och dumt tal om och kring hennes författarskap och naturligtvis också, ty så går det alltid, men här mer oförtjänt än någonsin eljes, hennes person — beslöt sig för att åter slå rot i fosterjorden, sökte hon sig fyra ting: 1) urgammal bygd, 2) skog, 3) ett stort vatten ått se utöver, 4) ro. Allt fanns här i lyckligaste förening. Bygden hör till Sveriges äldsta boplatser och bär prägel av hög kultur, och hon fick reda sitt bo på det underbara Ombergs skogsslutning ner mot Vetterns lilla hav. Dessutom garanterade den utvalda tomtens relativa svåråtkomlighet för andra än apostlahästar eller från sjösidan roddbåt, att hon skulle kunna få leva någorlunda i fred.

I Ellen Keys sovrum sitter på hedersplats

Strand från sjösidan.

Författarinnan Marika Stjernstedt har för Idun gjort ett besök hos Ellen Key på Strand. Det är en livfull och intim inblick i livet och samvaron på Strand och bygden däromkring, fru Stjernstedt härger på samma gång hon tecknar Ellen Keys gestalt sådan den synes i arbete, vila och fest ensam och bland vänner i det kära och på minnen så rika hemmet.

en fint utförd blyertsteckning i gammalmodig guldrum. Vi återfinna den här i Idun idag, för första gången reproducerad. Teckningen föreställer en eremit försänkt i bön i sin grotta och gjordes av Ellen Keys far vid 14 års ålder. Denna tavla var det första konstverk hon blev ägare till, då hon vid nio års ålder (1858) ärvde den efter faderns farmor, och den har följt henne genom livet som en skatt. Nu tycker hon sig själv likna eremiten, älskande enslighet, läsning och meditation mer än allt annat. Den av henne som liten flicka högt beundrade förebilden anvisade henne en gång för alla väg till den vises frid. Visserligen är eremitaget på Strand inte absolut; ofta nog blir Ellen Keys ensamhet bruten av kända eller okända vänners besök; men man känner dock redan vid grinden, att där bör man lämna världens ävlan, oro och omsorg bakom sig. De få ingen trivsel på Strand.

I vardagslag delas ensamheten där av Ellen Keys praktiska hjälpredda fröken Malin Blomsterberg, och historien om dessa tvennes första bekantskap förtjänar att berättas.

En vacker sommardag för tio år sedan kom en ung kvinna ned för slingervägen till Strand, bärande två röda rosor. Hon, som många andra, önskade tacka Ellen Key för vad denna givit i tal och skrift, och hon mottogs med den vanliga välviljan; ja, Ellen Key fäste sig så mycket vid den behagliga och intelligentare besökaren att hon behöll henne flera timmar hos sig. Hon tog henne närmast för en ung lärarinna. När den besökande slutligen sade farväl, ombads hon skriva sitt namn i Ellen Keys gästbok och därbredvid även sitt yrke, och hon skrev då: — kokerska. Detta blygsamma och franka sätt att beteckna sig hos den, som uppenbarligen satt inne med inte ringa allmänbildning, tilltalade livligt

Ellen Key, och då händelsen gjorde att hon just till hösten skulle bli utan hjälp i sitt hus, frågade hon omedelbart fröken Blomsterberg, om denna inte skulle vilja då komma och stanna på Strand. Fröken B. kunde knappt tänka sig sådan lycka — och hon är kvar där än, som »kokerska» (och en förträfflig sådan, det veta Ellen Keys gäster), men även som vårdarinna, som vän, man kan säga som kär fosterdotter.

På Strand kommer man först in i en sorts genomgångshall med dörrar åt husets båda sidor och ett stort bord i mitten. I denna hall sitta porträtt av Strands arkitekt, El-

len Keys svåger Yngve Rasmussen, samt byggmästare, A. L. Bäck, en hyllning åt ställets båda skapare, typisk för ställets ägarinna: ty hon har, utom andra egenskaper, också den vackra och inte så alldeles vanliga förmågan av tacksamhet. Kanske glömmen Ellen Key det onda man gjort henne — överser med det gör hon säkert; men det goda, det glömmen hon aldrig.

Vidare finner man i denna hall, utom barometer, termometer, gonggong, tändstickor i ställ, blomstervattenkanna, järnvägs- och tågtabeller, allt vittnande om utpräglat sinne för praktisk ordning, en stor inramad karta över Sverige, bärande mottot:

»Vår forntids land, vår framtids land.» Denna karta sattes upp det år frågan om allmän rösträtt föll, då många fosterländska framstegsvänner tyckte sig böra skämmas för vårt lands efterblivenhet; icke så Ellen Key. Trots allt, var gamla Sverige i denna patriots ögon alltid värt sitt pris och värt vårt hopp. Mitt emot Sverigekartan sitter en lika stor över Omberg och Vettern, med motto ur Runeberg: »Där livets hav oss gett en strand». Och på väg-garna läser man ytterligare bl. a. Goethes: *Memento vivere*, »Minns att leva.»

— Vilket inte får tydas som »kom ihåg att leva om», brukar jag säga till ungdomen! anmärker Ellen Key småleende.

I mitt stilla sinne är jag ingen beundrare av tänkespråk som rumsdekorationer. Men här passa de, för en gångs skull. Ty hos och kring Ellen Key blir allting alldeles säreget meningsfullt. Från källare till tak kan sägas att ingenting finns på Strand, som icke har sin historia, som icke kommit dit av särskild anledning, som icke gömmer ett minne. Och allt är ständigt levande för ägarinnans medvetande. Hennes dagliga, tysta liv är fullt av samtal med dessa ting, av aldrig slappad gemenskap med allt de innesluta. Och på detta vis står Strand faktiskt fullristat av berättelse, tal och tankvärda satser, av vilka det då endast blir helt naturligt att åtminstone några möta besökarens öga från hallens väggar eller från huven över den öppna spisen i vardagsrummet med dess *Ascendit et Arde*, krönande en liten avbildning av Dubois' skulptur: *Charité* — ett djupare sett översättligt ord, då det ju icke blott betyder, såsom vanligen översättes: Barmhärtighet, utan i sig även äger den högre innebörden gudomlig kärlek.

I detta vardagsrum, som är uppdelat i

FÖR IDUN AV MARIKA STJERNSTEDT

ELLEN KEY I LYCKLIG RO FRAMLEVER SIN ÄLDERS DAGAR.

tvenne genom ett brett dörrvalv utan dörrar, ljus och hemtrevligt, fullt av stora härligt växande växter i kruka, tändes brasa efter middagen. Fröken Blomsterberg släcker lampan — fotogénlampa, någon annan belysning finns ej här, utom stearinljus — »ty så blir det ännu vackrare», säger hon, och Ellen Keys gäster få en stilla stund, medan storm blåser upp mot natten utifrån Vettern och regn börjar slå mot fönsterrutorna. Vid tillfället för mitt besök gästades Strand redan av fru Key-Rasmussen, Ellen Keys yngsta syster, och åtskilliga barndoms-erindringer kommo fram till brasans stämning. I detta rum finns en hel samling konstverk, gåvor till Ellen Key av konstnärerna själva, Richard Bergh, Karl Nordström, prins Eugen, Carl Larson, Zorn m. fl., överhuvud taget samtliga bemärkta av en nu något äldre generations svenska målare och tecknare. Den främre delen av rummet upptages i övrigt av en mycket stor bekväm hörndivan, rikligt försedd med kuddar, utan tveivel också gåvor av tack samma och tillgivna medmänniskor, samt av piano, matbord, (då man inte äter vid det stora kökets trevliga bord), och skåp med porslin, glas och souvenirer, bland annat en samling leksaker Ellen Key har kvar från alla tidigaste barndom. Redan då ägde hon tydligen sin karaktäristiska pietet för allt skapat — om ock blott av människohand — och förstod att vårda och gömma.

Den inre delen av det vackra vardagsrummet har runt väggarna inbyggda höga bokskåp, försedda med galler efter mönster av Fredrik den stores bokskåp i Potsdam. Det finns ett skandinaviskt skåp, ett tyskt, ett engelskt, ett fransk-italienskt. Här står också salongsmöbeln från föräldrahemmet, ett utmärkt vackert Louis XV-bord och en antik Boule-klocka, dessa båda inköpta av Ellen Keys far, när han som ung gjorde sin första resa till Paris. Och här, vid fönstret, ett litet vitt skrivbord, som flickan Ellen fick vid fjorton år.

På det vita skrivbordet står bland annat en skinande blank mjölkkanne av koppar med lock på, i leksaksformat. När Ellen Key var helt litet barn ägde hon en dylik kopparpyts, som för henne var en stor klenod. En dag satt barnet i en roddbåt och lät klenoden släpa vid fingret längs vattenytan; plötsligt gled den av fingret, tog in en klunk vatten — och sjönk. — »Det var, säger Ellen Key, min första förskräckliga uppenbarelse av livets otrygghet och möjliga vådor.» Aldrig glömde hon sin häpnad fasa vid att se skatten utan vidare försvinna i djupet. Många, många år senare kom Ellen Key en dag förbi en hemslöjdsbutik någonstans, och se, i skyltfönstret stod något, som till punkt och pricka liknade den lilla leksaken. Hon kunde inte låta bli att stanna och berätta historien för sin tillfälliga följeslagare, docenten Sverker Ek. Och där Ek bad då att få som minne överlämna en ersättning för det en gång så länge sedan förlorade. Så kom den lilla kopparpytsen, skinande blank och ny, på den åldrade Ellen Keys vita flickskrivbord — en symbol av att livet icke blott tar, utan stundom också ger.

Under samspråk om dylikt och mycket annat går en aftonstund fort hos Ellen Key. Jag har ändå glömt att presentera en av huvudpersonerna i vår krets kring

brasglöden: den präktiga sakt Bernhards-hunden Gullan, en efterträdare till Ellen Keys kära Wild, vars grav ligger nedanför hennes sovrumsfönster. Gullan, som är husets bortskämda barn, glömmes eljes ingalunda bort under samtalet: det är dråpligt att höra »Matte» plötsligt apostrofera det vänliga djuret med sjungande locktoner, och jag stackare, som ej förstår mig det minsta på hundar och egentligen är rädd för dem, blir utsatt för mycket gyckel. Men när klockan slagit åtta — sådana äro vanorna på Strand — reser sig Ellen Key och bjuder godnatt. Resten av husesynen får anstå till nästa dag.

En trappa upp har Ellen Key en rymlig hall, av vilken ett parti är avskilt till arbetsplats med ett arbetsbord stort som hos en arkitekt och massor naturligtvis av böcker och papper, tidningsurklipp o. s. v. Vidare hennes präktiga sovrum och två gästrum, utom diverse s. k. utrymmen, där en beundransvärd ordning — liksom överallt, ända ner i källaren — råder. Utan smicker, kära Ellen Key, kära fröken Blomsterberg, ett in i minsta detalj så välhållet hus har jag inte ofta sett. Och känslan av behag där stegras av medvetandet om att här saknas telefon, så ofta en fridstörare och brytare av arbetssammanhang eller vila.

Ellen Keys sovrum är mer än någon annan plats i det minnesfyllda hemmet ett minnes tempel. Sängen, som står i en liten alkov, flankeras av fars och mors porträtt. Vid sängens fotända står en kista, i vilken Ellen Key förvarar sin käraste och intimaste korrespondens, den hon ej vill ge kännedom om förrän hon själv är borta: dyrbara dokument, som tystnad länge värdnat... Över den höga mahognybyrån ett stort porträtt av Goethe i medelåldern. Intill en schäslong, där jag misstänker att Ellen Key sällan bryr sig om att vila, hennes mormors sybord. Toalettbordet med alla dess vackra små toalettaskar, också arv; och över detta fyra reproduktioner av konstverk, alla framställande längtan, bland dem Carrières besjälade moderslängtan och Josephsons Necken: konstnärlängtan.

I detta rum har Ellen Key också ett bokskåp, helt fyllt med hennes egna verk på alla upptänkliga språk: en enda blick dit in ger begrepp om det inflytande hon måste utövat. Men en person mindre skrytsam än E. K. finns inte, och hon fördjupar sig inte alls i upplagornas mångfald. En enda bok tas för att förevisas ut ur skåpet, ett japanskt exemplar, och hon pekar på de första sidorna, som verkligen ge ett mycket tilltalande och pittoreskt intryck.

— Ser du vad det ser vackert ut! säger Ellen med sitt humoristiska småleende: När jag fick boken tyckte jag det var riktigt fint mina tankar tog sig ut på japanska. Men så fick jag höra, att de därborta börja

Iduns kvinnoklubb

sektion II sammankommer nästa gång onsdagen den 26 november kl. 7,30 em. å Fenix, varvid författarinnan fru Elisabeth Kuylenstierna-Wenster håller föredrag om »Erik XIV och Karin Månsdotter» med skioptikonbilder.

en bok med sista sidan: så att allt detta jag tyckte var så typografiskt elegant, riktigt inspirerande att se på, när jag tittade på första sidorna, det var bara helt enkelt — annonser, som avslutade det hela!

Bredvid bokskåpet sitter i ett hedershorn den nyss beskrivne Eremiten och därunder en bild av det första barndomshemmet Sundsholm i Småland, samt en bonad, mörkblått kläde, på vilket broderats upp till Karlavagnens stjärnbild och därunder ett mörkgrönt skogsbyrn med grantoppar. Denna såsom handarbete rätt enkla komposition sändes Ellen Key en jul, då hon just lämnat Sverige med föresats att aldrig återvända, av hennes väninna, Richard Berghs hustru Gerda, och den kom att tala ett språk så starkt, att föresatsen slutligen bröts. Det land på vars stjärnhimmel Karlavagnen är ett av varje barn igenkänt kärt tecken; det land, där horisonten milsvitt begränsas av susande barrskogar, hade trots allt ett grepp om landsflyktingens sinne, som vännerna litade på.

Intill minneshörnet med den lilla bonaden står ännu ett bord, fullt av souvenirer, fotografier av döda vänner, en hel lång rad, Sonja Kovalewsky, Ann Charlott Edgren, Hellen Lindgren o. s. v.; en bild av graven på Västerviks kyrkogård, där Ellen Keys föräldrar vila, och dit hon förordnat att hennes aska en gång skall föras.

Många äldre personer frukta för att tala om döden. Ellen Key gör det tvärtom gärna och med fullkomlig naturlighet. Det slår mig, när jag hör henne, hur skön en ålderdom är, som yetat att bli en verklig ålderdom: en mognad, ett lugn, ett sunt medvetande om att fullbordandet kommit närmare.

Eljest är det sannerligen inte dylik fullbordan man närmast tänker på, om det gäller Ellen Key. Hon ger ett påfallande intryck av fysisk kraft och hälsa, och detta alldeles särskilt här på Strand. Stockholm tröttnar henne numera, säger hon, hon vill ogärna dit; det är också så många, som trängas om henne där. Men får man förmånen göra en långpromenad med henne genom Ombergsskogen, gör man snarare den erfarenheten att hon måtte vara outtröttlig.

Min andra dag på Strand inleddes med hällregn. Efter frukost drog sig Ellen Key undan för att arbeta en stund och fru Rasmussen och jag skickades till detsamma på våra respektive rum. Men på förmiddagen klarnade det; fröken Malin drog på Ellen Key ett par bastanta kängor och så bar det iväg, Ellen Key, Gullan och under-teknad.

Först fick jag mig en blick på den i terrasser, med en ända ner till sjön gående rak trappa, anlagda trädgården och dess två naturliga, stenombyggda, vackert mossbelupna brunnar, vällande upp alldeles intill varandra, men var och en med sitt eget vattenflöde, Mimers brunn och Urdars. I en rabatt stå de sista blommande dahlorna; en klarröd, som av sin tyske skapare fått namnet Ellen Key, och en annan, kanske ännu vackrare, bländande vit: Världsfreden. Ett litet stycke upp i backen har anlagts »Rousseaus gång», en kort allé, randad av vintergröna, Rousseaus älsklingsblomma, och förande till en bänk, helt säkert mycket lämplig att slå sig ner på under funderingar över naturen och mycket

FRÅN ELLEN KEYS VACKRA

Ellen Key med en kudde och eldskärm bredvid sig som hennes farmor sytt.

Siesta i trädgården.

annat, om man så vill, med sky, grönska och hav framför sig. Men denna fuktiga höstdag lockar skogspromenad betydligt mera.

Genom en liten grind komma vi omedelbart ut på »vilt» område och på en smal, slipprig stig, som Ellen Key själv trampat upp genom bokskogen, en dyrbar naturrelik, som på alla sidor hotats av den framträngande barrskogen, men som nu skall räddas. Här, säger Ellen Key, finner man om våren en blomsterrikedom utan motstycke. Backarna äro först helt blå av blåsippor; så kommer vitsippstiden, liknande ett snöfall; och så gullvivorna och sedan allehanda andra ljuvliga örter. Men nu är det sena hösten, marken är gyllenbrun av fallna löv, luften mellan de svarta mäktiga bokträden står också liksom gyllene av det löv, som ännu sitter kvar. Då och då böjer Ellen Key sig ner och tar upp en fallen kvist, och hon uppmanar mig livligt att göra likadant.

— Det är till den Helige Andes bål! säger hon.

Det låter mystiskt.

Efter en liten stund äro vi emellertid framme vid en glänta i bokslutningen, och där varseblir jag en ganska respektingivande hög ris, torra kvistar och grenar. Den är frukten av Ellen Keys privata rensningsarbete i kronoparken; här samlar hon ihop under hela året, och på Pingstdagen gå Malin Blomsterberg och hon så ut och tända bålet till ära för den Helige Ande, den av de gudomliga personligheterna Ellen Key tydligen håller kärast. I dag drypa regndropparna ner över oss från de genomblöta höstlöven; men när Pingsten kommer, är det full vår, då grönskar hela Omberg ljusst och blommar i hänfört överdåd. Då är tiden inne att låta flammorna från bålet stiga under de höga trädens valv, vilka i sin teckning inte litet föra tanken på det inre av gotiska katedraler. Det måste bli en stark och underbar stämning av högtid över denna Ellen Keys egen

Ellen Key och hennes syster, fru Hedda Key-Rasmussen, vars man, nu avlidne arkitekten R., byggt Strand.

ärliga stilla gudstjänst, begången utan vittnen ute i själva Guds fria, här sällsynt härliga natur, som hon så högt älskar.

Den trogna Gullan luffar framför oss på stigen, stannar ibland och läskar sig vid någon av de små grunda rännilarna från Ombergs topp ner till Vättern, vilka om våren förvandlas till sjungande, brusande kaskader. Men riktig fart får Gullan först sedan vi övergivit vildmarken och kommit upp på körvägen, som för till Stocklycke skogsgård mitt inne i Omberg: ty på Stocklycke lär Gullans fästman bo. Det är inte så gott om mänskliga grannar på Strand, men ännu mera ont är det om hundgrannar. Gullan senterar därför mycket vår omtanke att taga vägen just till vännens boplats.

Den lilla tavlan, som Ellen Keys far ritat vid 14 års ålder.

Ellen Key går rakt och raskt, som en verkligt driven fotgängerska. Hennes ut hållighet i marsch är nästan legendarisk. Så berättas att ett sällskap gäster en gång

HEM STRAND VID VETTERN

Ett hörn av vardagsrummet på Strand.

(Foto: Hamfelt, Vadstena).

Några relikter i Ellen Keys hem: hennes mormors sybord, en bild av hennes första hem Sundholm och ett hängkläde, sytt av Gerda Bergh, med Karlavagnen och granar på blått kläde.

Alla sina barnmöbler och en del gämda leksaker har Ellen Key här plockat fram.

gonsin komma på regelrätt »bjudning» till Ellen Key. Varje jul samlar hon dem nämligen hos sig till ett julgille i gammaldags ton. Jag vet inte om de känna hur avundsvärda de torde vara i många medsvenskars ögon; men det är väl troligt. Och kompletterar det icke utmärkt porträttet av Ellen Key själv, dessa två fester, som hon troget firar: den ena, mitt i midvintern, för människorna, vilka då mer än annars kräva samhörighet och värme, och den andra, mitt i årets strålande ny, på försommaren, ägnad den helige Anden, idealet högt över mänsklig dag och vardag.

Jag frågade Ellen Key:

— Hur kan du orka med allt, arbeta, besvara tusen brev, taga emot folk, alltid med samma goda humör?

— Ja, ser du, på min tid blev man uppfostrad att hinna med allt som skulle vara, och det sitter i. Döttrarna i ett hus skulle vara uppmärksamma, det var en regel utan undantag, och jag minns till exempel hur förvånat vår far kunde se på oss, om systrarna och jag under en måltid ertappades med att sitta och äta! Måltiderna serverades vid s. k. gåbord; de äldre hade plats vid småbord runt rummet, men den kvinnliga ungdomen utgjorde en rörlig brigad, som hade att se till att ingenting klickade, och som själv fick äta hur det föll sig. Sysslolös var man aldrig: tänka på sig själv, på sin lust, sin bekvämlighet, det förekom ej.

Så är också Ellen Key, där hon milt åldras bland alla sina älskade minnen, en utpräglad representant för i bästa mening god och fin gammal tradition, på samma gång som hennes märkliga själiska vitalitet förbjudit henne någonsin stanna i det förbrukade och verkligen gångna. För dem, som sett och lärt känna henne i hemlivet är hon den älskligaste typ för äktsvensk kultur, och därtill en moderlig vän såsom blott få ha förmågan bli det: en människa, inför vilken man grips både av djup respekt och av varm, tacksam tillgivenhet. Utåt har hon ju stått som förspråkarska för många nya tidsströmningar

togs ut på promenad på vägen längs Omberg; flera personer i sällskapet blevo snart rätt trötta och undrade försiktigt om inte ansträngningen vore för stor — för Ellen Key.

— Hon! svarade P. J. Rösiö, som var med: Hon stannar inte förrän i Vadstena! (Vadstena är vägens slutpunkt och det är minst ett par mil dit.)

På vägen möter man inte mycket folk; men de mötande stanna gärna. Det var

herr Johansson, Strands mjölkleverantör; det var en liten pigg pojke med cykel, som till en annan granne, eller en flicka från Modigs, fiskaren. Och framme vid Stocklycke, en trevlig gammaldags gård, omgiven av de vackraste träd, blevo vi av den unga husmodern, fru Pålman, bjudna stiga in och smaka på nyintagen frukt.

Jag fick sedan veta, att dessa nämnda och kanske några få andra grannfamiljer på Omberg äro de enda personer, som nå

MED OBETYDLIGT ARBETE

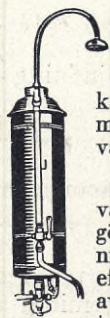
få linoleummattor, bonade möbler och golv
en varaktig och vacker glans, då de bonas med

GAHNS BONVAX.

Absolut fritt från frätande
eller eljest skadliga ämnen.

NAMNET GAHNS
ÄR EN GARANTI FÖR
FÖRSTKÄLLEST FABRIK.

TILLVERKARE:
HENRIK GAHNS AKTIEBOLAG, UPSALA
KUNGL. HOVLIVERANTÖR.

Även ett omodernt hus

kan genom META varmvattenapparater lätt förse
med den moderna komfort som badrum och varmvatten innebär.

M E T A

varmvattenautomater för gasuppvärmning möjliggöra en ytterst snabb och bekväm varmvattenanskaffning samt erbjuda genom sin soliditet, höga värmeeffekt, absoluta tillförlitlighet och lätta skötsel en avgjord fördel framför alla andra liknande apparater. De lämna vatten på ända till 5 olika tappställen samt tändas och släckas automatiskt, då kranarna öppnas eller stängas.

Begär offert och närmare upplysningar från

A.-B. Ahlsell & Bernström A.-B. Sjöberg & Bengtson
Stockholm Göteborg

Darje kvinna vet att

DIRIGOLD

med sina förnämliga modeller, sin höga kvalitet och enastående hållbarhet är den yppersta av alla julgåvor.

Egna utställningar i Stockholm, Hamngatan 5;
Göteborg, Ö. Hamngatan 27; Malmö, Södergatan 10;
Hälsingborg, S. Storgatan 9; Örebro, Storgatan 23.

Dessutom försäljes Dirigold av väl sorterade affärer i branschen. Alla våra tillverkningar äro stämplade Dirigold.

A.-B. ALCOMETALLER, ÖREBRO

och idéer och framstår alltjämt som en optimist av de ädlaste, de allt annat än lättvindiga optimisternas ras genom sin tro på mänsklighetens förmåga att andligen växa och stiga, trots allt.

Jag frågade Ellen Key om hon gjorde några framtidsplaner, om hon inte tänkte på någon utrikes resa.

Då skakade hon sorgset på huvudet:

— Nej. Utom Sverige kommer jag inte mer. Jag har haft för många vänner, njutit för många goda intryck, fyllts av alltför rikt givande impulser i alla Europas kulturländer. Kriget har brutit ner för mycket för mig. Jag vill inte återse allt det förändrat, som jag överallt kände och höll av.

Kriget och allt vad därmed sammanhängt har blivit den stora skuggan över Ellen Keys ålderdom, inslaget av djupt vemod i den välförtjänta ro hon nått på sin sköna Ombergssluttning. Men om hon också ej mer vill bryta sin isolering där, om också mycket gått i spillror av det hon en gång älskat ute i världen, ett är visst: den fasta tro på en bättre framtida mänsklighet, hon ofta själv givit tändande uttryck åt, den lever dock kvar i många ädla hjärtan världen runt. Hennes arbete har icke varit förgäves. Inte ens världskriget har förmått med roten rycka upp den sådd hon i många år sått vida omkring och med slösande hand.

Mätte medvetandet därom med sin ljusning bryta vemodets skugga och omstråla dessa dagar, då för henne ett nytt kvartsekel begynner efter så sällsynt värdigt tilländalupna tre.

Maria Stenstedt.

Stina Quint in memoriam.

En dikt vid hennes bår.

För barnen du kämpat och strävat,
för dem har du vakat och tänkt.
För mödan du aldrig har bävat.
Dig själv åt de unga du skänkt.

Så många, vars barnår runnit
så tomma på glädje, så grå,
med dig som ledsagerska funnit
de signade vägar, som gå.

Till sängernas skimrande länder,
där allt är så soligt, så gott,
där änglar med mäktiga händer
åt fattiga barn bygga slott.

De renaste, ädlaste fröjder
dem ville du ge våra små.
Idealens härliga höjder
dem ville du, de skulle nå.

Vi hoppades, du skulle vara
så länge ännu här hos oss
och främst i den jublande skara
få tända vår julglädjes bloss.

Men nu, när höstlöven falla,
nu måste man reda din grav.
Vi kunna blott säga dig, alla:
"Ett tack för allt vad du gav!"

HARALD ÖSTENSON.

Iduns byrå och expedition,

Mästersamuelsgatan 45, Stockholm.

Redaktionen: ... Kl. 9—5 | Expeditionen: ... kl. 9—5
Riks 8660 — Norr 9803 | Riks 1646 — Norr 6147
Red. B. Carlsson kl. 1—3 | Annonskontoret: kl. 9—5
Riks 8660 — Norr 402 | Riks 1646 — Norr 6147

Iduns annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:

35 öre efter text. 40 öre | Utländska annonser:
å textside. Bestämd plats 45 öre efter texten, 50 öre
20 % förhöjning. Led. pl. å textside, 20 % förhöjning.
och Plattsökande 25 öre. | för särskilt begärd plats.

Iduns prenumerationspris:

Idun uppl. A.	Idun uppl. B.
Helt år 15:—	Helt år 17: 50
Halvt år 8:—	Halvt år 9:—
Kvartal 4: 25	Kvartal 4: 75

- Steinway & Sons -

Lundholms Pianomagasin

Stockholm
Jakobsbergsgatan 39
Göteborg Malmö

Utomlands ha de eleganta hästecipagen

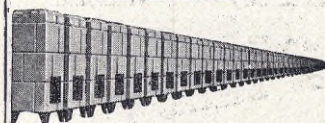
börjat komma på modet vid promenadåkning samt åkning till bröllop, visiter, middagar m. m.

Obs! Samma taxa som för bilar.

Namnansrop:
Kungl. Hovlev. FREYS HYRVERK.

SNABB KAKELKAMINER

BYGG-GÖTA
BYGGNADSMATERIALAFFÄREN GÖTA
GÖTEBORG · STOCKHOLM · MALMÖ ·
19694 4336 N. 4669 6196

KLENA BARN

i alla åldrar återvinna snabbt genom en Emulgon-kur hälsa och krafter. Emulgon innehåller — förutom fysiologiskt kontrollerad A-vitaminrik fiskolja — Phospho-Energon och Kalk, vilka ämnen på ett lyckligt sätt samverka och komplettera varandra. Emulgon ökar aptiten, stärker och utbildar muskler och benstomme.

För barn med ansträngande skolarbete är Emulgon ovärderligt. Det i Emulgon ingående Phospho-Energonet skärper såväl tankeförmåga som minne och återställer på ett naturligt sätt förbrukad energi.

Vid engelska sjukan och skrofler är Emulgon ett oöverträffat medel.

Emulgon rekommenderas av talrika in- och utländska läkare.

Fås på alla apotek i orig. fl. å 200 och 1000 gr.

Allsegraren.

(Forts. fr. sid. 1203.)

»Vi veta med det första flyttfågelstreckets visshet vid färden över de kalla haven, att efter oss komma större skaror. Dessa skola fullborda vad vi själva börjat, för att nå en mer finvägd rätt, en visare godhet. Detta är oss mål nog, även om den sönderspringande jordens skärvor icke uppsamlas för att smidas om i en ny verkstad.»

Ellen Key är själv en länk i kedjan av världsgångens oförytterliga värden; en av de få dyrbara och sällsynta förkunnare, om vilka man väl i detalj kan öva kontrovers, men om vilka man framförallt vet att de äro oundgängliga, emedan de höra till de stora troende, de som från fackla till fackla hålla förtröstans låga brinnande över en splittrad mänsklighet.

Mitt första sammanträffande med Ellen Key.

(Forts. fr. sid. 1213.)

stora, tysta, rastlösa arbetet har hon aldrig förtröttats att peka ut att gudsbelädet, vilket släktet sedan tidernas morgon sökt forma, endast kan modelleras efter dess egna drag — drag, vi därför aldrig kunna sträva nog att få sköna, lyckliga och värdiga.

Anna Lenah Elgström.

I Ellen Ankarsvärd's salong.

Anna Sandström.

Den som först förde mig samman med Ellen Key, var Ellen Ankarsvärd och Sophie Adlersparre. Bland de många societetspersoner och gryende litterära storheter, som rörde sig i den förras eleganta salonger, lade jag en dag märke till en ung lärarinna med slätt hår, enkel mörk klänning och ett stilla väsen, präglad av en

varm intagande moderlighet.

När hon fick ordet under den ofta livliga konversationen, blev det aldeles tyst omkring henne. Man lyssnade fascinerad till hennes vackra ord och fina sympatiska röst. Någon diskussion gav hon sig egentligen aldrig in på. Blev hon motsagd, lät hon ämnet falla, det kom aldrig till hetsiga dispyter. Och detta förlänade henne en vacker kvinnlig värdighet. Men var samtalet mera ytligt skämtsamt, var hon liksom borta. Eller också kunde hon komma med en allvarlig, väl formad replik, som kom oss att häpnna. Någon berättade till exempel, att man i handskaffärens skaffat dynor att stödja händerna på, när man provade. »Snart skaffar man väl också dynor för sina samveten», inföll Ellen Key med gravlikt allvar. En annan gång minns jag, hur hon med livligt intresse fördjupade sig i en diskussion med Hellen Lindgren, huruvida en kvinna med bibehållen värdighet skulle kunna fria själv eller överhuvudtaget kunna ta initiativ till närmande i ett fall, där båda voro förälskade men den manliga kontrahenten av någon anledning stum.

Det intresse, som tidigt förenade Ellen Key och mig, var pedagogik. Hon var ju själv en utmärkt lärarinna och vi möttes i vår strävan att göra undervisningen konkret och levande. Ett par gånger skrev hon i den pedagogiska tidskriften Verdandi och det var också hon, som skickade

POLKAHÅR

klär utmärkt. Det råder dessutom inte minsta tvivel om att det är både praktiskt och bekvämt. Men slarva därför icke med dess skötsel utan massera dagligen hårbotten med D:r Dralle's Birken-Wasser. Håret — långt eller kort — är lätt mottagligt för damm, som blandat med svett och hårbottens fettavsöndring, tilltapper porerna och hindrar hårets naturliga utveckling. Det är dessutom en ypperlig jordmån för allehanda skadliga bakterier.

D:r Dralle's Birken-Wasser

håller Edert hår fullständigt fritt från skadliga inflytanden samt gör det glänsande, smidigt och rikt. **Mjällbildningen upphör och håravfallet försvinner.** D:r Dralle's Birken-Wasser, rekommenderat sedan årtionden av läkare och lekmän, skänker Eder den verkliga trygghetskänslan att håret får den bästa vården.

Begär uttryckligen D:r Dralle's

Pris pr 1/1 flaska Kr. 3:50. Pr 1/2 flaska Kr. 2:25.

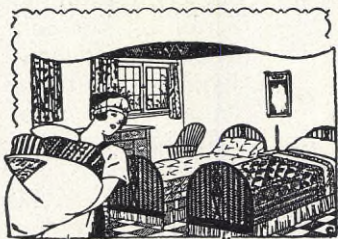
PARFUMERIE GEORG DRALLE, STOCKHOLM.

BILLIGARE

kan ej ett fullt effektivt hårmedel erhållas och hur mycket Ni än har lust att betala, kan Ni ej uppbibringa ett hårmedel av så

hög kvalitet, så verkligt och tillförlitligt

som D:r Dralle's Birken-Wasser

SOM MAN BÄDDAR
FÅR MAN LIGGA

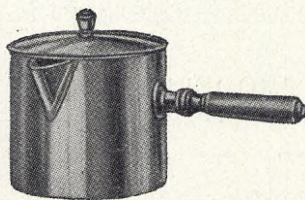

**DUNTÄCKEN
MADRASSER**

göra sängkammaren
till ett Paradis

**J. Svensson & Bourghardt
GÖTEBORG**

Täckfabrik Fjäderränseri

DEGEA

Kokapparater

Hållbara - Eleganta - Billiga

12050a 1/2 lit. Kr. 11:50
12051a 1 " " 12:50
12056a 1 1/2 " " 15:—

Aterförsäljare erhålla rabatt.

Ensamförsäljare för mellersta och norra Sverige.

**Elektriska Aktiebolaget
Skandia**

Butik: Tunnelgät. 14, Stockholm.
Avd.-kont.: Umeå, Sundsvall Östersund, Geve och Karlstad.

Vidus moderna golvlampor

böra finnas i varje hem.

Finnes hos alla välsorterade belysnings- och möbelfärfärer.

A.-B. VIDUS, ARVIKA.

**Oatine
SNOW**

THE OATINE COMPANY A.-B., London, Paris & Stockholm

Nederlag: Stockholm Luntmakargatan 79. Tel. Vasa 142 24.

Oatine

LÄT ANSIKTET STRALA FRISKT OCH VACKERT VARJE DAG.

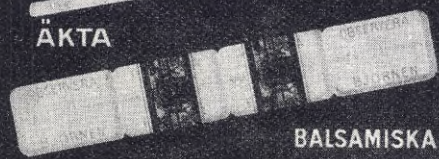
Ingenting kan göra huden så glatt och mjuk, som OATINE, denna säregna, närmande creme. OATINE ingnides och avtorkas åter. Verkningen är enastående och PORERNA rensas fullständigt. Skydda huden med OATINE, och Ni undgår de ständiga bekymren att bevara Ert ungdomliga utseende. Begär uttryckligen OATINE "Vit burk — grönt lock" och tillbakavisa alla efterapningar. OATINE fås överallt i tub eller burk å Kr. 2:50 samt i stor burk med tredubbelt innehåll Kr. 5:—.

mild och välgörande, uppsuges ögonblickligen av huden vid lätt ingnidning; den är mycket dryg och väluktande samt bevarar huden mjuk, klar och vacker. Fås i burkar å Kr. 2:50 och Kr. 5:—.

Tillerkänd 10 Grand Prix & Guldmaljer.

Barnängens

ÄKTA

BALSAMISKA

ASEPTINTVÅL

FÖRNÄMSTA VITA STÅNGTVÅL

Marknadens mest mångsidiga hushålls-tvål.

God handtvål, lämplig kökstvål, synnerligen fördelaktig till tvättning av sammet-, siden och crepe de chine-blusar och klädningar, ensamstående för uttagning av fläckar, för rengöring av sammetskragar samt sedan ett 30-tal år tillbaka beprövad såsom den för stärktvätt lämpligaste tvålen.

Pris för hel stång: **Kr. 1:20** avdelad bit **30 öre.**

Endast Barnängens Aseptintvål garanterar
Eder dessa egenskaper.

SÅSONGENS FAVORITMODELLER
utgångna från "Paul U. Bergströms" ateljéer.

Två synnerligen omtäckta damkappor,

den vänstra tillverkad av prima svart eller blå kamgarncôtelet, helt sidenfodrad, rikt pälsgraderad med skunk-opossum. I prislågen **Kr. 225. — 275. —** Den högra modellen är ett verkligt fynd för sitt låga pris. Av prima svart côtelet, halffodrad samt med grå eller svart pälskrage kostar den endast **Kr.**

95⁰⁰

Paul U. Bergströms $\frac{1}{3}$

74 Drottninggatan 74

mig några av mina första elever både vid skolan och seminariet.

Jag har ofta med tacksamhet tänkt på hennes hjälp och hennes förståelse denna tid och jag är glad att på hennes 75-årsdag få ge uttryck härför.

Anna Sandström.

Ingen kan uppmuntra och entusiasmera som
Ellen Key.

Sigrid Elmlad.

Den framstående musikskriftställaren Sigmund Haussegger har definierat snillet som uttryck för en stark personlighets behov att meddela sig med mänskligheten. Kunde någonting bättre beteckna Ellen Keys livsverk? En stark personlighets behov att missionellt meddela sig med mänskligheten har varit hennes andes vittomfattande värv. En stark personlighet kan aldrig undgå strid. Hon utgör alltid undantaget och sätter därför vågor i rörelse på den vida ytan där genomsnittsmängden helst vill se en aldrig rubbad stiltje. Och dock har Ellen Keys samhällsmoderliga själ väl minst av allt haft till syfte att sätta världen och människorna i harnesk mot varandra.

Första gången jag mötte Ellen Key var i början av åttiotalet hos Amanda Kerfstedt. Konservativt uppfostrad som jag var hade jag föga kommit i tillfälle att följa tidens rörelser. Här mötte jag för första gången åttiotalets unga Sverige, som Amanda Kerfstedts begåvade son Hellen Lindgren samlat omkring sig. Där voro bland andra bröderna Geijerstam och jag såg med en viss förvåning hur alla dessa unga män flockades kring denna ej längre alldeles unga kvinna och tävlade om äran att få följa henne hem, som om hon varit en firad balskönhet.

Några år senare mötte jag henne åter i Nya Idun, och då lärde jag fullt förstå vad Ellen Key betydde för de unga. Hur visste hon ej att uppmuntra, att entusiasmera och att locka fram möjligheter som man aldrig drömt om... Med vilken trollmakt hon förmådde mig att inleda en diskussion, så sjäpig blyg som jag den tiden var, är mig än i denna stund ofattbart. Över huvud, de femton år som Ellen Key i egenskap av ordförande förde sin ljusa spira i Nya Idun är ett oförgätligt minne för alla dem, som fått glädjen att mottaga det.

Och ett är visst, på den stundande sjuttiofemårsdagen skola varma tankar och rika välönskningar som starka vingslag brusa kring den strand där andens ungdom lyser ännu klarare i skimret av det silvervita hår som nu mera inramar our grand old ladys huvud. Sigrid Elmlad.

Iduns handarbetsutställning.

(Forts. fr. sid. 1205.)

experten fröken Elisabeth Thorman — ävenså medlem av Iduns prisnämnd — ägna en kväll åt utställningen. Fröken Thorman kommer sålunda att fredagen den 28 nov. kl. 7,30 e. m. hålla ett föredrag på utställningen om där utställda handarbeten samt till denna redogörelse anknyta betraktelser över de svenska tekniker och material som kommit till användning i handarbetsvävningen.

Tillträde till föredraget är fritt och alla intresserade äro hjärtligt välkomna.

A.-D. FÖRENADE
PIANO &
ORGEL
FABRIKER
GÖTEBORGS

Våra svenska instrument äro bäst och i förhållande till kvalitén billigast

MALMSJÖ-BILLBERG
ÖSTLIND & ALMQUIST
GUSTAFSON & LJUNGVIST
RÄLIN
GÄVLE ORGEL- & PIANOF.

Evon Williams

Finnes hos alla
frisörer och i
parfymaffärer.

HENNA SHAMPOO

Den gamla välkända, omtäckta och enda *äkta* original Eau de Cologne

äter i marknaden.

I parti från
PARFYMERI
H. ENGELBERG
Gen.-agent & nederlag för Sverige
SERGELGATAN 4, STOCKHOLM
Tel. Norr 9313, Norr 9366
Begär offert.

ÄKTA SPETSAR

alla slag till billiga priser i
Teneriffa Magasinet, 5 Biblioteksg.

HEMFÄRGEN HÄRVAN

är en tillförlitlig
o. utmärkt färg för
YLLEPLAGG

OBS!

Färgning i hemmet lö-
nar sig endast om
färgen är prisbillig.
"HÄRVAN" är billig.

A. W. Herdins Färgverk
Falun.

Ingen klagan

om man uppriskar blodet, rensar magen och tarmarna från osunda rester och utdriver urinsyran från kroppen, varmed man undanrödjer roten och grundorsaken till illamående och många sjukdomar. Denna för hela organismen välgörande process erhålles genom att använda

Fruktsalt-Samarin

Det bringar vigör och ger hälsa. Pris pr fl. 2.50. Säljas å alla apotek, hos droghandlare, m. fl.

Cederroths Tekniska Fabrik
Stockholm.

Gumman's tvättpulver

-de ä
ändä de
bäsa.

SINGER 101

Den moderna symaskinen

DRIVES ELEKTRISKT
En fulländad maskin, en elegant möbel.

Flyglar - Pianon

Bechstein Aug. Förster Aug. Roth Lauherger & Gloss

Billigaste priser och bästa avb.-villkor.
Edert gamla tages i byte.
Illustrationer o. pris gratis på begäran.
A.-B. J. A. Fogelqvists Musikhandel
Norrköping. Sthlm. Drottningg. 86.

NEN:s kontrollerade tuberkelfria **BARNMJÖLK** å förseglade glasflaskor

För återförsäljare:
Telefoner: 70 41, Norr 70 41

Aktiebolaget **Nådhammarbodarna**

24 VALHALLAVAGEN 24
Tel.: N. 209 11, N. 125 40, 310 61.
STOCKHOLM.

Försäljer i parti och minut: ...
Oskummad mjölk
Barnmjölk (tuberkelfri kontrollmjölk) Extra fin visp- och kaffegrädd. 1:ma SMÖR.

Varje önskemål i fråga om spisinstallationer kan tillfredsställas av **BOLINDER'S**

Iduns fadderbarn.

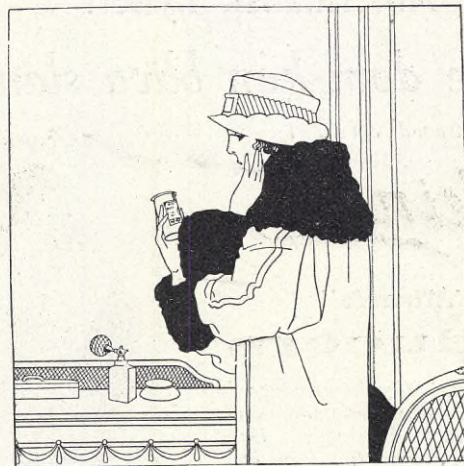
Lilla Aina, som gärna vill ha en fadder bland Iduns läsare.

Rädda barnen firar i dagarna 5-årsjubileum. Mycket gott har föreningen uträttat i utlandet och Sverige under dessa hårda år, överallt stråla barnaögon, då dess namn nämnes. Glädjande nog behöver icke utlandet längre föreningens hjälp i samma utsträckning som förr, men ännu finns det många svenska skyddslingar, som Rädda barnen skulle vilja taga hand om och redan sökt sörja för. Iduns läsare kända sedan gammalt till Rädda barnens fadderbarns-institution. Nu vädja vi åter för ett litet fadderbarn, som så väl behöver en hjälpende hand. Hon är sin arbetslösa och sjuka mors — teatersufflös till yrket — enda barn och fastän bara 9 år även hennes enda stöd. Lilla Aina är nämligen en pigg, intelligent och söt flicka i Råsunda, som ett par gånger fått försöka sig på vid filmen och även lyckats bra. Men det är inte var dag filmbarn behövs här i landet och därför blir det inte mycket med Ainas förtjänst heller. Och så behöver hon ju sköta sin skolgång. Hon och hennes mor lida därför den bittraste nöd och Rädda barnen önskar intet högre än att kunna få förmedla någon hjälp till dem. Vill någon eller några av Iduns läsare bli lilla Ainas fadder, vilket betyder att man binder sig för en summa i månaden vintern ut? Varje bidrag, litet som stort, är välkommet. Idun förmedlar därefter genom Rädda barnen varje månad den influtna summan till Ainas mor och redovisar i tidningen. Bidrag till Iduns fadderbarn kunna sändas under adr. "Iduns fadderbarn", Iduns redaktion, Sthlm.

Den moderna unga flickan.

(Forts. fr. sid. 1204.)

ta eller voja sig över »den moderna ungdomens förfall.» Hon har gått en annan väg. Hon har trott ungdomen om gott och där det inte har funnits mycket gott, har hon gjort det ändå. Taktiken lyckas mestadels. Ingen vädjar någonsin förgäves till det goda och rätta i en modern ung dam, även om hon är aldrig så förtjust i jazz och flärd. När det gäller, skall det ändå alltid visa sig att hon står upp för det rätta och goda. Kom och tala till henne om fattigdom och lidande och hon skall vara färdig att skänka bort hela sin egen stass av silkesstrumpor och crêpe-de-chine-klänningar. Låt henne erfara om någon orätt mot en hennes kamrat och hon skall lika ärligt och varmt ta den förfördelades försvar, även om hon uttrycker det med en jargongordström av »fräckt» »oförskämt» och »kymigt», som skorrar illa i belevade öron. Nej, låt oss slippa gnatet och misstron och kom i stället emot oss i akt och mening att vilja förstå oss och den tid

Innan Ni går ut

ingnid händer och kinder med F. Pauli's äkta Liljemjolk Crème! Då förhindras huden att spricka sönder och hyn att bliva ful av den råa luften.

F. Pauli's äkta Liljemjolk-Crème

Efterlämnar icke fettglans.

ANTIKA MÖBLERINGAR

ombesörjes bäst genom
HULTKRANTZ RENOVERINGSATELIÉR & KONSTHANDEL
Mästersamuelsgatan 7, Stockholm. Tel. 304 27.
Köper och försäljer även i kommission.

**LYCKAN I EDERT HEM
ÄR BEROENDE PÅ EN GOD EKONOMI**

Köp den enda svenska världspatenterade Rundstickningsmaskinen

Favorit

och sticka själv hemmets behov av STRUMPOR, UNDERKLÄDER, BARNKLÄDNINGAR, JUMPERS, STRANDKÖFTOR m. m., m. m. FAVORIT ÖVERTÄFFAR alla andra fabrikat och kostar ENDAST KR. 150:— per kontant, varför den betalar sig på mycket kort tid.

FAVORIT säljes även på HUMANNA AVBETALNINGSVILLKOR och levereras omedelbart mot kr. 50:—. Besök oss genast eller insänd vidstående kupong i öppet kuvert med användande av 5 öres frimärke.

Handla svenskt och välj svensk vara!

FÖRBÄTTRA EDERT HEMS EKONOMI genom att åt oss utföra ett VALAVLÖNAT HEMARBETE, vilket GARANTERAS VARJE KÖPARE. FRI PERSONLIG UNDERVISNING, oberoende av boningsort, erhålla alla som så önska.

Fabriksaktiebolaget Favorit Kungsträdgårdsgat. 10, Sthlm 16. Sänd mig gratis och utan köptvång Eder katalog över den världspatenterade Svenska hemstickningsmaskinen FAVORIT jämte upplysningar om det av Eder garanterade hemarbetet.

Namn
Bostad
Postadress I.

FABRIKS-AKTIEBOL. **Favorit** Kungsträdgårdsg. 10. STOCKHOLM 16.

TELEFONER: Försäljningskontoret i Stockholm 36 93. Verkstäderna i Nässjö 162.

Amerikansk nyhet!

Varje dam kan bliva slank.

Använd endast

Kleinert's

"Miracle"

Reducers

Vad är en "Miracle" Reducer?
Den är ett gummiplagg, som bäres direkt på kroppen. Den är icke en korsett. Den har inga fjädrar och ingen snörning.

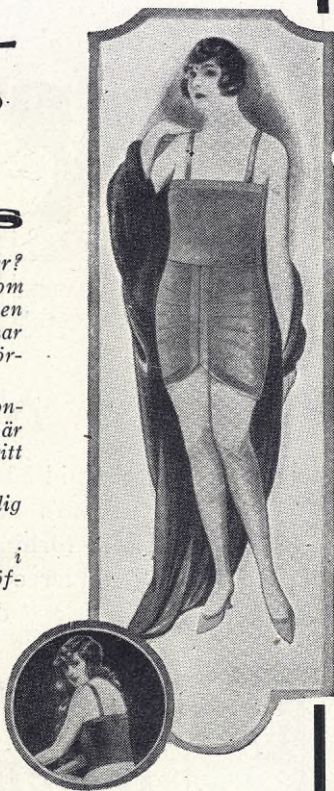
Figuren smärtar från det ögonblick den tages på. Den är gjord av renaste gummi, fritt från alla tillsatser.

Kan bäras med och utan vanlig korsett.

"Miracle" Reducer levereras i olika plagg, avsedda för höfter, bröst, mage eller midja.

Vidstående varumärke utgör garanti för en äkta

Kleinert's "Miracle" Reducer.

"Miracle" finnes nu att få i Stockholm: A.-B. Nordiska Kompaniet, Korsettavdelningen, 1 tr. och Jansson & C:o Korsettaffär och dess Filialer i landsorten; i Göteborg: Sidenhuset; Östra Hamngatan och dess Filialer i landsorten; i Malmö: A.-B. E. Ohlsson, B. M. G., Söder Gatan 1; i Borås: Rudberg & C:o.

För att vara vacker

och ha en mjuk och sammetslen hud, måste man dagligen begagna sig av den beryktade

CRÈME SIMON

Ingnides med en fuktig handduk. Den skyddar vävnaderna mot kyla och borttag sprickor, rodnader och kylskador. Rispunder och tvål av märket SIMON.

En vacker hy

kunna damer i alla åldrar uppnå genom dagligt bruk av världens två renaste och bästa huderemer:

Pond's Vanishing Cream and Pond's Cold Cream.

Pond's Vanishing Cream påstrykes varje dag innan man går ut, som skyddsmedel mot damm och smuts, väder och vind. Pond's Vanishing Cream gör huden mjuk, len och vit och förlämnar densamma ett utomordentligt friskt utseende. Pond's Vanishing Cream behöver ej ingnidas; den försvinner ögonblickligen, endast efterlämnande en behaglig doft av Jacqueminot Rose. Pond's Vanishing Cream är ett förträffligt underlag för puder.

Ansikte, hals, händer och armar böra varje afton ingnidas med Pond's Cold Cream, som är närande för huden. Pond's Cold Cream håller porerna rena, gör huden len och förlämnar en vacker och klar hudfärg. Pond's Cold Cream motverkar i högsta grad uppkomsten av rynkor.

Pond's Cremer befrämja icke | Pond's Vanishing Cream och hårväxten. | Cold Cream erhållas överallt.

Gratis-prover.

Mot insändande av 20 öre i frimärken till porto och emballage sända vi Eder gratis provtuber av både Cold Cream och Vanishing Cream. Gäller en vecka från den 23/11—30/11 1924.

Pond's Generalagentur: Pilestraede 19—25, Köpenhamn K.

Pond's Cold Cream and Vanishing Cream

vi oförskyllt hamnat i. Först då komma de unga att släppa sin misstro och sin garde av nonchalans och nippertippig överlägsenhet mot de gamla, för vilken de så mycket häcklas — det är förresten inte lätt att säga vad som är orsak och verkan i detta förhållande, om det är ålderdomen, som tar mest avstånd från ungdomen, eller tvärtom. Jag har ganska mycket funderat över den saken.

»Jag med. Jag tycker hemskt mycket om äldre folk. Men jag hatar när det med nedlåtande min heter: stackars barn, det var innan du var född. Precis som om jag kunde hjälpa, när jag blev född. Det är klart, att det har hänt en mängd saker, innan jag blev född, men varför det skall behöva meddelas mig på ett retsamt och nedlåtande sätt förstår jag inte. Jag bekräftar gärna mitt oförstånd och min ungdom, när den påpekas med vänlig och varm förståelse av människor, som inte glömt sin egen ungdom.»

»Såså, var inte småaktig nu. Men jag håller med dig om att det nog är en del sådana där småsaker, som skapa det spända och otåliga förhållande, som i de flesta fall existerar mellan ålderdom och ungdom just nu. Eller har det kanske alltid varit så? Med någon liten kännedom om den i sitt innersta väsen sig alltid tämligen lika människonaturen tror jag nästan det. Kärnan är alltid densamma, endast skalen växla. Kommer du ihåg dikten av Heine — jag tycker alltid, att den är så trösterik, när det outslitliga och alltid lika aktuella ämnet den modärna flickan och den nya förfärliga tiden tas upp till animerad diskussion. Hör:

Wir sassen auch oft und sprachen vernünftig, wie alte Leut'.

Und klagten, wie alles besser gewesen zu unsrer Zeit;

Wie Lieb' und Treu' und Glauben verschwunden aus der Welt, und wie so teuer der Kaffee, und wie so rar das Geld! — — —

(Ill. av Vivi Laurent.)

Ebe.

En riktig sjömansflicka.

(Forts. fr. sid. 1207.)

öste, rodde och öste, och först när vi räddade kommit i land kände vi att vi inte ätit ordentligt på flera dygn.

Då fingo vi stekt vitling. Aldrig glömer jag den vitlingen hur härlig den var. Ännu i denna dag är jag svag för vitling».

»Från dessa resor med min far bevarar jag de vackraste minnen, från de gamla tyska städerna med sin medeltidsstämning. En fem sex veckor lågo vi i docka i Königsberg. Hur jag strövade omkring där och vad jag njöt av allt! Och de kunskaper i tyska språket jag förvärvade hade jag nytta av både då och sedan.

Min bror hade fått anställning vid tullen i Stockholm, min syster var lärarinna vid Klara folkskola och så reste jag också till huvudstaden. Min bror var och mötte mig. »Det var en rysligt mager och brun unge», sade han. Vi gingo uppför sista styverns trappor. »Du får inte vända dig om, förrän jag säger till», sade han och först på översta trappsteget kommenderade han: »Nu får du vända dig!» Och då, vilken utsikt. Det var mitt första intryck av Stockholm. Ännu, när jag orkar, går jag dit bort på höjden och ser ut över staden.

Leichner's tillverkningar för skönhetsvård

ha sedan gammalt så fina egenskaper och så utomordentligt omsorgsfull sammansättning att var och en med verklig njutning använder sig av dem.

Det är kvaliteten som gör det.

Leichner's berömda coldcrème Patti åstadkommer i förening med Leichner's Hermelin-puder den matta (stumpf), intressanta teint, som kännetecknar den eleganta världen. New Cosmetic för försköning av ögonbryn och ögonhår.

Aspasia-crème och -puder ge mjuk, vit hud.

L. Leichner
Berlin, Schützenstr. 31.

PERSSONS STICKMASKINER

Svensk tillverkning.

Guldmedalj å alla utställningar. Erkänt bästa maskin för tillverkning av alla sorters stickade artiklar, såsom strandkoftor, jumpers, sweaters, underkläder, strumpor m. m.

A.-B. Per Perssons Väv- & Stickmaskin.

Fabrik: Kontor & Utställning: Fabriksgränd 3. Drottninggatan 21 B. STOCKHOLM.

Ensamförsäljare i Finland: A.-B. Th. Neovius, Helsingfors.

Oxygenol-Tand-Creme

med vätesuperoxid

Stärker tänder och tandkött.

Vadstenaboden

REGERINGSG. 22, STOCKHOLM.

Platsens äldsta specialaffär för

Vadstenaspetsar

till alla prislägen. Billiga, bestämda priser.

Nadco
Hemfärgen

äro kittills överträffade beträffande kvalitet och färgstyrka.

Prisbelönta med guldmedaljer.

Finnes i 22 vackra standardfärger.

Tvättar samtidigt med färgningen. Fästör ej händer eller härl.

Färgkarta ildelas gratis hos färgaffären.

NADCO

Ateljédrom.

(Forts. fr. sid. 1208.)

härifrån... kanske Spanien... eller var det Italien... jag vet inte så noga. Men jag minns att himlen var det blåaste jag sett, att solen inte ett ögonblick gick i moln och att mitt i den härligaste grönska reste sig underbara marmorpalats med springbrunnar och bildstoder, som glänste i solskenet. Överallt på vägarna strövade glada och sjungande människor fram, klädda i granna och brokiga dräkter; de hade svarta ögon som blixtrade och när de skrattade, lyste tänderna elfbensvita i solbrännan. Det var tydligen ett lyckligt folk och ett lyckligt land. Och där, i ett av de vackra palatsen, bodde du och jag...

Han tystnade och betraktade ett ögonblick den andaktsfullt lyssnande flickan. Då han märkte, att hon helt och fullt var med honom i hans fantasi, fortsatte han:

— Jag såg mig själv i en stor ateljé, fylld av målningar och konstverk. Utanför var en balkong och därifrån hade man utsikt över en liten stad. Långt borta glittrade havet... Och jag såg, hur du kom till mig uppför de mattbelagda marmortraporna och jag minns ännu, hur vacker du var i drömmen... Du hade en klänning så underbar, att maken står inte att få i Paris en gång... Omkring pannan bar du ett smycke, som blänkte i kapp med dina ögon, kring halsen ett utsökt pärlband och dyrbara guldkedjor och ringar på armar och händer... Du strålade som en drottning...

Den lilla varelsen i soffan slöt ögonen och såg sin egen upphöjelse så som den framstod i hans bjärta drömskildring; hon kramade omedvetet hans hand och viskade som ett sagohungrigt barn:

— Berätta mera!

— Sedan vi gått ut på balkongen tillsammans, fortsatte han, och hälsat på det blåa, solgnistrande havet med alla dess vita segel långt i fjärran, såg jag mig själv vid staffliet... Det var mitt livs stora verk jag höll på med, drömde jag, det som skulle göra namnet Erik Berg känt över världen... Och jag tänkte att det, en gång färdigt, skulle kunna jämföras med sådana ting som Sixtinska madonnan eller något annat av de stora mästarnas verk... Det konstverket skulle bära ditt namn, liten, det skulle föreställa dig som den odödliga konstens genius, inspirationens strålande gudinna... Och jag glömmer aldrig med vilken sällsam känsla av glädje, blandad med ångest, jag grep penseln i drömmen...

Han hade fått en hänryckt ton, gripen av sin egen fantasi, men tystnade nu med en blick på den unga kvinnan bredvid sig.

Hon hade hört på med slutna ögon och ett drömmande uttryck i det lilla fina ansiktet. Fjärran från verkligheten dvaldes hon med hela sin själ i det fantasiens skönhetsrike, dit hans dröm fört henne. Han ville inte störa henne utan satt tyst en lång stund. Då hon kände hans blick i sin, öppnade hon ögonen med ett lyckligt leende.

De hörde inte längre den kalla höstvinden, som tjöt utanför fönstret, och märkte inte den torftiga omgivningen — med bländade ögon sågo de två små människobarnen den strålande framtiden i skenet från ett halvt dussin rosor, som glödde och doftade i en gammal spräckt tekanna...

Detta är
de mångtusende
svenska hemmens
cacao

Ergo CACAO

ger icke blott en delikat dryck, utan är i första rummet närande, lättmält och upplivande.

Försök Ergo-Cacao — en kopp på morgonen — en andra till lunch — och Ni finner hur stärkande den är.

Se här några tillfällen, då en rykande varm kopp Ergo-Cacao är obeskriverligt välkommen:

Innan Ni går ut i ruskigt väder för att göra Edra inköp — vid hemkomsten efter teaterbesök eller bal — när Ni kommer frusen hem — innan Ni går till arbetet — när Ni kommer hem på kvällen, kanske trött och olustig — då Ni går ut för Eder favorit sport och härunder tar en vilostund.

God till sista droppen.

A.-B. CHOKLADFABRIKEN

Marabou

Atelier
Marabou

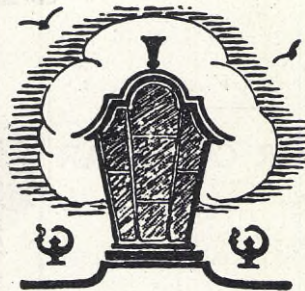
GABRIEL-HALLEN

Rikligt urval av
SVENSK KONSTINDUSTRIALSTER

**FAJANS
KRISTALL
ARMATUR
GRAFIK**

KUNGSGATAN 13
Ingång i porten.
STOCKHOLM

**ELEKTRISK
BELYSNINGSARMATUR
BELYSNINGSGLAS
HUSHÅLLSGLAS
PRYDNADSGLAS
»PUKEX» UGNSFORMAR
AV ELDFAST GLAS**

BÖHLMARKS
STOCKHOLM Sö.
Högbergsg. 19-21, Norrmalmst. 4

Varje husmor
med intresse för saken
får gratis från oss boken

“142 sätt
att tillaga
bananer.”

Pris i bokhandeln kr. 1:50.

Skriv till
A.-B. BANAN-KOMPANIET
STOCKHOLM

Barnkläder

för Gossar o. Flickor. OBS! Endast
bättre kvalitéer. Extra julrabatt.
25 VÄSTERLANGATAN 25
Nancy Cederberg, Stockholm.

NORMANS
GLAS OCH PORSLIN
billigt.

Hantverkaregat. 32, Odengat. 41,
Styrmansgat. 11, Stockholm.

**Akta spetsar, Kinesiska
broderier och Kuriosa**

G. H. JOHANSSON.
Grevturegatan 34 A, Stockholm.
Tel. Norr 402 04.
Allt handgjort. Billigaste priser.

Ett visst behag

är förenat med »4711».

Den, som uppfriskar sig med »4711», för alltid dess angenäma, diskreta doft med sig.

Använd alltid . Lagligt skyddat märke (blå-guld etikett).

Sedan 1792 tillverkad i alltfjämt lika framstående kvalitet efter urgammalt originalrecept.

4711. Eau de Cologne

Iduns korrespondensklubb.

Tänk om jag genom Idun kunde få en mycket svår önskan uppfylld. Jag har så länge önskat att bli bekant med en god, allvarligt sinnad, musikalisk ungdom, som man kunde utbyta tankar med. Så jag önskar att jag nu genom Idun kunde få denna länge närda önskan uppfylld. Vänner har jag inga att lita på — min enda vän är min trogna tax. Den store Bismarck lär ha yttrat en gång: "Ju mera jag lär känna människorna — desto

mera håller jag av djuren". — Vore så glad över att få brev från någon likasinnad! Om det är någon sjuksyster som läser detta, så skriv, så vi få utbyta tankar. Medsänd om möjligt ett fotografi. — Är boende vid ett stort Bad- och rekreations-sanatorium, är 40 år och jordbrukskunnig affärsman. — Julen stundar ju snart, glöm ändå ej bort att skriva, om också blott några rader. *Vieux Garçon.*

FRÅGOR OCH SVAR

Fråga: Då jag till present erhållit tyg, blå garbardin, till en kjol — räcker möjligen till en väst också — vore jag tacksam

erhålla ett gott råd om vilken färg som skulle passa till blusen, event. blott armar och isättning fram? Min ålder är omkring 50 år. Mera ljus än mörk. Ville hava allt så billigt som möjligt. Var erhålla fullt tillförlitliga mönster? *Rädlös änkefru.*

Välfriserad är Välklädd.

Ingenting kan förstöra ett gott intryck såsom en ovårdad och ful frisyr. Använd därför varje morgon vid Eder kammning en smula "Stacomb".

Stacomb

får håret att ligga

som Ni önskar och ligger oförändrat hela dagen.

"Stacomb" giver håret glans och ett naturligt fall.

"Stacomb" är oumbärligt för damer och herrar till varje frisyr.

Erhålles i tuber och burkar. Fråga efter "Stacomb" hos Eder frisör.

Partinederlag:
A.-B. Parfymeri R. BARLACH,
Upplandsgatan 17, Stockholm.
A.-B. Hans Ströbech, Malmö.

Svar: Det skulle säkert bli mycket vackert om ni tar en djup grå färg till blusen, ej för mörk utan en mellannyan. Säkra mönster kunna fås hos Stockholms Tillskärareakademi, Drottninggatan 71 A, Stockholm.

Fråga: Var så vänlig gif mig ett råd. Ämnar mig snart till Italien. Har rest en god del men nästan blivit avskräckt för resor på grund av att jag jämt är utsatt för ohyra i bädden. Tar alltid in på goda hotell men tycks vara förföljd av detta obehag. Finns något medel mot detta att ta med på resor frågar

Resenär.

Svar: Det säkraste medlet att hålla ohyran på behörigt avstånd är att strö ut i hela bädden rikligt med äkta persiskt insektpulver, men det måste vara äkta sådant, som har starkare lukt än andra sorter. Om ni själv ej kan fördrå lukten duger det, åtminstone i lindrigare fall, att strö ut borax.

Fråga: Tacksam för upplysning om i Stockholm finnes någon som behandlar onda fötter, ömhet och förhårdnader. Plågas mycket härav, har använt s. k. underlägg, men tycks det ej göra någon nytta.

43-årig fru.

Svar: Fotlidanden behandlas av bl. a. Fru Selma Ericson, Grevturegatan 49, 3 tr.

Fråga: I den nya våning jag fått finnes en charmant marmorskiva på köksbordet och som jag aldrig förr haft en sådan, frågar jag härmed Iduns ärade läsarinor hur en dylik bör skötas. Att min företräderska ej heller förstått sig på den saken, framgår av de märken och matta ringar, som finnas här och var. — Tydligt har den använts både till skärbräda och strykbord och otroligt är ej heller att jungfrurna stått på den för att tvätta fönster och väggar. Nu frågas — vad kan och får man använda marmorskivan till och hur bör den skötas för att återfå sin ursprungliga glans.

Intresserad husmor.

Svar: Gnid fläckarna med oxalsyra fuktat med kallt vatten. Riktigt svåra fläckar urtagas med något utspädd saltsyra. (Försiktighet, ty den fräter på fingrar och kläder m. m.). Vit marmor blankpoleras med finpulveriserad trippel och svavelblomma. Proportioner: 15 gr. trippel och 5 gr. svavelblomma.

Marmorskivan bör ej användas till strykbord, den blir därav gul, men väl till bakbord och för övrigt som ett annat bord, vilket man heller inte gärna använder till skärbräda. Man bör i allmänhet vara litet försiktig med en

"Mota Olle i grind"

kan man säga att Ni gör, om Ni så snart Ni börjar nysa eller känner det minsta lilla ont i halssnärtar Eder tillflykt till "Globoid". Då kan Ni vara lugn för att Er förkylning, om den icke aldeles "kommer av sig" åtminstone får ett mycket lindrigt förlopp. Kom ihåg namnet "Globoid".

Globoid är den bästa hjälpen mot förkylning, huvudvärk, reumatism, tandvärk, ischias, gikt, nervsmärtor o. d. Globoidtabletterna äro ovala och därför lätta att taga in. Användas på kliniker och sjukhus. Fråga Eder läkare om Globoid. Erhålles å apoteken (utan recept) i flaskor om 20 eller 40 tabl. å ½ gr. Pris pr flaska 1:25 resp. 2:40.

Härlig, uppfriskande gymnastik till musik

(Iduns 5 minuter)

Rörelserna valda av Gymnastikinspektoris Elin Falk.

N:o Z 149, pris kr. 6:—

Skönhet och hälsa eftersträvar varje kvinna och det är av stor vikt för hennes välbefinnande och trevnad, om hon kan behålla sin kropp ung och spänstig. Bästa medlet till detta mål är gymnastiken.

FÖRENA NYTTA MED NÖJE

och offra därför 10 minuter varje morgon till en gymnastikstund för att känna Eder frisk och kry hela dagen.

De olika gymnastikrörelserna till musik (10 inalles) finnas noggrant illustrerade och beskrivna å det konvolut, som skivan ligger i.

Samtliga rörelser ackompanjeras av särskilt avpassad musik och föregås av behövlig instruktion. Utförligt illustrerat prospekt gratis och franco.

MANLIG HEMGYMNASTIK

av Bertil G:son Uggla även upptagen å en skiva N:o Z 148. Pris kr. 6:—

SKANDINAVISKA GRAMMOPHON A.-B.

OPERAHUSET - STOCKHOLM

Ombud å alla större platser.

Bensintvätta

kostymen vid Saltsjöbadens Kem. tvätt.

BALDER

STOCKHOLM

Sveriges äldsta, redan från början av de försäkrade allena ägda livförsäkringsbolag.

Låga premier
Höga premieåterbärningar
och vinster

Grundfast soliditet

Ansv.-sum. 120,000,000 kr.

Radium botar

gikt
reumatism,
ischias
håll över länderna,
nervositet och nervsmärtor
sömnlöshet
ämesomsättningsjukdomar
dålig aptit och matsmältning
blodbrist och trötthet
vissa njursjukdomar
svaghetstillstånd
äderförkalkning

Miradium innehåller äkta radium och rekommenderas av läkare. Miradiumsalt, -pastiller och -tablettor erhållas å apoteken å kr. 6,50 pr burk. Utvärtes användes den äkta radiumsulan, Miradium-sulan, pr tub kr. 3,50.

Gratis sändes boken om radiums verkningar. Skriv till Miradium-officinen, apoteket Vassens Apoteks-varucentral Vitrum, Stockholm.

Ring upp

16 46

och provprenumerera å

IDUN

till årets slut - Kr. 1.50

så erhåller Ni

IDUNS JULNUMMER

GRATIS

**KALODERMA
RIS-PUDER
GELÉE
TVÅL**

FÖR HUDENS RATIONELLA SKÖNHETSVÅRD
F. WOLFF & SOHN, KARLSRUHE i. B.

**Ingen hudcrème
är av alla damer så omtyckt som
CRÈME SUZON**

Den kända operettdivan Fru Maja Cassel skriver:

Varje dam måste veta, att så länge hon håller sin hy fraiche så bibehåller hon sitt ungdomliga utseende. Jag har funnit Crème Suzon vara ett ypperligt medel i detta hänseende.
MAJA CASSEL.

Tillverkare
JOH. D. ANDERSSON
Tvål- & Parfyfabrik, Malmö.

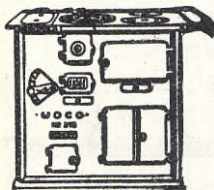
Stor valuta

ja, största valutans för pengarna får Ni vid inköp från oss. Ni garanteras goda varor till billigaste priser. För att gynna våra kunder med anledning av vårt 25-årsjubileum sälja vi just nu ett antal jubileumsvaror till fabulöst billiga priser. Vår stora jubileumskatalog erhålles av envar på begäran gratis mot endast portolösen.

Åtföljes av provblad å årets jultidningar, Julstämning, Julkvällen m. fl. kalendern Ahlén & Holms Årsbok för 1925 och familjejournalen Vårt Hem. Rekvirera den genast!

AHLÉN & HOLM, STOCKHOLM

Effektivaste värmeledningsapparater.

WOCO

Begär offert.

WOCO-VERKSTÄDerna, Motala.

**Wundermanns Senap
rekommenderas**

WUNDERMANN'S FABRIKER
NORRKÖPING

**12 kronor
o. däröver
sparar Du**

varje gång Du pålägger
Trelleborgs Gummisulor
ty en Trelleborgs Gummisula överlever tre lädersulor, är samtidigt prydlig och ytterst lätt påsatt. Pris pr par Kr. 2:—, 2:25 och 2:50 för barn-, dam- och herr- incl. 1 tub klisterlösning.
Försäljas hos läder- o. sko-handlande.

Tussin

Snabbt, effektivt och naturligt slemlösnande medel vid astma, bronkitt, stemstockning, hosta, förkylning. — Berömt och välkänt hos sjuka. — Originalförpackningar å 125 å apotek, drogaffärer eller direkt.

Broschuren om Tussin. 95^e tusendet, sändes gratis.

Fru Hedvig Lindholm
Upplandsгат. 68—149, Stockholm.

Hål för örhängen

utföras hygieniskt och smärtfritt. Pris 15 kr. inkl. efterbehandling o. steriliseringar. 11—5. Drottningg. 81 A. Fru M. von Mickwitz. Stockholm.
Institut för plastiska behandl.

marmorskiya. Den kan lätt spricka av hårda stötar, t. ex. om något tungt släppes därpå eller av hård bultning etc.

Fråga: Jag har en kraftig 5 års gosse som under ett par månader av sommaren besvärats av kikhosta, någon liten tid hade den släppt honom, men nu på dagen vid hastiga rörelser samt på efternatten besväras den honom fortfarande. Tacksam för ett gott råd. Prenumerant i Båstad.

Svar: Är ni säkra på att det fortfarande är kikhosta, ert barn besväras av, har ni endast att ta till den behandling, som ni väl tidigare av läkare blivit rekommenderad. Tycker ni däremot att gossens hostattacker ej påminna om dem vid kikhosta, bör ni låta er läkare undersöka honom.

Fråga: Utsattes för omkr. ett år sedan för en olyckshändelse och måste därefter det skadade partiet hopsys. Nu har i ärren bildats liksom röda strimlor. Har hört att behandling skall kunna företagas mot dylikt (elektriskt?) Kan det vara någon risk därmed? Märkena äro mycket vanprydande och vore jag tacksam för upplysning å läkare i Göteborg eller Stockholm som eventuellt giver dylik behandling.

La jeune Malheureuse.

Svar: Vanprydande ärr kunna opereras bort. Uppsök kirurg: i Stockholm t. ex. dr Hybinette, i Göteborg dr Johansson.

Fråga: Jag innehar en del gamla svenska silvermynt bl. a. ett från Carl XI, 2 mark, år 1665 (en s. k. "karolin"), ett med Carl XII:s namnchiffer, årtal 1714, 1 öre, LC, och en minnesmedalj med Fredrik I bild å ena sidan jämte år 1721, å andra sidan finnes Gustaf Vasas och Gustaf Adolfs bilder jämte text: In memor vindicate libertate relic, å kanten står Deo gloria in exelsis.

Vad kan dessa mynt ung. vara värda och var kan de säljas?
"Pren. MbK".

Svar: Mynten äro utan tvivel värdefulla. För att få det exakta värdet på dem och möjligen sälja dem är bäst att direkt vända sig till en mynthandlare, t. ex. till T. G. Appelgren, Frejgatan 67 eller D. Holmberg, Norrtullsgatan 49. Båda i Stockholm.

Fråga: Skulle så gärna vilja ha ett utlåtande av någon som använt Mirakelgummikorsetten en tid. Har tänkt köpa en men som de äro dyra vill jag så gärna veta om de verkligen ej förorsaka något obehag att använda. Vet ej någon som köpt dem. Därför vänder jag mig till Iduns frågoavdelning: Kanske jag kan få en verklig upplysning om dem.
Fru S.

Svar: Att denna slags korsett ej kan vara särdeles hälsosam säger sig själv, ty en stor del av kroppen blir utsatt för ett sugande tryck, som hämmar både cirkulation och utdunstning. Även kroppens inre organ måste lida av detta tryck i längden. Men — "den som vill vara fin får pina skinn" är ett gammalt ordspråk, som nog gäller än i dag.

Fråga: 1) Finnes någon fabrik eller pålitlig enskild person, helst nära Borås, där man kan få lin bearbetat till lakansväv?

2) Vad kostar inbindning av Idun på landet då man har pärmar själv?

3) Var säljas fördelaktigast något begagnade löständer och högsta pris?

4) Huru rengöras bäst diskbänkar av järnbleck?

5) Huru ångrenas fjäder och dun?
Idunvän.

Svar: 1) Linet måste ju genomgå åtskilliga processer innan det kan bli lakansväv. Men allt detta får ni säkert utfört i Boråstrakten om ni annonserar i någon tidning i Borås.

"National"-serien N:r 1

**Den vackra
stockholmskan**

ger redan vid första anblicken ett intryck, som kan innefattas i ett enda ord: stil. Det är stil över hennes hållning och gång, stil i klädedräkten och den omsorg hon ägnar sitt intagande yttre. Liksom detta vittnar om smak och kultur, är det också stil över hela hennes personlighet och de intressen, som fylla hennes liv.

Sveriges vackra kvinnor

ha ett gemensamt kännemärke: den friska, rena hyn. Denna är en oskattbar gåva av naturen, som de omsorgsfullt bevara och skydda mot skadliga inflytanden från ett nyckfullt klimat genom en rationell hudvård. Hit hör det dagliga bruket av Florodoltvälen, som renar porerna och stimulerar hudverksamheten samt tillför huden vissa balsamiska ämnen, vilka förläna en sammetsmjuk, smidig och vacker hy.

Den verkliga skönhetsvälen är

FLORODOL

Kontrollant: Fil. dr. Sten Tydén.

PARFYMERI FLORA, GEFLE.

Filtar och Schalar

absolut största sortering och billigaste priser i Arvika Spinneri Aifär, Oxtorgsgatan 9 A, Stockholm. Tel. 163.

Rottingstolar iflätas.

Hantverkshemmet för blinda kvinnor, Klara ö. Kyrkog. 3, Sthlm. Tel. 133 71.

Vem vill använda
dessa hjälpmedel...

då veckoabbonemanget
endast är Kr. 2:50 för en

Lux

A. B. ELEKTROLUX

Utställning: STOCKHOLM Tel. 4196, 16613
Birger Jarlsgatan 20 Norr 7192, 6464

Lux erhåller alltid ensam högsta utmärkelsen å alla utställningar världen runt.

Döm själv. — Begär demonstration i Edert hem.

Rena porer —
hudens hälsa

Kroppens millioner porer

kunna kallas hudens andningsorgan. Håll dem öppna och Ni befinner Eder på hälsans solsida — låt dem tilltappas och ej blott huden, utan hela organismen lider.

Elfströms Svavel-Tjärtvål (REPORIA-TVÅL) har en oöverträffad förmåga att med sitt aromatiska lödder, mättat med milda, välgörande svavel- och tjärsubstanser, tränga till porernas botten, renande, stimulerande och förfinande.

Såväl vid den dagliga toaletten som vid badet är Elfströms Svavel-Tjärtvål (REPORIA-TVÅL) den yppersta för huden och hyn. Den passar för alla åldrar. I tusentals svenska hem inom alla samhällslager är den favorittvålen.

För att förekomma förväxling med underhaltiga tvålar, som erbjudas i förvillande lika utstyrel, hava vi inregistrerat ordmärket REPORIA såsom lagligt skyddsmärke för Elfströms Svavel-Tjärtvål.

Tillverkningen står allt fortfarande under kontroll av prof. i kemi vid Uppsala universitet L. Ramberg. Detta garanterar en oförändrad sammansättning.

Elfströms Svavel-Tjärtvål (REPORIA-TVÅL) säljes överallt å 1 kr. pr st. Genom sin överlägsna kvalitet, säregna sammansättning o. drygheit är den värd sitt pris.

Varje Elfströms Svavel-Tjärtvål, som hädanefter exp. från fabriken, bär skyddsmärket REPORIA på omslaget.

Elfströms Tekn. Fabrik, Gefle.

2) 5:50 à 6:— kr. i Stockholm, möjligen billigare på landet.

3) Gamla löständer köpas till högsta pris av Fru Lagerblad, Brunnsgatan 17, Stockholm.

4) 1 del. vatten, 1 del. fotogen och 1 del. saltsyra blandas, väl. En trasa doppas i blandningen och sedan i skursand och härmed skuras diskbänken. Sköljes efteråt med varmt vatten och torkas väl. Detta gäller om diskbänkar av zink, och det är väl sådana ni menar.

5) Fjädern tömms i en stor kittel med lock, vilken ställes i en pannmur med litet vatten i. Fjädern får på detta sätt ångkoka 35—40 minuter och omröres emellanåt. Damm och smuts sjunka till botten av kitteln.

Fråga: 1) Vill Idun vara vänlig att upplysa mig om, huruvida det är någon idé för en flicka att utbilda sig till kartriterska och om det efter genomgången kurs är några utsikter att få arbete?

2) Var gives kurser i bokbinderi? Vad kostar en sådan kurs?

3) Hur uttalas namnet "Besant" (Annie Besant). Engelskt eller franskt?

Arbetslös.

Svar: 1) Ännu så länge tycks ej banan som kartriterska vara överbefolkad, ty allt som oftast ser man annonser om att sådana platser äro att söka.

2) Bokbinderkurser givas av fru Witt-Nordgren, Norrtullsgatan 27 B. En grundlig kurs med arbete varje dag kostar kr. 125 pr månad. Mindre kurser för inbindning av egna böcker och arbetsid efter eget val kostar 2 kr. pr timme.

3) Namnet uttalas på engelskt sätt med tonvikten på första stavelsen.

Fråga: Om Idun eller någon av Iduns läsekrets kunde och ville hjälpa mig bleve ingen tack-sammare än jag. — Med mina snart 19 år är jag aldeles förfärligt blyg, osäker och tafatt bland främmande människor. Kanske beror det på ovana; hemma ha vi nämligen aldrig haft något umgänge, och som jag inte kan dansa, har jag heller aldrig kommit ut. Vilka kval jag känner varje sällsynt gång jag skall ut bland människor, kan ingen fatta. För att maskera min bortkommenhet blir jag då antingen stel och tråkig eller också blygt och onaturligt gapåraktig. — Om några veckor skall jag tillträda min första plats — kontorsplats — och går nu i fullständig ångest för mitt första uppträdande där.

Hur skall jag bära mig åt, vad skall jag säga, vad skall jag göra? — Det kan inte beskrivas, hur jag avundas alla dessa unga flickor i min ålder, som utan spår av osäkerhet uppträda på restauranger, stora middagar, i danssalonger o. s. v. Också jag längtar efter människor, ensamheten vid 18 år är förfärlig, men jag är ju rädd för dem, jag vågar mig inte på dem. — Å, hjälp mig någon!

"Omodern ung flicka."

Svar: Den onaturliga blyghet ni nu känner går nog över då ni kommer ut bland folk. Tro bara inte att allas blickar vändas mot er. Gå i stället ut från att ingen lägger märke till er, så kanske ni känner er säkrare och mindre blyg. Tänk så litet som möjligt på er egen person; observera i stället andra. Och för all del: var ej rädd för era medmänniskor, som nog inte äro så farliga.

För att vänja er litet vid människor, innan ni tillträder er plats, bör ni, om tillfälle ej erbjudes på annat sätt, uppsöka ställen där det kommer mycket folk. Om ni inte har någon väninna, som kan följa med er, får ni gå ensam, t. ex. till Nordiska Kompaniet, där det alltid är fullt med folk

Arboga margarin

Smörblandning "Mejerit" SMAKAR Växtmargarin Växt №1

Gräddmargarin Alfa-Ko BRYNER Växtmargarin Växt №1

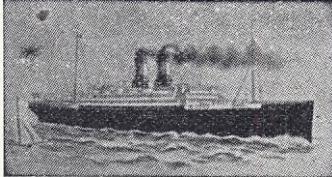
Grädd Alfa-Ko BAKAR Grädd Alfa-Ko

som smör

LLNDINS

Tdms

Direkt Linie till Amerika.

Skandinavien Amerika Linien

Skeppsbron 16, Stockholm.

Tel. adr. Transatlantic. Tel. 7890.

Sedan 50
år tillbaka

hava fabrikanterna av ENOS "Fruit Salt" ägnat hela sina resurser utslutande åt detta preparat — och åt ingenting annat.

Denna långvariga, grundliga specialisering ger ENOS en rangplats utan like. Ingen efterrapning kan någonsin uppnå samma fullkomlighet, samma säkerhet, samma prisbillighet.

Med ENOS förekommer intet slöseri. Vartenda grand upplöses i kallt eller varmt vatten, allt efter behag.

ENOS "Fruit Salt"

För ung och gammal

Hellåska Kr. 4:— Halvåska Kr. 2:25

Till salu hos varje apotek, färghandel, ledande divershandel m. m.

Gen.-ag. A.-E. Flattin & Co., Stockholm. E6

ENO'S
"FRUIT SALT"
Det enda
äkta fruktsaltet

"Cochlea"

Pat. reg. n:r 28579. Världens bästa o. finaste hörapparat. Reglerbar i 10 styrkegrader. Begär katalog och intyg.

MALMÖ BANDAGEETABLISSEMENT

Försäljare för Stockholm: Major-skan Junis Petersohn, Rådmansg. 9.

Mazetti

"TRIUMF"
CHOKOLAD

överdådigt fin
Garanterad ren
DESSERT CHOKOLAD
Överträffar de bästa
utländska
Smaka och döm själv
pr kaka 50 öre

Vid Gikt
Reumatism

Ischias
Influensa

Huvudvärk
Nervsmärtor

användes TOGAL med snabb och säker verkan även i hårdnackade fall och utan skadligt inflytande på mage och tarm.

Smärtorna försvinna omedelbart, och urinsyran utskiljes starkt ur kroppen. Togaltabletter finnas å alla apotek till Kr. 2.40 och Kr. 0.85 pr glas.

En herre,
som är nog om sitt yttre,
väljer

1904
R.G.A.
MALMÖ

MALMÖ
de överlägset välsittande.

Kökshanduk, hemvävd 60x77 pr duss. 11.50

Toilethandduk, helvit 4 skafts pr duss. 11.—

Thegarnityr, duk 130x130 jämte 6 st. servietter m. frans 11.50

Hellinne-lakanslärft i alla bredder.

Duktyger och servietter i damast vackra mönster.

Hellinnenäsdular med hälsöm pr duss. 9.—

Prover å lärter jämte duktyger sändes på begäran.

Gamla Finska Linnemagasinet

DROTTNINGGATAN 16, 1 tr., STOCKHOLM.

NYHETER

Nils Algård:
JOHAN HENRIK THOMAN-
DER
Illustr. Kr. 9: 50.

Erik Stave:
ISRAEL OCH FOLKEN
Kr. 3:—

G. Brundin:
EN MISSIONERANDE
KYRKA
Svenska Kyrkans Mission ge-
nom 50 år.
Illustr. Häft. 5: 25, inb. 7:—

J. E. Norenus:
BLAND ZULUER OCH KA-
RANGER
Del. I. Illustr. Häft. 3: 25,
inb. 4: 75.

Herman Sandegren:
SVENSK MISSION OCH IN-
DISK KYRKA
Illustr. Häft. 4: 25, inb. 5: 75.

Nathan Söderblom:
FRÅN UPSALA TILL ROCK
ISLAND
2:a uppl. 5:e—8:e tusendet.
Häft. 7: 50, inb. 9:—, halvfr.
bd. 15:—

Barnjultidningen

GRANEN OCH STJÄRNAN

7:e årg. 40 öre.

Redig. av Ebba von Rosen.
Illustr. av Aina Masolle.
Medarbetare: Hovpred. Eskil An-
dræ, Elsa Beskow, Sigrid Elm-
blad, Auda Alm, Maria Olofsson,
Märta Lagerfelt.

... "som god förste kommer Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens barnjultidning Granen och Stjärnan. När man nämner, att Aina Masolle stått för illustreringen, så vet man, att den är förstklassig." M. E.—t i Nya Dagligt Allehanda.

Inom kort utkommer

SVENSKA KYRKANS ÅRSBOK 1925

5:te årg. Klotb. 3: 75.

Innehåller fullständig almanacka med det gamla svenska kalendariets namnlängd infogad, översiktsartiklar över det gångna årets kyrkliga händelser och det kyrkliga läget, riksdagen 1924, missionsöversikt, rikhaltig kyrklig statistik och litteraturoversikt, orienterande uppsatser om de evangeliska kyrkorna i Europa och det religiösa läget i skilda länder och på olika områden, fullständig alfabetisk förteckning över svenska kyrkans prästerskap, ordnad stiftsvis.

Tillsammans med äldre årgångar bildar den en mycket värdefull uppslagsbok.

SKD SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

och mycket att se på, varigenom ni får annat att tänka på än er egen blyghet.

Ni undrar hur ni skall bära er åt när ni tillträder er plats och vad ni skall säga? Ni behöver endast infinna er på utsatt tid och naturligtvis säga vem ni är. Sedan är det nog någon, som tar hand om er och säger vad ni har att göra. Allt är svårt i början, men det går nog bra för er också liksom för tusentals andra. Var bara glad att ni lyckats få plats i dessa tider då så många få gå utan. — Dra er ej undan då era kamrater närma sig er, utan försök så småningom att bli bekant med dem. Det gör ju ingenting om det ej går så fort, blott det går. Mod bara!

Fråga: 1) Tacksam för beskrivning på äkta Mockatårta — sådan man får på konditorierna, ser ut som maräng med någon smörkräm emellan.

2) Hur lagas s. k. sprängd anka?

3) Vid en middag med stekt lammssadel samt små fågelpastjer som köttträtt. Vilken sås användes här till?

4) Har "Escoffier" som förr skrev matsedlar i Svenska Dagbladet utgivit någon kokbok?

Husmoder på landsbygden.

Svar: 1) Här lämnas recept på en mockatårta, men om den är lika med dem på konditorierna kan ej garanteras. — 2 hg. mejerismör, 1 hg. finsiktat socker, 3 äggulor, 2 msk. mycket starkt kaffe. — Smöret sönderdelas och smältes över mycket svag eld och sockret iröres litet i taget jämte äggulorna, en i sänder under jämn omrörning utan att massan får koka. Slutligen ihålles kaffet under fortsatt röring över elden. Då blandningen tjocknar, alltjämt utan att få koka, avtages kastrullen och krämen får kallna. En hög kakform fuktas med vatten och beströs med socker. Här nedläggas varvats kaffekräm och stötta biskvier. Tårten bör stå i formen till följande dag då den stjälps upp och garneras med vispad grädd, syltade frukter eller dyligt.

2) Sprängd anka är rimsaltad anka, som kokas och ätes varm eller kall. Ofta serveras surkål därtill.

3) Samma sås som till enbart lammssadel.

4) Den bästa kokboken är Iduns kokbok, pris 6 kr.

Fråga: Är sjuksköterska och har min plats i Lappland. Har fjorton dagars ledighet till jul och längtar efter omväxling i enformigheten men äger varken

SKOPUTSMEDLET
TERRO
FERD. MÜLHENS KÖLN
FABRIKSFILIAL, SUNDBYBERG
LAGLIST SKYDDAT

**SKO-
TERRO
Kräm**

30 öre pr stor ask eller stor tub.

Förpackningen i askar huvudsakligen för hushåll, i tuber mer för dem, som själva borsta sina skodon.

hem eller anhöriga. — Vill Idun vara vänlig och upplysa mig om ett lämpligt pensionat helst i Stockholm, där jag kunde tillbringa min jul.

Prenumerant.

Svar: Molins pensionat, Strandvägen 5 A, Pension Danielssen, Sibyllegatan 18. Kindlunds pensionat, Sibyllegatan 14. Skriv i tid till dessa adresser och gör er förfrågan om rum etc.

Fråga: Kan några adr. lämnas med möjliga upplysningar ang. kombinerade sjuk- och skolhem, helst belägna i Västergötland eller närheten, avsedda för genom sjukdom efterblivna, nervklena barn?

O. L.

Svar: De flesta av dessa skolhem för klena barn ligga i trakten omkring Stockholm. I Småland finnes ett hos fröken Thyra Rinnman, adress Östanå, Förnäs, vilket kan rekommenderas.

Fråga: 1) Som en följd av genomgången ledgångsreumatism svullna mina händer alltid vid minsta kyligare väderlek samt bli röda och kalla ehuru huden är mycket mjuk. Varmed botas detta?

2) Kan Idun lämna mig upplysningar om förfaringssättet vid kemisk tvätt, huru olika fläckar skola uttagas samt huru man stärker herrskjortor och kragar. Helårsprenumerant.

Svar: 1) Akta era händer för kyla. Tvätta dem alltså icke i kallt vatten. Håll händerna varje afton i så varmt vatten ni kan tåla, tillsatt med 1 msk. pulveriserad alun till i halvt handfat vatten. Massera efteråt från fin-

grarna och uppåt armen med någon hudcrème.

2) Kemisk tvätt i hemmet göres vanligen med att nedlägga plagget i bensin och sedan guida det torrt med handdukar. — De flesta fläckar kunna tagas ur med enbart vatten, kallt eller varmt. — Stärkelse till s. k. stärksaker tillredes vanligen av $\frac{1}{3}$ rå upplöst stärkelse och $\frac{2}{3}$ kokt, som vispas mycket väl under kokningen och tillsättes med litet vitt vax eller stearin. Först när den kokta stärkelsen blivit kall blandas den med den råa. Håri blötas stärksakerna, som kramas upp och inklappas i ett torrt lakan.

Fråga: Har ett träd som kallas Zaron's lilja. Skulle så gärna vilja veta huru det skall skötas för att få blommor.

Är det någon förnäm växt, eller blott en vanlig rumsväxt? Tacksam för svar. Okunnig.

Husmödrar!

Nedbringa hushållsutgifterna och prova KAFFETILLSÄTTNINGEN

"SANA"

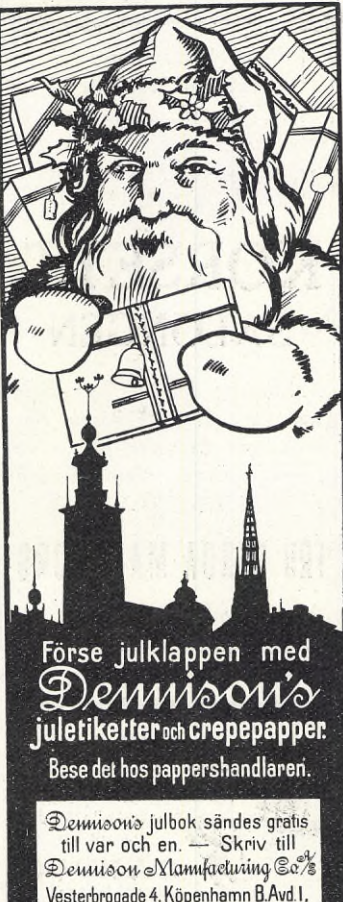
Är tillverkad av uteslutande vegetabiliska ämnen. Välsmakande! Hälsosamt! Besparande! Sana är förordat av läkare. — Använd Sanatillsättning, 1 del till 2 delar rostat och malet kaffe (1 paket SANA till $\frac{1}{4}$ kg. kaffe). Er ekonomi och Er hälsa skola båda må väl därav. Övertyga Eder själva! Köp i dag ett paket om 125 gram å 25 öre hos Eder handlande.

En gång försökt, oumbärlig!

Svea Kaffetillsättnings A.-B. STOCKHOLM
Tel. 2257.

Partinederlag:
Malmö: A.-B. Adolf Faxé. Tel. 4882.
Göteborg: Olof Glénne & C:o, A.-B.

Förse julklassen med **Demisson's** juletiketter och crepepapper.
Bese det hos pappershandlaren.

Demisson's julebok sändes gratis till var och en. — Skriv till Demisson Manufacturing Co. Vesterbrogade 4. Köpenhamn B. Avd. I.

"Adrienne"

N. K:s OMTYCKTA CRÊPE de CHINE KLÄNNING

En förtjusande modell, som alla måste tycka om. Den är av prima Crêpe de Chine i svart och marin, med två plisserade våder samt garnerad med kulörta silkesbårder å krage, ärmor, fickor och skärp. Storlekar 42, 44, 46. Kr. 59:—

A.-B. NORDISKA KOMPANIET

COLGATE

Svar: Den s. k. Zarons lilja är ej så ovanlig och är mycket lättskött. På hösten eller sensommaren, då bladen vissna ned, ställes den undan och vattnas endast sparsamt. På våren, då de nya bladen visa tecken till att vilja komma fram, ställes den på lämpligt ställe med sol att drivas. Det dröjer ej länge innan bladen utveckla sig och i deras mitt även blomknoppar, som snart skjuta upp för att spricka ut.

Fråga: Vore tacksam erhålla uppgift om varest tvättföreståndarinnor utbildas, utbildningstidens längd samt ungefärliga kostnader.

T. D.

Svar: Någon särskild utbildningskurs för tvättföreståndarinnor finnes ännu ej. Dessa rekryteras vanligen bland duktiga tvätterskor, som även har andra förutsättningar för en dylik plats. Bäst att söka plats som biträde vid någon tvättnärättning för att grundligt sätta er in i arbetsförhållanden med mera. Så småningom stiger ni i graderna, hur fort beror på er duktighet och er lämplighet för yrket.

Fråga: Anhåller att någon av Iduns läsekrets lämna upplysning och råd huru en mindre hönsgård, utan samband med jordbruk, på landet bör rationellt bedrivas. Finnes någon lättfattad, praktisk lärobok om hönskötsel?

Intresserad.

Svar: Det finns många större och mindre böcker om hönskötsel, bl. a. *Hönsgården*, av Mauritz Larsson. Även i *Husmoderns Rådgivare* finns en kortfattad avhandling om hönskötsel och en hönsgårds anläggande.

Fråga: Finnes någon vederhäftig vägledning i etikettsfrågor. Jag är så osäker på en hel del formaliteter inom umgängeslivet.

Vore också tacksam för upplysning om sorgdräkt för såväl nära som mera avlägsna anhöriga, samt tid för slöjor etc.

"Blivande värdinna".

Svar: En bok i etikettsfrågor och umgängeskunst är utgiven av Saxon.

Nu mera är ej några bestämda regler för hur länge man bör bära sorgdräkt. Efter en nära anhörig går man svartklädd 6-12 månader och slöja bäres 6 månader eller kortare tid om man så vill, även längre. Efter avlägsna släktingar bär man vanligen ej sorg, såvida man ej bor på samma plats som den avlidnes anhöriga, då man klär sig i svart några veckor.

LÄSARINNORNAS SPALT

SVAR.

Svar till Västgötska. Emottagit edert frågebrev genom Idun. Ja, det är nog slängar av någon nervös åkomma att ni inte kan frigöra er från dessa ideliga tankar om en i det hela obetydlig sak. Ni har nog för gott om tid, allt för litet att göra och allt för litet att tänka på. Ni går för litet ut i friska luften och har med all säkerhet inte tillräckligt friskt omkring er i hemmet. Ni åter kanske kvällsvard för sent och lägger er för nära måltiden. Läs litet sedan ni lagt er, så följa edra tankar det lästa och sen sover ni gott. Och skrinlägg allt vad grubbel heter. Grubbel är den värsta barlast som finns, bär den över bord med samma. Ty sant är det som sagts: "Sänk dig ej i grubbleri, utan arbeta och verka i livet, så skall du också finna tingens harmoni."

Ebon.

Bot mot röd näsa. Då jag själv i flera år varit besvärad av kyld näsa, men blivit botad, vill jag

Schéels Radium-tvål

— framtidens tvål

Var och en känner radiums förmåga att stärka och försköna människokroppen, och bör således uppskatta värdet av en daglig radiumbehandling i samband med den vanliga toaletten. Schéels Radiumtvål innehåller radiummineralet Vii-Kit, samma mineral, som ingår i U-Radium, det beprövade läkemedlet mot reumatism, gikt, neuralgier, ischias, ryggskott m. m. (U-Radium säljes endast å apotek).

Schéels Radiumtvål har dessutom en härlig doft och lämnar ett crémeliknande, balsamiskt välgörande lödder.

Säljes överallt å **Kr. 1:—**.

SCHÉELS FABRIKER, A.-B., Göteborg.

Schéels Radiumtvål — framtidens tvål.

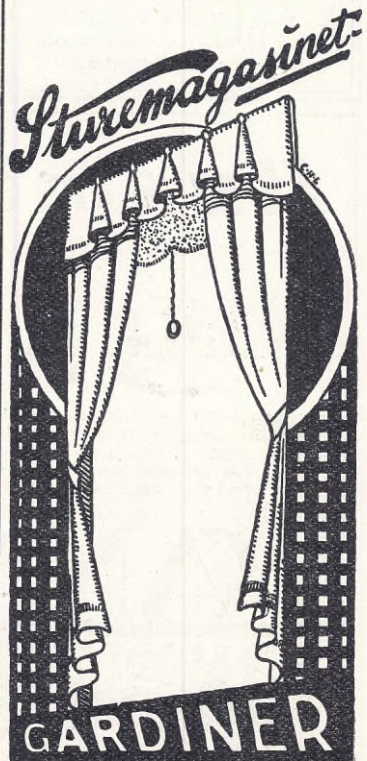
Hoffmann's Pianinon

Det ledande svenska kvalitetsmärket

Kungl. Hovlev.

Malmkillnadsgatan 25 B, Stockholm.

Nedsatta priser. Goda avbet.-villkor.

i alla tänkbara kvaliteter billigt från STUREMAGASINET, Stureplan 15, Stockholm. Prover sändes på begäran.

Hälsans hemlighet

är rätt så enkel, när frågan gäller en ursprungligen frisk kropps-konstitution: endast ett naturenligt liv! Vår "kultur" tillåter dock ej ett sådant naturenligt liv, utan befördrar snarare raka motsatsen, med påföljd att kroppens olika organ och speciellt nervsystemet ofta lider nära nog obotlig skada. Ett sådant angripenet nervsystem förorsakar både indviden själv och hans omgivning en mängd bekymmer och oro, missmod och ledsamheter! — I sådant fall bör 1 Sanokapsel intagas regelbundet varje frukost, då efter förvånansvärt kort tid nervsystemet återupprättats, aptiten återkommer och därtill även ny energi, arbetshög och ett varje dag ljusare levnadsmod. Sanokapslarna erhållas å alla apotek och kemikalieaffärer.

Ensamförsäljn. i Skandinavien:
Harald Westerberg & Co,
GÖTEBORG.

Tvätt och Strykning

emottages. Gardiner tvättas, spännas och strykas. Tvättcentralen, Tunnelgatan 17, Sthlm. Tel. 22 59. Norr. 1 17.

VITRUMS FERROL

är det kraftigast aptitgivande och mest stärkande av alla moderna organiska järnpreparat. Synnerligen lättsmält föredrages det av den ömtåligaste mage. Vid blodbrist och svaghet av största verkan. Dess angenäma smak gör att det med lätthet tagas av såväl barn som vuxna.

Tillverkas å
**APOTEKET VASENS APOTEKS-
VARUCENTRAL VITRUM,
STOCKHOLM**

Originalflaskor om 500 gram.
Fås å alla apotek.
Nedsatt pris kr. 3.25 pr fl.

Eder fot bränner!

Använd då
NOGIBOL
upplöst i varmt
fotbad som
borttager all
ömhets och andra
obehag.
**BOREOL-
svettpulver,**

vilket, efter föregående tvättning, inpudras armhålor och kroppen mot armsvett och annan överdriven svettutdunstning. Rekommenderas även som tillförlitligt Fotströ-Pulver.

TEKN. FABR. BORE H. A. B.
Stockholm. Tel. 153 91.

Piska

och Renovera **MATTORNA**
vid Saltsjöbadens Kem. Tvätt.

Mina Damer!

Eder elegans, hälsa och tresnad är beroende av en korsett, som motsvarar Eder figurs individuella krav. Låt därför sy Eder korsett i

KORSETT- SALONGEN

Erhålls 3 dagar efter måttagning. Gör ett besök **Regeringsgat. 22, 1 tr. eller ring Norr 50 66** för demonstration i Eder bostad.

FRU GERDA MALMBORG
Stockholm.

I: STA BARNMORSKAN VID

"PRO PATRIA"

Ellen Vesterberg skriver om **MILLIDINSALVAN** att den är oundgänglig vid de hos spädbarn förekommande rodnaderna, hudlösheterna, liksom också mot sårnader å mödrarnas bröstvärtor.

MILLIDIN

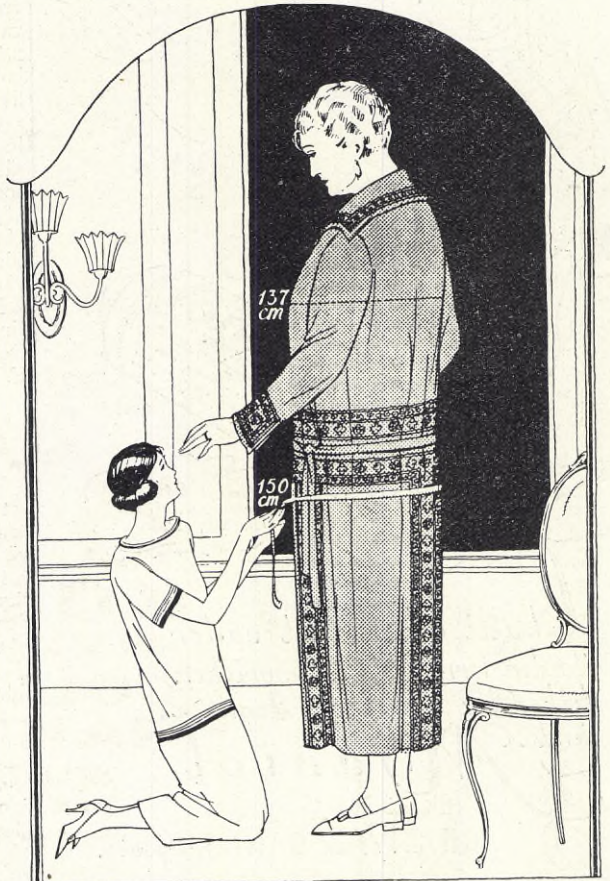
tillverkas under kontroll av
Apotekaren, Doktor
M. K. A. BREDEBERG.

Fås överallt å kr. 1:—, 2:50, 2:75

Idun

För korpulenta damer, som på ett angenämt sätt vilja befrias från toilettbekymmer ha vi öppnat vår

Specialavdelning för klänningar i stora nummer

Obs! Måtten å vidstående kliché är N:o 52. Obs!

LEJA-MAGASINET

NORRMALMSTORG

STOCKHOLM

gärna hjälpa Norma om jag kan! Doktor Asplund i Göteborg behandlade mig 1916 med kolsyre-snö. Ingen kan nu se att jag haft frost i näsan, men jag är ännu ömtålig för stark kyla. Bästa tiden för denna behandling är våren eller sommaren, och helst under en semestertid, ty ansiktet svullnar upp, och sår får man på näsan. Svullnaden ger sig snart, men såren får man sköta en tid. Det hela tar ett par veckor, men då är man glad att ha gått igenom det. — Jag använde sen salva en lång tid och masserade näsan lätt. Tyckte det var bra. — Hoppas detta kan hjälpa Norma önskar Lösnummerköpare.

När man har olust för sitt arbete (Reflexioner med anledning av några frågor i Idun.)

När jag tog del av dessa frågor och funderade över huru de

skulle kunna besvaras bäst, föll mig i minnet en episod som berättades mig för flera år sedan. Det var en kvinna som hade ett arbete som hon inte tyckte om, ja, rent av vämjdes vid. Det var att göra rent åt andra, från morgon till kväll tömma slaskhinkar, sopa och bära ut sopor. Hon rent av tyckte att hon drunknade i den myckna smutsen, som hon skulle taga bort efter andra.

I de dagarna levde en prästman, som med ord och gärning gjorde mycket gott bland de elända i livet, bland dess små som större. Till honom gick hon och klagade sin nöd. "Kära, gamla gumma", svarade han och klappade henne på axeln, "var för det första glad att ni kan arbeta, att ni är frisk och färdig. Och var för det andra glad att ni har ett arbete, som aldrig tryter. Och sen skall den lilla gumman tänka på

att allt arbete är lika hederligt och lika bra. Tänk så på när Kristus gick omkring här i världen, hur han bland höga och låga sökte väcka kärleken till Gud, till människorna, till friden och endräkten... Och tänk hur illa de lönade honom, den blide, den gode, den kärleksfulle...

"Ja, det skall jag tänka på", svarade den gamla tankfullt.

Om en kort tid kom hon tillbaka, strålände glad.

"Tack, herr pastor för edra ord för någon tid sedan. Nu är jag inte missbelåten med mitt arbete längre. Jag ser ingen smuts, fast jag dagligen och stundligen bär ut den. Jag ser bara däri

ett arbete som ger mig kläder och föda och tak över huvudet. Och jag är glad och tacksam för detta arbete. Och så tänker jag på Kristus, som pastorn sade att jag skulle göra", tillfogade hon och hela hennes ansikte strålade. Detta är en sann episod.

Men jag tror inte att sena tiders barn fullt så fort som gumman från forna dagar, kunna ta lärdom av den gode prästens ord. Ty i senare tider har så mycket nytt tillkommit, som oroar människornas sinnen, strör ofrid däri och fördärvar hennes nervsystem.

Och människorna ha mera krav på livet i våra dagar än förr. Först och främst hade mera kroppsligt och delvis andligt behov av frisk luft.

Människans nerver frestas dagligen och stundligen, ja, enbart

av bullret på gatorna, av bilarnas ljud och behovet att starkt koncentrera sin uppmärksamhet.

Varje människas nervsystem behöver i vår tid två ting, för att hon skall kunna utföra sitt arbete med glädje — det är frisk luft och sedan vila.

Litet rörelse i frisk luft är den bästa medicinen. Luften är en hälsokälla, en kraftförymare, en nervläkare, som kanske ingen annan, en predikare utan ord av frid och lugn och ro.

Men undvik gatornas larm och alla dess ljusfloder! Gå på tysta stigar, helst där träd vajar och sakta susa.

Läs gärna litet på en ledig stund. Det drar dina tankar från ditt eget och fäster dem på andra.

Åt inte för sent. Lägg dig i

En parfumerad sammetslen creme, som på ett underbart sätt avlägsnar generande

hårväxt. Behagligare att använda än skadliga kemiska stoffer och långt bättre än någon rakmaskin.

Innan VEET-cremen kom i marknaden måste damerna använda sig av skrapande rakmaskiner och illaluktande kemiska stoffer för att avlägsna generande hårväxt. En rakmaskin stimulerar blott håret och kommer det att växa fortare och tätare. Det brännande bariumsulfatet, som användes som depilatoria, förorsakar ofta röda knoppar och smärtsam irritation, ömhet och hudsjukdomar. VEET-cremen innehåller icke något som helst bariumsulfat eller andra giftiga kemiska ämnen. Under det att rakmaskiner och vanliga depilatorer endast avlägsna håret på hudens yta, förintar VEET-cremen håret ända från roten. Den har ingen obehaglig lukt och är lika lätt att använda som en vanlig ansikts-creme. Man smörjer på cremen i det tillstånd, som den har

i tuben, låter den sitta ett par minuter och tvättar sedan av den, och håret kommer att vara försvunnet som genom ett trollslag. VEET-cremen erhålles i alla parfymaffärer. Engros-depot för Skandinavien: Madsen & Wivel, Köpenhamn.

Sjuksköterske Klänningar Spirella-Korsetten
ESTER WELIN, Uplandsgatan 19 A. FRU MARIA LINDQUIST
Stockholm. Telef. N. 9172. Vallingsgatan 17, n. b., Sthlm. N. 110 09.

Kom ihåg

att

CARL BROSTRÖMS
Attiksprit o. Vinättika

stå högst i kvalitet.

GRYCKSBO KLIPPAN

FINBRUKENS
brevpapper

Hos återförsäljare i satser om:

5 papper 5 kuvert	10 papper 10 kuvert	50 papper 40 kuvert
----------------------	------------------------	------------------------

handrivna 30 öre 60 öre 2 Kr.

FINBRUKEN, STOCKHOLM

Vrickningar

Döda värken med Sloan's Liniment. Ingnidning obehöblig. Det intränger i huden av sig självt, samt borttager svullnader och giver en efterlängtd lindring i samma ögonblick det påstrykes. Botar varje slags värk. Ha en flaska till hands för behov. Fås på alla Apotek.

**SLOAN'S
LINIMENT**

Polkahår

klippning och skötsel för damer och barn utföres som specialitet förstklassigt i alla moderna modeller.

Tegnér's Damfrisering

Ingrid Paerén.
Luntmakareg. 99, 2 tr. Stockholm.
Tel. Vasa 13889.

Stockholms Nya Järnsängfabrik.

Rekommenderar sina tillverkningar av Järnsängar, Sängkläder, Ottomaner, Comfort-soffor, Täcken, Kuddar såsom varande de bästa i handeln förekommande. Kontor & Utställning: Norrlandsgatan 16, Stockholm. Telefoner: 7856, 12992, Norr 7181.

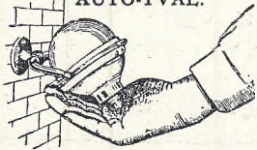
Namnet SAHNS
är en garanti för
förstklassigt fabrikat.

Kallt och ruskigt väder
blir huden torr, narig och spricker.
Undvik detta genom att dagligen
använda **Maniol**.

Tillverkas av GAHNS, Upsala.

Husmödrar!

AUTO-TVAL.

Medelst denna automatiska anordning
inbesparas 50 % å tvålförbrukningen.
Det är även hygieniskt.

AUTOTVALNEDERLAGET,
Birger Jarlsq. 42, Sthlm. Tel. 31190.

Badinrättningen

Telefon Sö. 330 56
och 367.

Södermalms Tvätt- & Badinrättning

Tvättinrättningen

Telefon Sö. 336 30
och 25 82.

Annonsera

- i -

Mellersta Sveriges Jordbrukaretidning,

den mest spridda lantmannatidskriften i Sverige. Ut kommer i Eskilstuna varje fredag i stort, 8-16-sidigt format. Familjebilagan På Lediga Stunder medföljer. Upplaga 26,000 ex. Annonispris per mm. 22 öre före text, 25 öre å textside samt 20 öre efter text. Pren.-pris: Helår 3: 50, ett kvartal 1 kr.

Forlang uttrykkelig

BARDIN'S
POUDRE DE PERLES FINES
PARIS

Fås i alla Parfymaffärer, Apotek och Färghandlare.
Engros-Depot Madsen & Wivel, Köpenhamn.

god tid. Så sover du gott utan drömmar och vaknar styrkt och glad och tar med nya krafter itu med ditt arbete, som fullt tillfredsställer dig, vad det än kan vara.

Ty den som är frisk och utvidlad, som förstår att allt arbete är lika bra, den arbetar med glädje.

Och den som arbetar med glädje ser arbetet på ett helt annat sätt — precis samma arbete — som den vilken arbetar med missnöje. När vi äro missnöjda med vårt arbete, så skola vi blott först plocka bort missnöjet ur vår själ.

Men det kan man inte utan att finna anledningen till missnöjet. Och som nämnt, detta är i ej så få fall en hygienisk fråga.

Ebon.

FRÅGOR.

Undertecknad såg i sista numret av Idun (nr 45) under rubriken "Svar" ett råd mot sängvåta hos barn, insänt av f. d. föreståndarinnan för barnhem. Jag skulle så gärna vilja be den vänliga insändarinnan om ytterligare några upplysningar, enär jag själv har en tioårig gosse, som lider av åkoman.

Jag köpte de omtalade örterna sammanblandade på apoteket och lade dem i en liter kokande vatten. Men detta uppsögs nästan ögonblickligen av örterna, så det blev blott som en tjock gröt. Jag vågade ej låta det koka mera än knappt 10 minuter, enär jag var rädd att all vätskan skulle försvinna. Vid uppsilningen fick jag ej heller mer än 3 dcl., jag skulle ju fått ½ lit. Varpå kan detta bero? Så skulle jag också så gärna vilja veta om medicinen skall tagas före eller efter maten och hur många sådana satsar behöver tagas samt om återfall inträffar när barnet upphör att medicinera. Innerligt tacksam för svar blir

Mor Tonia (Skåne).

BREVLÅDA

RED:S BREVLÅDA.

Anna-Greta. Ja, noveller och skisser honoreras när de blivit införda. Möjligheterna att få sina bidrag publicerade äro rätt skiftande. Heidenstam brukar i allmänhet inte refuseras.

Hildegard D. är femton år men har redan börjat skilda och sänder oss en dikt Lill-Aina som handlar om en övergiven liten flicka:

Huttrande sätter hon sig på en trappa
ett par stora tårar tillra fram:
"Ack, varför har jag varken
mamma eller pappa
jag fattiga lilla värnlösa lamm!"

Lilla Hildegard har ett gott hjärta, det är allt som kan sägas om henne som författarinna. För övrigt får hon väl stå på tillväxt så får man se om det kommer någon otäck kritiker till varg och biter hennes lilla skal-delamm.

Glöm ej

att skaffa Eder

Iduns Kokbok.

Ny utvidgad upplaga.

Mellins Food

är en världsberömd,
lättsmält kraftnärning för
barn, ammande mödrar,
konvalescenter och ålderstigna samt för personer,
som lida av mag- eller
tarmsjukdomar. Förordas
av läkare. Köpes
i apotek, speci- &
drogaffärer.

STIGFJORDENS

SUPÉSILL, UTSTÄLLNINGSSILL,
HEKLASILL, APTITBITAR, KAVIAR,
OSTRON-, HUMMER-
SAMT DELIKATESSANJOVIS
REKOMMENDERAS

AKTIEBOLAGET STIGFJORDEN
KONSERVFABRIK - GÖTEBORG

Vänner av
gott kaffe.

Anmoda Eder leverantör att beordra
och expediera

Triangelns Utställningskaffe

i ½ kg. kartonger à kr. 2: 50, så erhålles ett verkligt gott kaffe.

FÖRENADE KAFFEIMPORTÖRERS
ROSTERI A.-B. TRIANGELN.
GÖTEBORG.

Koppar och mässing skinande som
solen, om de blankas med
"KOPPARSOL"
Nya Zinksoilfabriken, Örebro.

Vacker ungdomsfrisk hy
får Ni av

Björkbalsam.

I ett föredrag om skönhetsvård yttrar dr. Junger: "En skön hud är den yttre förklaringen av den inre fysiska människan. Har huden frisk och livlig färg, förhöjes isynnerhet hos kvinnan skönhetsens glans. Björkbalsam är ett av naturen själv erbjudet medel och dess tillförlitliga verkan förklaras av de för huden välgörande aromatiska och eteriska oljor den innehåller. Av alla av mig kända skönhetsmedel förtjänar Björkbalsam företräde.

Pris pr flaska Kr. 4: 50.

Parfumerie Royale

Vasagatan 42, Stockholm.

Bal- och Supé- Klädningar

tvättas kemiskt och
omfärgas bäst hos

LUNDBY

Skönfärgeri & Kem.
Tvättanstalt, Göteborg

KUNGL. NOVLEVERANTÖR

Damernas bästa

inköpskälla av alla
slags garanterade Bandager,
Sjukvårds-, Förbands-, Sanitets- och
Toilettartiklar, allt för
fotvården.

Iduns läsare 10 % extra
rabatt. Särskilda
herr- och dambutiker. Hushållsh. 2 kr.
Gratis prislista. extra tjocka 2,50

CITY ENGROSLAGER Avd. 1.

Butiker:
Jakobsbergsg. 27, hörnh. av Regeringsg.
Flemmingg. 13, mitt för Separator.
Till landsorten mot postförskott.
Postf. 622. Stockholm I.

Husmoderns käraste julklapp!

FRU SAXONS KOKBOK

Den förnämsta vegetariska kokboken på svenska.

Innehåller över 500 matlagnings-, bröd- och konserveringsrecept. Vitaminläran tillämpad.

Pris inb. i hållbart klotband 4: 75.

I alla bokläder i Stockholm och landsorten eller mot postförskott från

NUTIDENS FÖRLAGS A.-B., Lästmakaregatan 12, Stockholm

Vid årets Andrakammarval

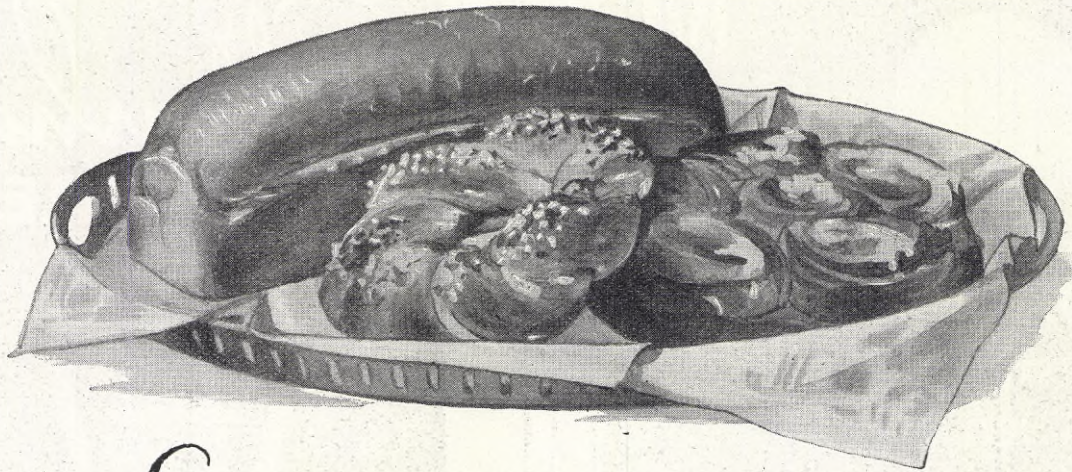
befäste bonderörelsen sin ställning i Sverige,
som önska följa utvecklingen av
Alla, denna folkrörelse, **böra läsa**

Vårt Land och folk

Bondeförbundets centralorgan.

Genom sin jämna spridning bland Sveriges
bondebefolkning från norr till söder är Vårt
Land och Folk ett mycket effektivt annonsorgan.

Prenumerera! — **Annonsera!**

Tillskriv oss och vi sända Eder gratis och franco omgående vår receptbok.

Ött lyckat bak är till glädje för varje husmor. Degen jäser jämn och vacker och resultatet blir alltid tillfredsställande om man använder
H. E. EKSTRÖMS " JÄSTMJÖL "
 ÖREBRO KEM. TEKN. FABRIK GRUNDAD 1855

Edun

HÄRNAN/ÖN

Pengarna tillbaka

får Ni vid användande av

NABO

till tvätten, ty den arbetstid, som vid NABO-TVÄTT insparas, är enligt gängse timpenning mera värd än vad NABO kostar i inköp.

NABO gör själv 9/10 av arbetet, och skänker en bländande vit, doftande tvätt utan att skada tyget.

⊕

YVY

1:-kr.

YVY

byter man gärna ut
mot
en

YVY

AB
YVY-
FABRIKEN
YSTAD.

YVY

Tobias

ebbe

Gyllenhammars
HAVRE-GRÖT

äter
jag
själv
upp!

PROFESSOR F

Mästerkocken

säger

att

RICH^S kaffetillsättning

har fått högsta utmärkelse på 9 utställningar, försäljes i c:a 70 millioner paket årligen, sparar husmödrarna ett 10-tal millioner kronor årligen, gör kaffet mera välsmakande och hälsosamt, vilket borde vara tillräckliga skäl för att alla som använda kaffe hädanefter också använda RICH^S.

Därför, om Ni önskar framställa det bästa kaffet till det billigaste priset bör RICH^S ingå i kaffeblandningen.

Ett paket RICH^S (1/8 kg.) à 25 öre till 1/4 kg. kaffe eller proportionellt.

"Gör som jag – Drick RICH^S!"

A.-B. ALFRED BENZON & Co
MALMÖ - STOCKHOLM - GÖTEBORG

R. 20.